
МЕЖДИСЦИПЛИНАРНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК УКРАИНЫ

СБОРНИК НАУЧНЫХ ТРУДОВ

**Первой Международной научно-методической конференции
МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В НАУКЕ И ОБРАЗОВАНИИ**

**Первая Международная
научно-методическая
конференция
МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
В НАУКЕ И ОБРАЗОВАНИИ**

посвящена

1 сентября – Дню Знаний

**Секция:
Экономические науки**

Киев, 1 сентября 2012

МЕЖДИСЦИПЛИНАРНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК УКРАИНЫ
НАУЧНЫЙ ЦЕНТР СВЯЗИ И ИНФОРМАТИЗАЦИИ ВИТИ НТУУ “КПИ”
Научно-исследовательская лаборатория МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ
Военный институт телекоммуникаций и информатизации Национального технического университета Украины
“Киевский политехнический институт” (ВИТИ НТУУ “КПИ”)
Кафедра “Применения средств радиосвязи”
Институт специальной связи и защиты информации Национального технического университета Украины “Киевский
политехнический институт” (ИССЗИ НТУУ “КПИ”)
Кафедра “Применения средств специальных телекоммуникационных систем”
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
РОССИЙСКАЯ АКАДЕМИЯ ЕСТЕСТВОЗНАНИЯ
Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего профессионального образования
«Алтайская государственная педагогическая академия» (ФГБОУ ВПО «АлтГПА»)
Кафедра социальной педагогики и педагогических технологий
Негосударственное образовательное учреждение высшего профессионального образования «Благовещенский филиал
Московской академии предпринимательства при Правительстве Москвы» (НОУ ВПО БФ МосАП)
Кафедра мировой и региональной экономики
Кафедра Менеджмента, маркетинга, торгового дела и предпринимательства

Міждисциплінарні дослідження в науці та освіті: Економічні науки [Текст] / Збірник праць Першої Міжнародної науково-методичної конференції (1 вересня 2012 р.): [Електронний ресурс]. Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – №1 К. – Режим доступа URL: <http://www.es.rae.ru/mino/158> (дата звернення: 14.09.2012).

Междисциплинарные исследования в науке и образовании: Экономические науки [Текст] / Сборник трудов Первой Международной научно-методической конференции (1 сентября 2012 г.): [Электронный ресурс]. Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – №1 К. – Режим доступа URL: <http://www.es.rae.ru/mino/158> (дата обращения: 14.09.2012).

© МАН
© РАЕ
© Авторский коллектив

Уважаемые коллеги!

Оргкомитет благодарит всех студентов, бакалавров, специалистов, магистров, аспирантов, докторантов, научных, педагогических и научно-педагогических работников, которые активно приняли участие в организованной Первой Международной научно-методической конференции **«МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В НАУКЕ И ОБРАЗОВАНИИ»**, посвященной 1 сентября Дню Знаний, организованный авторским коллективом учебных и научных заведений НТУУ «КПИ», г. Киев, Украина.

Голова оргкомитета

Козубцов Игорь Николаевич, к.т.н., профессор РАЕ, заслуженный работник науки и образования РАЕ. Ведущий научный сотрудник НИЛ Междисциплинарных исследований НЦЗИ ВИТИ НТУУ «КПИ», (Украина, г. Киев).

Совголова оргкомитета

Ерохин Виктор Федорович, д.т.н., с.н.с., профессор. Заведующий кафедрой Применения средств специальных телекоммуникационных систем Институт специальной связи и защиты информации Национального технического университета Украины “Киевский политехнический институт”, (Украина, г. Киев).

Мараховский Леонид Федорович, д.т.н., профессор. Профессор кафедры Государственного экономико-технологического университета транспорта, (Украина, г. Киев).

Заместители головы оргкомитета

Иваньков Олег Анатолиевич, Заместитель заведующего кафедрой Применения средств специальных телекоммуникационных систем. Институт специальной связи и защиты информации Национального технического университета Украины “Киевский политехнический институт”, (Украина, г. Киев).

Масесов Николай Александрович, к.т.н. Старший научный сотрудник НЦЗИ ВИТИ НТУУ «КПИ», (Украина, г. Киев).

Президиум организационного комитета

Ананьин Валерий Афанасьевич, д.ф.н., профессор. Профессор кафедры ВИТИ НТУУ «КПИ», (Украина, г. Киев).

Беззубко Лариса Владимировна, доктор наук по государственному управлению, профессор. Донбасская Национальная академия строительства и архитектуры, (Украина, г. Макеевка).

Гиенко Любовь Николаевна, к.п.н., доцент. Доцент кафедры социальной педагогики и педагогических технологий, ФГБОУ ВПО «Алтайская государственная педагогическая академия» институт психологии и педагогики, (Российская Федерация).

Гинзбург Михаил Давидович, д.т.н., профессор, академик Украинской нефтегазовой академии. Начальник отдела. Институт транспорта газа, (Украина г. Харьков).

Золотовская Людмила Алексеевна, к.ф.н., профессор. Профессор кафедры военно-социальной и воспитательной работы Военно-технического университета при Федеральном агентстве специального строительства (Российская Федерация).

Ильинов Михаил Дмитриевич, к.т.н., доцент. Преподаватель кафедры Применения средств радиосвязи ВИТИ НТУУ «КПИ», (Украина, г. Киев).

Кайдаш Иван Никифорович, к.т.н., с.н.с. Ведущий научный сотрудник НИО НЦЗИ ВИТИ НТУУ «КПИ», (Украина, г. Киев).

Кочетова Жанна Юрьевна, к.х.н. Старший преподаватель. Военный авиационный инженерный университет (Российская Федерация г. Воронеж).

Латышева Инна Валентиновна к.геогр.н., доцент. Доцент ФГБОУ ВПО Иркутский государственный университет, (Российская Федерация).

Мазор Сергей Юрьевич, к.т.н. Доцент кафедры Применения средств специальных телекоммуникационных систем ИССЗИ НТУУ “КПИ”, (Украина, г. Киев).

Макухин Владимир Леонидович, к.т.н. Старший научный сотрудник, ФГБУН Лимнологический институт СО РАН, (Российская Федерация)

Мельников Александр Григорович, к.гос.упр-я. Директор Международно-правового департамента Администрации Государственной пограничной службы Украины, (Украина,

г. Киев).

Москалева Людмила Юрьевна, д.п.н., доцент. Заведующий кафедрой социальной педагогики и дошкольного образования Мелитопольского государственного педагогического университета им. Богдана Хмельницкого, (Украина, г. Мелитополь).

Новикова Ирина Викторовна, к.э.н., доцент. Заведующий кафедрой мировой и региональной экономики Благовещенского филиала Московской академии предпринимательства при Правительстве Москвы (Российская Федерация).

Потемкин Владимир Львович, к.геогр.н., доцент. Старший научный сотрудник, ФГБУН Лимнологический институт СО РАН, (Российская Федерация)

Раевский Вячеслав Николаевич, к.т.н., с.н.с. Доцент кафедры Применения средств радиосвязи ВИТИ НТУУ «КПИ», (Украина, г. Киев).

Семенюта Николай Филиппович, к.т.н., профессор, академик Международной академии связи. Почетный профессор. Белорусский государственный университет транспорта. (Республика Беларусь).

Стахов Алексей Петрович, д.т.н., профессор, академик Академии инженерных наук Украины, (Канада).

Степенко Ирина Александровна, д.п.н., доцент. Декан факультета информатики и управления ФГБОУ ВПО «ТГПИ имени А.П. Чехова» (Российская Федерация).

Таршилова Людмила Сергеевна, к.э.н., доцент. Руководитель отдела системы менеджмента качества и инноваций. Западно-Казахстанский аграрно-технический университета имени Жангир хана (Казахстан).

Тен Евгения Петровна, к.п.н., Доцент кафедры профессиональной педагогики и инженерной графики Республиканское высшее учебное заведение «Крымский инженерно-педагогический университет» (Украина, г. Симферополь).

Черномаз Павел Алексеевич, к.геогр.н., доц, Доцент кафедры международных экономических отношений, ХНУ имени В.Н. Каразина, (Украина, г. Харьков).

Чупров Леонид Федорович, к.псих.н., профессор РАЕ. Главный редактор Электронного научного журнала «Вестник по педагогике и психологии Южной Сибири», (Российская Федерация, Хакасия, г. Черногорск).

Шептенко Полина Андреевна, к.п.н., профессор. Профессор кафедры социальной педагогики и педагогических технологий ФГБОУ ВПО «Алтайская государственная педагогическая академия» институт психологии и педагогики, (Российская Федерация, Алтайский края, г. Барнаул).

Содержание

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК СКЛАДОВА МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ	8
МАРКЕТИНГ ГОРОДА КАК РЕЗУЛЬТАТ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОГО НАУЧНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ	13
УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ КАК СВОЙСТВО СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ: СИСТЕМНО-СИНЕРГЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ.....	21
ЧАСТКОВА КОМПЕНСАЦІЯ ЗА КРЕДИТАМИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.....	25
ЭФФЕКТИВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ПЕРСОНАЛОМ – ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ КРЕДИТНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ	29
ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ІННОВАЦІЙНИМИ ТОВАРАМИ.....	34
СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА ОМСКОЙ ОБЛАСТИ.....	37
ОСНОВНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОГО РЫНКА	41
ЭКОНОМИКО-МАТЕМАТИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ОБЪЕМОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО ДОРОЖНОГО ХОЗЯЙСТВА	44
ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДОВ КЛАСТЕРНОГО АНАЛИЗА ПРИ РАЗРАБОТКЕ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ РЕГИОНА	51
РЕГИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ МАЛОГО БИЗНЕСА И ЧАСТНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	55
РОЛЬ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ В РАЗВИТИИ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ (НА ПРИМЕРЕ КУРСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ №8596 СБЕРБАНКА РОССИИ)	61

ТРАНСДИСЦИПЛИНАРНІСТЬ В ДОСЛІДЖЕННІ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ	65
 КОНКУРЕНТНЫЕ ПРЕИМУЩЕСТВА И СЛАБОСТИ РОССИЙСКОЙ ЭКОНОМИКИ.....	71
 УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ВРАХУВАННЯ КРИТЕРІЇВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ ПРИ МІЖНАРОДНОМУ ТРАНСФЕРІ ТЕХНОЛОГІЙ.....	74
 АНАЛІЗ УЧАСТІ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСАХ МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРУ ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	78
 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	88
 ЭКОНОМИКА В РАМКАХ СИНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ..	92
 КОНЦЕПЦІЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ ТА АУДИТУ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ І ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	94
 МІЖДИСЦИПЛИНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	98
 ЭКОЛОГИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ СПЕЦИАЛИСТОВ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ	101
 УЗГОДЖЕНІСТЬ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ АКТИВІВ ІЗ СТРАТЕГІЄЮ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	106
 КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ДЕРЖАВНОГО АУДИТУ.....	110
 ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ З АСОЦІЙОВАНИМ ЧЛЕНСТВОМ	114
 СОЦИАЛЬНАЯ ИНФРАСТРУКТУРА КАК УСЛОВИЕ РАЗВИТИЯ ОБЛАСТНОГО АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА	118
 РАЗВИТИЕ ФОНДОВОГО РЫНКА И ИНВЕСТИЦИОННЫХ ИНСТИТУТОВ РОССИИ	122
 СОСТОЯНИЕ И ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РОССИЙСКОГО РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ	126
 Библиографическая ссылка	130

Информационные партнеры	133
Об электронном научно-техническом журнале "Междисциплинарные исследования в науке и образовании"	133

УДК 658.56:338.48

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК СКЛADOVA МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Басєв В.В.

Ст. викладач, Міжрегіональна академія управління персоналом, м. Київ

В умовах глобалізації значно зростає роль інформаційних технологій як важливого інструменту в підвищенні ефективності управління підприємствами. Досягнення технічного прогресу в області інформаційних технологій міцно завоювали свої позиції в туристській індустрії, в корені змінивши процедуру формування, просування і реалізації туристичних послуг.

Специфічні особливості створення та реалізації туристичних послуг (велика кількість учасників та значна їх географічна роз'єднаність, розгалужена система взаємовідносин суб'єктів туристичного ринку, територіальна диференціація туристичного продукту, віддаленість місця реалізації туристичних послуг від місця їх споживання) обумовлюють необхідність підвищення рівня забезпечення системи управління сучасними інформаційними технологіями (ІТ).

З появою національних і міжнародних систем бронювання, комп'ютерної мережі Інтернет, мультимедійних каталогів туристичних подорожей по різних напрямках, електронних баз даних по нормативно-правових актах, систем взаєморозрахунків і інших сучасних досягнень в області інформаційних технологій, помітно збільшилася якість туристичного продукту, знизилася його собівартість, скоротилися витрати туристів на самостійний пошук і придбання необхідного пакету послуг.

Позитивний вплив інформаційних технологій на динаміку вітчизняного та міжнародного туристичного потоку привів до трансформування туристичної галузі з такої, що орієнтована на обслуговування організованих туристів, на багатогалузеву сферу діяльності, спрямовану на задоволення різноманітних потреб мільйонів індивідуальних туристів. В Україні за останні п'ять років туристичні потоки збільшились утричі. Але напрями туристичного бізнесу в нашій країні освоєні не повністю. Підтвердженням цього є зростання обсягів виїзного туризму на 53,1% та скорочення в'їзного на 8,3 %. Одна з причин зменшення обсягів останнього - недостатня інформованість про вітчизняний туристичний продукт, складність його інформаційного супроводження, яка пов'язана з неспроможністю суб'єктів туристичної діяльності відслідковувати і підтримувати велику інформаційну базу.

Тому туризм - як міжнародний, так і внутрішній, - сфера зростаючого застосування інформаційних технологій. Система інформаційних технологій, використовуваних в туризмі, складається з комп'ютерної системи резервування, системи проведення телеконференцій, відеосистем, комп'ютерів, інформаційних систем управління, електронних інформаційних систем авіаліній, електронної пересилки грошей, телефонних мереж, рухливих засобів повідомлення і так далі. При цьому необхідно відмітити, що ця система технологій розгортається не туристичними підприємствами, готелями або авіакомпаніями кожним окремо, а усіма ними. Більше того, використання кожним сегментом туризму системи

інформаційних технологій має значення для усіх інших. Наприклад, системи внутрішнього управління готелем можуть бути пов'язані з комп'ютерними глобальними мережами, які забезпечують, у свою чергу, основу для зв'язку з готельними системами резервування, які, вже у зворотному напрямі, можуть бути доступні туристичним агентствам через їх комп'ютери. Отже, тут маємо справу з інтегрованою системою інформаційних технологій, яка поширюється в туризмі. Стає ясно, що в туристичній індустрії поширюються не комп'ютери, не телефони, і не відеотермінали самі по собі - тут функціонує система взаємозв'язаних комп'ютерних і комунікаційних технологій. Крім того, окремі компоненти туристичної галузі тісно взаємозв'язані один з одним - адже багато турвиробників вертикально або горизонтально залучені в діяльність один одного [1].

Останнім часом ринок програмного забезпечення автоматизації діяльності турфірм швидко розширюється. Компанії, що займаються розробкою ІТ- рішень для турбізнесу, активно випускають нові програмні продукти, впроваджують для користувачів нові види послуг. Таким чином, учасники ринку намагаються підвищити затребуваність своїх пропозицій, і стверджують, що попит зростає.

Паралельно з появою на ринку нових ІТ- рішень для турбізнесу, з'являються і нові компанії-розробники, готові конкурувати із вже відомими брендами. Сьогодні в Україні представлені програмні рішення для гравців туристичного ринку ряду компаній : "Amadeus", "Galileo", "IT-tour", "Light Soft", "NewName", "TourSystem", та ін. Ці компанії пропонують окремі види послуг : автоматизація робочого процесу туристичних фірм, пошук турів, он-лайн бронювання авіаквитків, он-лайн бронювання готелів і т. д.

Все більше туристичних агентств і операторів стають користувачами всіляких програм і Інтернет-сервісів. Помічена тенденція, що туристи спочатку моніторять ціни на ринку в мережі, а потім вже звертаються в агентства. Тому багато туристичних компаній зробили акцент на своїх сайтах, наповнивши їх модулями пошуку турів, каталогами готелів, виділили кошти на проведення рекламної компанії в пошукових системах і на туристичних порталах. Агентства, у свою чергу, стали приділяти більше часу навчанню своїх співробітників і автоматизації роботи.

Розглянемо потреби працівників турфірм і пропозиції компаній-розробників у сфері автоматизації офісної роботи. Потреби сучасних туристичних компаній в оптимізації своїх робочих процесів, можна деталізувати, розбивши їх на наступні запити:

- створення єдиної бази даних, яка містить відомості про підприємства-партнерів, фізичних осіб - клієнтів, рекламу, яку компанія розміщує в ЗМІ, зроблених заявках і платежах по них, пропозиціях і їх деталях(готелях, авіарейсах, видах послуг), курсах валют і т. д.;

- можливість заощадження часу при оформленні заявок і спрощення цього процесу за рахунок автоматичної виписки повного комплекту необхідних документів: договору, рахунку, ваучера, листа бронювання, прибуткового і витратного касових ордерів та ін.;

- об'єднання видалених офісів в загальну мережу з єдиною базою.

Таким чином, з використанням цього далеко не повного переліку можливостей, запропонованого розробником програмного продукту, співробітник туристичної

компанії отримує у своє розпорядження, так звану, локальну пошукову систему на власному комп'ютері, який допомагає в лічені секунди знайти у базі даних потрібний документ.

Окрім рішень для автоматизації роботи офісу, програмні продукти відкривають нові можливості пошуку актуальних турів, онлайн бронювання, використання рекламних інструментів.

Завдяки популяризації інтернету в Україні і, відповідно, збільшенню кількості користувачів мережі, збільшиться кількість туристичних компаній, що використовують у своїй роботі ІТ- технології, а також зросте число потенційних споживачів, що вибирають тури саме за допомогою інтернету [3].

Аналізуючи поведінку туристів, можна стверджувати, що останнім часом кількість бажаючих скористатися послугами мережі Інтернет для пошуку інформації про місце відпочинку і фірму, в якій можна замовити путівку значно збільшується. У різних видах туризму існують різні цілі використання послуг пошукових систем мережі Інтернет. У більшості випадків туристи, звертаючись до пошукових систем, прагнуть отримати інформацію про місце подорожі, переконатись у наявності пропозицій, акцій та знижок, дізнатись про ціну послуг тощо (рис. 1). Саме тому, створюючи власну сторінку, кожний суб'єкт туристичного ринку, у першу чергу, повинен забезпечити існування саме даної інформації, слідкувати за її постійним оновленням [4].

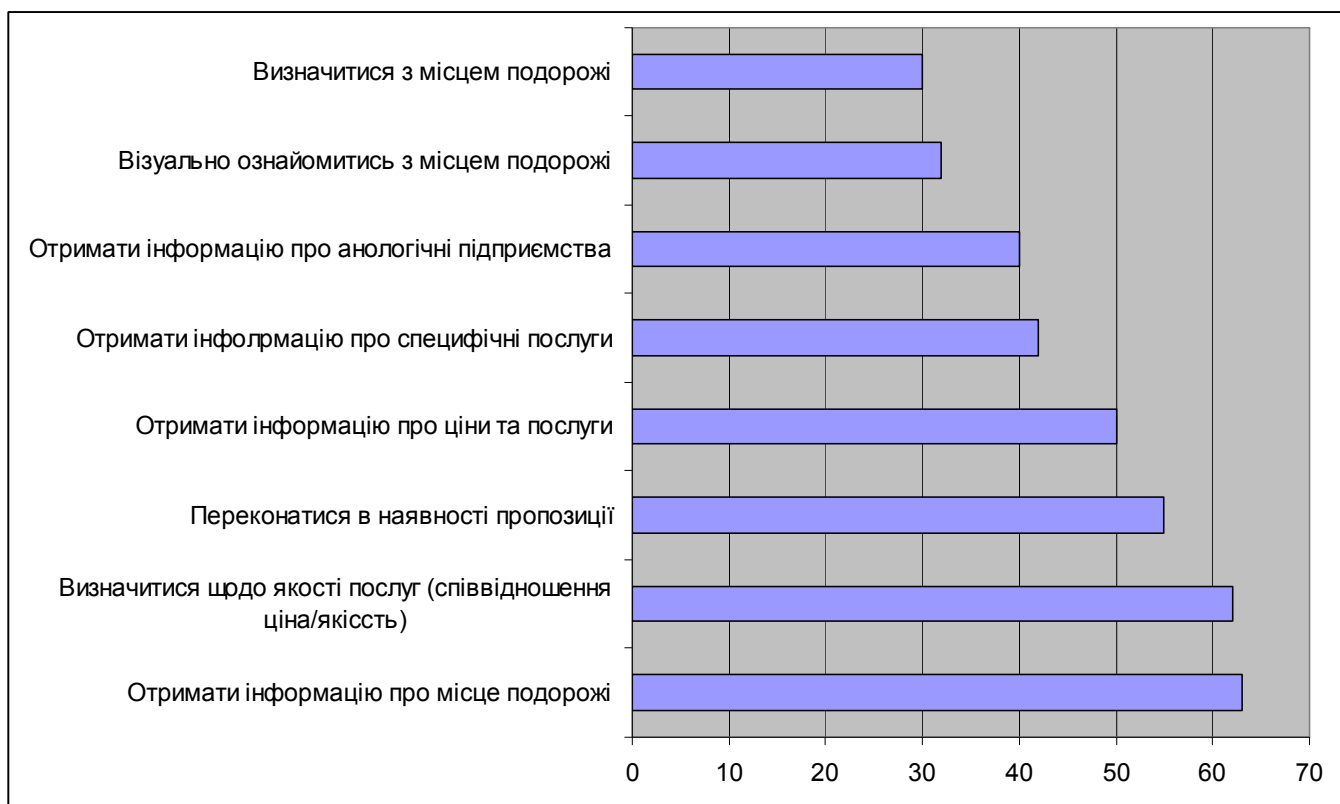

Рис. 1. Цілі пошуку туристами інформації в мережі Інтернет (туризм, %).

Використання мережевих технологій розпочинається з виходу в Інтернет в ролі користувача з метою знайти яку-небудь інформацію, що належить іншим, і закінчується побудовою власної приватної корпоративної мережі, в якій найцінніша інформація обертається з великою швидкістю і ефективністю.

Особливий інтерес у туристичних організаціях викликають наступні форми використання глобальної мережі:

- комунікації і ефективний зв'язок;
- реклама і просування туристського продукту;
- маркетингові дослідження;
- електронна презентація фірми і її туристського продукту;
- використання можливостей електронних міжнародних і міжрегіональних туристських виставок, ярмарків;
- використання системи бронювання і резервування;
- самостійне формування туру і придбання туристської путівки;
- використання електронних каталогів туристського продукту по країнах і напрямках;
- отримання країнознавчої інформації, оперативного прогнозу погоди в різних країнах світу, розкладу руху різних видів транспорту;
- отримання оперативної інформації по тарифах і цінах для готелів, ресторанів, різних перевізників і інших туристських послугах;
- використання мережі Інтернету для взаєморозрахунку;
- створення віртуального туристського офісу і т.д. [5].

Проведений аналіз сучасних інформаційних технологій, практики їх використання в діяльності підприємств туристичної сфери доводить їх практичну цінність і доцільність у процесі забезпечення якості самих туристичних послуг. Використання інформаційних технологій для забезпечення якості туристичних послуг є підґрунтям, що становить взаємозв'язок між вимогами, що формують якість туристичних послуг, та необхідними для цього інформаційними технологіями (рис. 2) [2].

Інформаційні технології надають можливості туристичним підприємствам досліджувати стан і розвиток попиту на ринку, підвищувати якість туристичного продукту, використовувати більш економічні канали просування продуктів; забезпечують простий та швидкий для споживача спосіб придбання послуг, високий рівень обслуговування та утримання клієнтів, що сприятиме скороченню витрат завдяки більшій ефективності внутрішніх операцій та комерційних процедур.

<i>Складові менеджменту якості турні підприємства</i>	<i>Застосування інформаційних технологій</i>
Формування політики у сфері якості	Оприлюднення документації з політики якості на сайті туристичної фірми
Аудит якості туристичних послуг	Реєстрація та аналіз претензій, скарг, рекламаций туристів, у т.ч. через відгуки на сайті компанії
	Використання спеціалізованих програмних продуктів для оцінки результатів перевірок
	Проведення опитування туристів за допомогою ІТ
Документальне оформлення системи якості	Використання спеціалізованих програмних продуктів для розроблення і підтримання в робочому стані документально оформленої системи якості
Взаємодія зі споживачем туристичних послуг	Взаємодія за допомогою послуг Інтернет, резервування, бронювання та ін.
Управління технологічними процесами	Формування електронної бази даних, її поповнення і підтримка в робочому стані
Управління процесами	Впровадження комплексної системи управління
Аналіз відповідності якості послуг вимогам споживачів	Використання ІТ для збору і аналізу інформації, отриманої від туриста щодо якості послуг
Здійснення коригуючи дій	Обмін інформацією за допомогою глобальної мережі в режимі реального часу
Підготовка кадрів	Навчання персоналу щодо використання сучасних інформаційних технологій
Застосування статистичних методів	Використання спеціалізованих програмних продуктів для обробки отриманих результатів

Рис. 2. Модель використання ІТ у процесі забезпечення менеджменту якості туристичного підприємства

Література:

1. Мацебера С.А. Информационные технологии в управлении туристической и курортно-рекреационной экономикой/ Мацебера С.А.//Материалы докладов III научно-практической конференции - Бердянск: АУИТ "АРИУ", 2007, с. 56-61.
2. Мельниченко С.В. Інформаційні технології в управлінні суб'єктами туристичної діяльності: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня д. е. н. / С.В. Мельниченко//КНЕУ, Київ - 2008 , 28 с.
3. Пестерева А.Н. IT-технологии в работе турфирм/ А.Н. Пестерева// Журнал TOURBISSNES (Весна 2010), с. 9-10.
4. Татаринцева А. С. Управління підприємствами туристичної сфери з використанням сучасних інформаційних технологій/А. С. Татаринцева, О. М. Олійник // Держава та регіони – 2008, с. 42-51.
5. Шаховалов Н.Н. Интернет-технологии в туризме /Н.Н. Шаховалов// Учебное пособие - Барнаул: Издательство АлтГАКИ, 2007. – 251 с.

УДК 332.142.4

МАРКЕТИНГ ГОРОДА КАК РЕЗУЛЬТАТ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОГО НАУЧНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

Ощепкова Д.С.
ФГБОУ ВПО «СибГАУ»

Научный руководитель – к.э.н., доцент Лихтер А.В.

В последние годы в связи с развитием в России рыночных отношений значительно возрос интерес к маркетингу. В своем развитии маркетинг прошел ряд этапов, развиваясь и как вид деятельности, и как наука. Современная типология маркетинга включает несколько подходов к его классификации. Если взять за основу классификации территориальную составляющую, то можно получить такие прикладные концепции маркетинга, как маркетинг места, территориальный маркетинг, региональный маркетинг, муниципальный маркетинг (маркетинг города).

Под маркетингом места Е.И. Грачева понимает деятельность, предпринимаемую с целью создания, поддержания или изменения отношений или поведения клиентов, применительно к отдельным местам [1]. Здесь, прежде всего, следует выделить: маркетинг зон хозяйственной деятельности (месторасположение заводов, магазинов, контор и т.п.), маркетинг мест отдыха (привлечение отдыхающих и туристов в конкретные города, районы, страны); маркетинг жилья и маркетинг инвестиций в земельную собственность (обустройство и продажа земельных участков как объектов хозяйствования и помещения капитала).

В последнее время в развитие идей маркетинга места все чаще используется маркетинг отдельных территорий, целых регионов, городов и муниципальных образований, направленный на привлечение капитала и обеспечение устойчивого развития данного региона для повышения уровня качества жизни местного

сообщества. Этот вид маркетинга называется территориальным, региональным, муниципальным. В последнее время в развитии идей маркетинга все чаще используется

По утверждению Е.И. Грачевой, территориальный маркетинг – это маркетинг в интересах территории, ее внутренних субъектов, а также внешних субъектов, во внимании которых заинтересована территория. Он осуществляется с целью создания, поддержания или изменения мнений, намерений и/или поведения субъектов, внешних по отношению к данной территории. Территориальный маркетинг направлен на создание и поддержание:

- а) притягательности, престижа территории в целом;
- б) привлекательности сосредоточенных на территории природных, материально-технических, финансовых, трудовых, организационных, социальных и других ресурсов, а также возможностей для реализации и воспроизводства таких ресурсов.

В последние десятилетия начал накапливаться интересный опыт регионов и городов различных стран по применению потенциала маркетинга в целях повышения туристической, коммерческой притягательности регионов. Говоря о территориальном маркетинге, следует акцентировать внимание на мотивах и целях предпринимателей, на преимуществах, которые они стремятся получить в новом регионе, куда переносят свою активность, а также на снижении трудностей, которые могут препятствовать их стремлению на данную территорию.

Под региональным маркетингом Е.И. Грачева понимает систему взаимосвязанных экономических отношений, выражающая взаимодействие между различными субъектами по поводу управления экономикой региона на основе постоянного мониторинга (анализа, оценки и прогноза) процессов, происходящих на рынке, а также согласования (в оптимальном варианте – гармонизации) разноуровневых экономических интересов [1]. Региональный маркетинг не предполагает изучение рынка, спроса и т.д. на товары какого-либо отдельного предприятия, речь идет об изучении спроса и реализации всего потенциала региона с точки зрения региональных потребностей. Региональный маркетинг создает условия для приспособления региональной системы воспроизводства к общественному спросу, формирует организационную инфраструктуру по изучению рынков, активно воздействует на функционирование региональных систем распределения товаров, создает благоприятную экономическую среду, координирует и тем самым повышает степень конкурентоспособности субъектов, хозяйствующих на территории данного региона. В широком смысле региональный маркетинг рассматривается как деятельность фирм, ориентированная на тот или иной рынок: местный, национальный, «экспортный». В узком смысле региональный маркетинг связан с защитой интересов региона как целого и может осуществляться государственными, муниципальными, некоммерческими и коммерческими организациями.

Необходимо также отметить, что традиционной сферой деятельности городских властей в развитых странах Западной Европы США и других стран является активность в области маркетинга города. В отличие от многих управленческих технологий концепция маркетинга территории созревала не на

университетских кафедрах. Она не является продуктом фундаментальных или научно-прикладных исследований, а возникает на основе быстро растущего числа разрозненных практик конкретных территорий, которые исходя исключительно из своего опыта и приблизительных расчетов, пытаются заниматься маркетингом. Одни подходят к осознанию необходимости комплексной маркетинговой стратегии, когда начинают возрождать стратегии общегородских праздников, или искать спонсоров для местных спортивных команд, или заниматься реконструкцией городского музея. Другие наблюдают за успехом отдельных проектов в корпоративном секторе и начинают проецировать этот опыт на город в целом. Часто это происходит почти стихийно, интуитивно, без проектной проработки и бюджетного планирования. Успешная реализация одной маленькой идеи способствует появлению новых идей, один талантливый проект дает неожиданные результаты, быстро обрастает новыми проектами, привлекает новых участников.

Однако, несмотря на то, что маркетинговых практик в мире уже очень много, системная теория муниципального маркетинга по-прежнему отсутствует. Теория, которая обобщала бы практический опыт, давала оценку инструментам и технологиям маркетинга, опираясь на конкретные удачные примеры. Имеются более-менее системные исследования, но они, как правило, не пытаются встраиваться в общую теорию маркетинга города. Пример тому – множество существующих работ, например по инвестиционному или туристическому маркетингу.

Вообще говоря, то, что общей теории маркетинга города пока нет, вполне объяснимо. Во-первых, создавать маркетинговые стратегии по учебнику невозможно, все они строго индивидуальны. Поэтому город должен каждый раз «с нуля» подбирать для себя комбинацию маркетинговых инструментов. Во-вторых, это та сфера деятельности, где неприемлемы шаблоны и повторения. Рекламный ролик, который точь-в-точь повторяет другой, ранее показанный, обречен на коммерческий провал. Наконец, в-третьих, у практиков городского маркетинга до последнего времени просто не было потребности в обобщении маркетингового опыта, поскольку только сейчас появился материал, достаточный для анализа. Вместе с тем городам, приступающим к маркетингу, было бы крайне полезно вооружиться теоретической базой маркетинга. Это позволило бы им избежать ошибочных или лишних действий, не пропустив в тоже время ничего важного.

При отсутствии общей теории маркетинга города в мировой практике сформировались разные подходы к формулировке и содержанию данного понятия. С позиций разных авторов, в том числе А.П. Панкрухина, Н.М. Ратнер, О.Н. Нестеренко, В. Лобанова, А.М. Лаврова, В.С. Сурнина, Е.А. Елисеева, Е.И. Грачевой, Т.В. Сачук и др. муниципальный маркетинг рассматривался в разных аспектах. Формируясь в новый управленческий процесс, маркетинг города может рассматриваться как аналог местной экономической политики, включая в себя все её прежние направления и дополняя такими элементами, как:

- а) формирование и продвижение имиджа города;
- б) последовательная ориентация на спрос, то есть на интересы тех конкретных групп населения и виды деятельности, которые привлекаются в город;
- в) экологическая и социальная направленность;

г) партнерство властей и частного бизнеса.

Иначе можно сказать, что маркетинг города представляет особо точную и обоснованную местную экономическую политику, необходимость которой обусловлена возрастающей конкуренцией между городами. Исходя из вышесказанного, можно полагать, что муниципальный маркетинг – это:

а) частный случай территориального маркетинга и выделяется из него по уровню объекта маркетинга (в данном случае объектом маркетинга является муниципальное образование);

б) элемент системы рыночных отношений, спроецированный на уровень муниципального управления;

в) деятельность в сфере обменных процессов между органами власти и субъектами рынка по поводу удовлетворения потребностей, наряду с обычными товарами и услугами, через потребление особого вида услуг, которые создаются и предоставляются органами муниципальной власти и другими ее институтами для обеспечения устойчивого развития муниципального образования и улучшения качества жизни местного сообщества.

Резюмируя вышеизложенное, на мой взгляд, целесообразно использовать следующую трактовку муниципального маркетинга. Муниципальный маркетинг – интегральная деятельность в интересах муниципального образования (внутри и за его пределами) и его субъектов (населения, хозяйствующих субъектов, органов власти), которая на основе выявления муниципальных интересов, а также создания и изменения муниципального общественного продукта направлена на удовлетворение конкретных потребностей муниципальных потребителей для обеспечения устойчивого развития муниципального образования и улучшения качества жизни местного сообщества [2]. Из определения выходит, что инициатор и «исполнитель» маркетинга – не администрация города, как ошибочно полагают многие. Субъектами продвижения городских интересов должно быть все местное сообщество. И каждый из его «слоев», будь то предприниматели, чиновники, общественные организации, журналисты, врачи и т.д., может найти в маркетинге города свой конкретный фронт работ. А задача администрации может сводиться лишь к мобилизации и координации общих усилий. Только в этом случае маркетинг будет успешным [3].

Исходя из определения, маркетинг – это способ решения задач развития города путем расширения его влияния и создания положительной репутации. Но задачи развития у городов могут быть совершенно разными: у одного приоритет – ликвидация ветхого жилого фонда, у другого – решение экологических проблем, у третьего – занятость молодежи. Поэтому стратегией города определяется характер маркетинговой деятельности, ставятся задачи, определяются выбор инструментов и круг исполнителей. Маркетинговая стратегия как управленческий инструмент не самодостаточна, ее нельзя выстраивать саму по себе, опираясь на «успешный мировой опыт», в каждом конкретном случае она решает конкретную, поставленную перед ней задачу.

Ввиду разности взглядов на содержание понятия «муниципальный маркетинг» на сегодняшний день существует несколько аспектов специфики данного понятия [3].

Первый аспект специфики маркетинга города – это существование города в

конкурентном поле, которое крепнет и развивается.

Любой город вынужден вступать в конкуренцию с другими городами. И российские, и зарубежные эксперты едины во мнении, что через 3-5 лет начнется жесткая конкуренция российских городов между собой. Конкуренция за всё - за инвестиции, информационные потоки, талантливых преподавателей, врачей, менеджеров и туристов.

Последние годы показали, что обостряется конкуренция за государственные инвестиции. Развиваются конкурсные механизмы участия муниципалитетов в федеральных целевых программах, и все больше городов претендуют на участие в них, осваивая практику конкурсных заявок. Запуск приоритетных национальных проектов заставил города бороться за инвестиции, распределяемые в рамках проектов, и соревноваться в достижении первых успехов. Уже несколько лет проводится и набирает авторитет конкурс за звание самого благоустроенного города России. В Приволжском федеральном округе каждый год выбирается культурная столица Поволжья. Начиная с 2006 г. в Красноярском, Пермском, Ставропольском краях и во многих других регионах были образованы финансовые фонды развития (точные названия разнятся). Деньги фондов распределяются на конкурсной основе между муниципалитетами, подавшими лучшие заявки на финансирование местных проектов развития.

Все это способствует появлению духа соревновательности между городами. Традиционно основное место в аналитике социально-экономического развития города отводилось анализу его развития в динамике, по годам. Сегодня акцент смещается: все чаще главное место отводится сравнению города с его соседями и городами-конкурентами. «Реклама» города перед вышестоящими уровнями власти становится уже не такой важной, как «реклама» себя на фоне соседних муниципалитетов конкурентов.

Российская специфика состоит в том, что предмет межгородской конкуренции в ближайшие годы будут не инвестиции, а люди. В условиях, когда население страны ежегодно тает на несколько сот тысяч человек, для большинства поселений участие в этой конкуренции будет вопросом физического выживания. Когда человек сам по себе станет «дефицитом», между городами неизбежно развернется жесткая конкуренция за него, как носителя знаний, профессиональных навыков, опыта, творчества, способностей.

Содержание второго аспекта специфики муниципального маркетинга сводится к тому, что в конкурентных отношениях город воспринимается как «товар».

В постиндустриальной экономике не только бизнес является субъектом экономических отношений, но и город сам по себе. Американский социолог Р. Флорида пишет: «Современная экономика развивается так, что ее субъектами все более становятся не компании, а территории. Не города гонятся за успешными компаниями, а компании борются за право работать в удобных городах» [4].

Город все чаще воспринимается как «товар», который можно с выгодой продать «потребителям» - инвесторам, туристам или собственным жителям. Фирма продает продукты своего производства или активы. Город продает себя, продавая свои услуги и инфраструктуру.

Этот аспект специфики маркетинга города очень популярен среди

маркетологов, работающих с корпоративными клиентами. Его охотно подхватывают мэры, пришедшие во власть из бизнес-среды. С их точки зрения, инструменты маркетинга, использующиеся в бизнесе, можно использовать и городам. Однако копировать их, конечно же, нельзя из-за разности целевых установок в деятельности фирмы и города. У фирмы - прибыль. У города - качество производимых им общественных благ.

Данный сугубо прагматичный подход, при котором город рассматривается как товар, а маркетинг является его «упаковкой», может быть и полезен для понимания сущности и задач маркетинга. Но, полагаясь только на него, трудно удержаться от крайностей «экономизма», столь распространенного в постсоветской (всё еще) России, когда главной целью развития города видится развитие городских предприятий, а не улучшение жизни горожан, когда стратегическая цель роста благосостояния жителей подменяется ростом производительности труда, увеличением экспортной выручки, удвоением ВВП и т.д. И результаты не заставляют себя ждать: как много в современной России мест, демонстрирующих уверенный экономический рост на фоне гуманитарной катастрофы.

Суть третьего аспекта специфики муниципального маркетинга сводится к конкретности. Маркетинг города выступает инструментом муниципального управления.

Лидеры местных сообществ в американских и европейских городах, начиная первые проекты по продвижению городских интересов, не рассматривали маркетинг как регулярную, системную деятельность. Перед ними стояли краткосрочные и конкретные задачи: отладить систему вывоза мусора, найти деньги на реконструкцию очистных сооружений, интересно отметить городской праздник и т.д. Успешно решив эти проблем с помощью маркетинговых инструментов, они начинали применять их и в других сферах управления городом. В результате маркетинговая деятельность становилась одной из важнейших управленческих технологий решения малых и средних городских проблем самого разного сорта. При этом нередко функции маркетинга вменялись специально созданным для этого управленческим структурам в администрации, а чаще, за ее пределами (различные бизнес-ассоциации, торгово-промышленные палаты, агентства регионального развития и пр.).

Согласно данной концепции маркетинг территории - это не более чем набор управленческих инструментов, в которых появляется необходимость в случае возникновения конкретных городских проблем. Конкретный маркетинговый проект решает конкретную городскую проблему, завершается, затем инициируется новый проект с другими задачами и т. д.

И последний, четвертый, аспект специфики муниципального маркетинга состоит в направленности маркетинговых действий внутрь муниципального образования. Целевой аудиторией маркетинга являются его собственные жители. И направлен он на «рекламу» города для самих горожан. Цели при этом могут быть самыми разными: стимулирование социальной активности горожан, консолидация городского сообщества, мобилизация волонтерства, стимулирование городского патриотизма и местного самосознания.

Специалисты, приступающие к разработке маркетинговой стратегии

конкретного города, неизбежно склоняются к одному из перечисленных аспектов, реже - останавливаются на пересечении их.

С учетом всего вышеизложенного и используя разработки А.П. Панкрухина [5] целесообразно предложить авторское видение особенностей муниципального маркетинга:

а) процесс выявления, создания и реализации условий для производства муниципальных товаров и оказания муниципальных услуг, а также продвижения и стимулирования спроса на муниципальные товары и услуги и совокупный ресурсный потенциал муниципального образования на рынке;

б) комплекс мероприятий как внутри муниципального образования, так и за его пределами, направленный на обменные процессы между органами местного самоуправления и внешними и внутренними субъектами хозяйствования, то есть необходимо выгодно «продать» муниципальное образование разным субъектам, имеющим там свои интересы (от бизнеса и инноваций до привлечения квалифицированной рабочей силы, туристов и т.д.) с целью активизации процесса его устойчивого развития;

в) муниципальный маркетинг – это интегральная деятельность на территории муниципального образования и за его пределами, которая подразделяется на два вида:

1) маркетинг муниципального образования, осуществляемый как внутри территории муниципального образования, так и за его пределами, и ориентированный на внешние субъекты для целенаправленного формирования спроса на совокупный ресурсный потенциал муниципального образования, привлечения инвесторов, квалифицированной рабочей силы, туристов и пр., продвижения имиджа муниципального образования за его пределами, а также позитивного развития муниципального образования к его выгоде и в его интересах;

2) маркетинг внутри муниципального образования – деятельность, направленная на становление и развитие в муниципальном образовании цивилизованных рыночных отношений, маркетингового подхода в отношении муниципальных ресурсов, товаров и услуг. Деятельность должна осуществляться под руководством, при участии и по заказу муниципальных органов управления;

г) основная сфера муниципального маркетинга – непромышленная сфера, то есть область общественных услуг (коллективных благ), где, с одной стороны, действуют органы местного самоуправления, а с другой – потребители этих услуг – граждане, общественные движения и организации, политические партии, финансовые и промышленные объединения и т.д., способные оценить эти услуги, как правило, только после их потребления;

д) задача муниципального маркетинга – выявление и учет общественных потребностей основных субъектов – потребителей муниципального образования; стимулирование полезных новых потребностей и интересов как общества в целом, так и отдельных социальных слоев и групп его населения;

е) муниципальный маркетинг предпочтителен для развития муниципального образования, так как базируется на использовании только ограниченного городского ресурсного потенциала, находящегося под контролем государства и общественности;

ж) муниципальный маркетинг позволяет рассматривать маркетинг как общественный вид деятельности, связанный с процессами реализации муниципальной (государственной) экономической и социальной политики [34].

Таким образом, муниципальный маркетинг есть не что иное, как механизм, с помощью которого происходит сочетание интересов муниципальных образований с интересами их хозяйствующих субъектов и удовлетворением потребностей всех социальных групп конкретного муниципального образования. Кроме того, интересы каждой территории представляют органы местного самоуправления (муниципалитеты). Поэтому именно властные структуры являются «потребителями» муниципального маркетинга как системы, предоставляющей возможность внедрять наиболее передовые методы хозяйствования и управления. Муниципальный маркетинг вооружает органы власти и управления научно обоснованными современными подходами к организации различных сторон деятельности территории с учетом требований рыночной экономики, поэтому функция согласования различных интересов всех участников рыночных отношений является основной и крайне необходимой в муниципальном маркетинге.

Резюмируя вышеизложенное, можно констатировать, что, с одной стороны, значительное расширение самостоятельности и ответственности муниципальных образований как субъектов хозяйствования дают им возможность воздействовать на воспроизводственные процессы, то есть реально управлять устойчивым развитием муниципального образования. С другой стороны, интересы общества, их сбалансированность и степень удовлетворения во многом определяются государством, деятельностью его институтов. Следовательно, можно утверждать, что маркетинговые отношения развиваются не только между рыночными партнерами. Эти отношения втягивают в воспроизводственные процессы институты власти, которые функционально заняты организацией удовлетворения экономических и социальных нужд населения, а также и некоммерческие (общественные) организации.

Список литературы:

1. Грачева Е.И. Региональный маркетинг [Текст] : учеб. пособие / Е.И. Грачева. – Киров: Магистраль, 1993. – 21 с.
2. Карпова Т.Ю. Некоторые аспекты социально-экономической сущности муниципального маркетинга // Сборник статей Челябинского государственного университета: сб.науч. тр. Челябинск. гос. ун-т. URL: http://www.lib.csu.ru/vch/7/2005_01/007.pdf (дата обращения: 31.07.2012).
3. Визгалов Д.В. Маркетинг города: практики в поисках теории [Текст] / Д.В. Визгалов // Маркетинг в России и за рубежом. – 2008. - № 3(65). – С. 78-85.
4. Флорида Р. Креативный класс [Текст] : науч. изд. / Р. Флорида. – М.: Классика-XXI век, 2005. – С. 43-45.
5. Панкрухин, А.П. Территориальный маркетинг [Текст] / А.П. Панкрухин // Маркетинг в России и за рубежом. - 1999. - № 5. – С. 99-122 ; № 6. – С. 101-121.

УДК [116+141.2+330.342]:001

УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ КАК СВОЙСТВО СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ: СИСТЕМНО-СИНЕРГЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ

Аспирант Андросик Ю.Н.

Белорусский государственный технологический университет

Научный руководитель – д.э.н., профессор И.М. Лемешевский
ГУО «Институт бизнеса и менеджмента технологий» БГУ

Исследование многочисленных литературных источников, анализ взглядов отечественных и зарубежных ученых на природу понятия «устойчивое развитие» позволяет однозначно заключить, что категория обладает полисемией. Вследствие этого термин наполняется различным содержанием адекватным исследовательской задаче.

Отметим, что устойчивое развитие само по себе не является объектом исследования ученого-экономиста, так как автоматически переходит в философскую категорию, теряя конкретный экономический смысл. Но приобретает его при изучении феномена как предмета исследования, где в качестве объекта выступает социально-экономическая система.

Дополняя системный подход синергетическим, имеем право любую бизнес-структуру представить как развивающуюся нелинейную социально-экономическую систему. С точки зрения эволюционного и институционального направлений экономической науки о ней можно говорить как о системе, работающей в определенной среде и пространстве.

Логика изложения тезисов позволяет сформулировать рабочую гипотезу: устойчивое развитие является свойством социально-экономических систем, однако не всякая система данное свойство проявляет. Следовательно, свойство «устойчивое развитие» в первую очередь является эмерджентным.

Как и любое свойство, устойчивое развитие должно себя неким образом проявлять, то есть должно быть идентифицировано, доказано и измерено. Однако постановка вопроса касательно идентификации, доказуемости и измеримости устойчивого развития в комплексе в современной экономической литературе не стоит. Исследователи изначально начинают его измерять, задавая ретроспективный период в качестве точки отсчета, ассоциируя идентификатор устойчивого развития с показателями функционирования социально-экономической системы.

Достаточно часто получается, что пытаются найти или увидеть рост показателей (их положительную динамику), что в корне неверно. Й. Шумпетер подчеркивает [1, с.850], что рост представляет собой отклонение системы внутри нормы, как в положительную, так и в отрицательную сторону, в то время как развитие означает изменение самой нормы.

Неточное представление устойчивого развития связано с особенностями методологического подхода к его изучению, а также несовершенством знаний о данном феномене (при условии, что устойчивое развитие существует независимо от субъекта исследования, не является научным искусственным конструктом). Главное

в данном вопросе определить, является ли устойчивое развитие естественным процессом, который нужно идентифицировать, доказать и измерить. Либо любой процесс можно посредством управляющих воздействия сделать устойчивым, благодаря чему устойчивое развитие будет существовать в бесконечных отклонениях в пределах заданной нормы. Другими словами ученые вновь начали поиски философского камня, с помощью которого пытаются получить золото.

Учитывая гипотезу, сформулируем определение устойчивого развития социально-экономической системы (выработано в результате развития логики термина из теоретических и практических соображений ученых в отношении устойчивого развития) как управляемый непрерывный процесс изменения уровня:

- А) эффективности использования и распределения экономических ресурсов,
- Б) производительности (продуктивности) экономических ресурсов,
- В) эффективности экономических процессов,
- Г) транзакционности экономических процессов,

Д) и оптимизации данных изменений и бизнес-процессов (комбинации видов деятельности) с целью наращивания потенциала системы и синергии в порядке обеспечения непрерывного воспроизводственного процесса (цикла).

Таким образом, кратко, устойчивое развитие выступает как управляемый процесс изменений с целевой функцией. Обычно изменения носят вероятностный характер и устремляются к состоянию с меньшей организованностью. Согласно логике определения устойчивого развития цель системы – синергия и потенциал. Данную цель задаем мы. Истинная цель устойчивого развития самой системы – изменение состояния от порядка к беспорядку как более вероятного конечного состояния системы. Следовательно, наша задача стоит следующим образом: создать такое управленческое воздействие, которое бы позволило нам достигнуть желаемого потенциала и синергии системы, но не противоречило целям развития самой системы. Значит необходимо выявить свойство «устойчивое развитие» и выработать максимально возможный ресурс системы в рамках данного свойства без последствий для ее нормального развития.

Наличие целей развития системы и целей управления системой создает логический барьер для однозначной интерпретации методологии исследования устойчивого развития как эмерджентного свойства систем. Однако который легко преодолевается посредством представления устойчивого развития на различных отрезках времени. Здесь важно ответить на вопрос: является ли устойчивое развитие бесконечным или для каждой системы есть свой максимальный срок существования. Сама жизнь подсказывает нам, что ничто не вечно и поток жизненных циклов (развитие концепции Кондратьева) социально-экономических систем рано или поздно иссякнет. Но означает ли это, что система не достигла или не достигала устойчивого развития?

Принято считать, что устойчивое развитие призвано обеспечить максимально возможный срок существования социально-экономической системы (возможно, непрерывный процесс изменения и смены Парето-оптимумов экономических систем). В связи с этим примем следующую коннотацию устойчивого развития: обеспечение максимально возможного срока существования системы

Означенная коннотация позволяет нам применять такой подход:

конфигурационно воздействовать на систему и пробовать «ветвить» траектории движения социально-экономической системы в рамках свойства «устойчивое развитие». Это наводит на мысль о различном качестве последнего, что предполагает введения классификации устойчивого развития. Например, устойчивое развитие I ступени, устойчивое развитие II ступени, устойчивое развитие III и т.д. в зависимости от уровня качества свойства, характеризующего состояние системы.

С авторской точки зрения разница между категориями устойчивого развития и развития заключается только во временных рамках рассмотрения данного процесса с учетом соображения, что человеку свойственно продлевать срок существования социально-экономическим системам. Следовательно, развитие свойственно всем без исключения системам, а статус «устойчивое» они приобретают при желании человека продлить срок их существования. В терминах синергетики сказанное означает перевести систему на другую траекторию развития посредством управляющего воздействия в точке бифуркации.

Другими словами, если социально-экономическая система попадает в поле зрения экономиста-исследователя и становится объектом управления, то она автоматически приобретает статус категории «устойчивое развитие». Это не говорит о том, что система действительно сможет продлить поток жизненных циклов, так как категория не постулирует ничего об успешности человеческого влияния и вмешательство в ход развития социально-экономической системы. Ярким примером может служить провалы реформ и реструктуризации ряда экономик бывшего постсоветского пространства, когда искусственно продлевается существование советских социальных и экономических структур (институциональный остаток), которые препятствуют развитию рыночной экономики, в виду чего не достигается устойчивого развития национальных экономических систем. Это вплотную подводит к мысли о целесообразности продления существования всяких экономических структур, а также постановке проблемы выбора системы как объекта управления и измерения результативности управления структурой.

По своему характеру идентификация устойчивого развития социально-экономической системы как свойства технически затруднена, в том числе и за счет полисемии термина. Однако не составляет труда в соответствии с классификацией свойств систем Ю.А. Урманцева (в литературе выделяется отдельно как ОТС (У)), по которой устойчивое развитие – целостное и целостно-нецелостное свойство.

Использование данной классификации позволяет сформулировать ряд теорем касательно синтетичности и эмерджентности устойчивого развития систем, фиксирующих возможности идентификации, доказуемости и измеримости свойства. Используя теоремы К. Геделя о том, что «для любой системы А не все истинные положения доказуемы в пределах А» и «непротиворечивость системы А нельзя доказать средствами этой системы», можно четко определить специфику устойчивого развития как свойства системы любой природы, выводя ее в качестве теорем:

- 1) устойчивое развитие системы является относительной характеристикой либо относительно системы того же уровня, либо относительно системы более высокого порядка;
- 2) устойчивое развитие системы не достигается только за счет ее ресурсов;
- 3) устойчивое развитие системы нельзя доказать устойчивым развитием всех ее

подсистем;

4) устойчивое развитие системы нельзя доказать на данном уровне системы;

5) устойчивое развитие системы может происходить при отсутствии устойчивого развития его отдельных подсистем;

6) изучение устойчивого развития системы невозможно без исследования систем более высокого порядка, включенности системы в них;

7) устойчивое развитие системы характеризуется не только внутренними характеристиками и параметрами, но и внешними;

8) необходимость включения подсистемы в систему не зависит от последней, включение подсистемы в систему диктуется системой более высокого порядка;

9) устойчивое развитие системы должно задаваться неким порогом либо точкой отсчета истинности развития;

10) в рамках системы невозможно обосновать ее целевую функцию, не учитывая требования системы более высокого порядка.

Данные теоремы можно свести к меньшему числу формулировок, однако некоторые смысловые оттенки и нюансы придется домысливать, что грозит искажением и потерей последних при стремлении числа читателей к бесконечности. Теоремы подвергают сомнению существующие методы исследования, измерения и анализа устойчивого развития, так как не учитывают положения теорем, специфику устойчивого развития как свойства системы.

Можно заметить, что с одной стороны теоремы ориентируют исследование свойства «устойчивое развитие» во взаимосвязи с системами другого порядка. С другой стороны согласно определению устойчивого развития оно представляет собой изменение уровней эффективности, производительности, продуктивности и транзакционности и оптимизация данных изменений с целью наращивания потенциала системы и синергии в порядке обеспечения непрерывного воспроизводственного процесса (цикла). Заметим, что определение не содержит критерия оптимизации изменений, что подчеркивает открытый и гибкий характер управления изменениями. Определение указывает на цикличность процесса и наращивание потенциала, не нарушающего воспроизводственный цикл (учитываем законы эволюции сложных самоорганизующихся систем).

Исследование устойчивого развития как свойства систем создает предпосылки для формирования нового методологического подхода, использующего системную логику и нелинейное мышление. Эмерджентность устойчивого развития ориентирует исследователей на его системно-синергетические основания, что ставит во главу угла решения проблем идентификации данного свойства, его доказуемости и измеримости в рамках соответствующих теорем. Логическое развитие авторской методологии особо ставит вопрос в отношении инструментов управления устойчивым развитием, механизмов его генерирования как свойства, диагностики, контроля и регулирования на нано-, микро-, мезо- и макроэкономических уровнях социально-экономических систем.

Список литературы:

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Предисл. В.С. Автономова. – М.: ЭКСМО, 2007. – 864 с. – ISBN 978-5-699-19290-8.

УДК 336.148

ЧАСТКОВА КОМПЕНСАЦІЯ ЗА КРЕДИТАМИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Здирко Н.Г.

Асистент кафедри аудиту та державного контролю факультету обліку та аудиту. Вінницький національний аграрний університет

В Україні, попри збільшення обсягів державної підтримки в частині компенсації відсоткових ставок по залучених фермерськими господарствами кредитах, не спостерігається суттєвий вплив на підвищення ефективності їх функціонування та покращення розвитку сільського господарства в цілому

Результати дослідження засвідчили, що основними чинниками, які не сприяли утворенню нових господарств, а також нарощуванню потужностей існуючими є:

- недосконалість нормативно-правової бази щодо здійснення фінансової підтримки. Зокрема, в Порядках використання коштів на фінансову підтримку через механізм здешевлення кредитів немає чітко визначених критеріїв, за якими здійснюється розподіл, а також відсутній затверджений на законодавчому рівні Порядок формування потреби в коштах;

- значне подорожчання кредитних ресурсів, спричинене кризовими явищами негативно позначається на показниках фінансово-господарської діяльності;

- недосконалість системи банківського кредитування обмежує доступність кредитних ресурсів для господарств;

- недобросовісна практика укладання банківським установами додаткових угод на надання кредитів;

- недостатність та необ'єктивність існуючих показників, що застосовується для оцінки ефективності використання бюджетних коштів;

- відсутність дієвого контролю за використанням коштів;

- відсутність Реєстру господарств, на яких протягом останніх трьох років контролюючими органами були виявлені факти незаконного одержання або нецільового використання коштів підтримки;

- відсутність затвердженого на державному рівні Порядку звітування про напрямки фактичного спрямування кредитних ресурсів.

В ході дослідження висунуто наступні гіпотези щодо причин, які не дозволяють досягти максимальної ефективності використання бюджетних коштів:

Гіпотеза 1. Недосконалість нормативно-правової бази щодо здійснення фінансової підтримки фермерських господарств через механізм здешевлення кредитів не сприяє покращенню фінансових показників їх діяльності та нарощування потужності.

Відповідно до Порядку використання коштів державного бюджету [1], розподіл коштів між областями та районами здійснюється пропорційно середньорічному обсягу виробництва валової продукції (у порівняльних цінах за попередні три роки) згідно з даними органів статистики. Однак даний критерій розподілу є обмежувальним і не завжди об'єктивним, оскільки застосування залежності розмірів компенсації по

відсоткових ставках із результатами їх діяльності ставить в нерівні умови великі підприємства з високими обсягами виробництва та фермерські господарства, які тільки розширюють свою діяльність (купують техніку, будують приміщення) і не мають таких обсягів виробництва, хоча мають динаміку до їх зростання.

Крім того, даний розподіл коштів не в повній мірі відповідає вимогам п.9 ст.7 Бюджетного кодексу України щодо принципу справедливості і неупередженості.

Звичайно, при отриманні часткової компенсації відсоткових ставок існують ризики як виникнення значних залишків невикористаних бюджетних асигнувань по одних районах, так і незадоволеної потреби в коштах по інших районах. Для зменшення таких ризиків було б доцільно, крім розрахунку потреби в обсягах кредитних ресурсів та визначення кількості господарств, які подали заявки на отримання компенсації, врахування кредиторської заборгованості по виплатах, передбачених на часткову компенсацію відсоткової ставки.

Саме тому, в одному періоді через невикористання бюджетних асигнувань, «відзиваються» кошти і перерозподіляються між тими управліннями, які потребують додаткових обсягів компенсації. Одним із недоліків проведення даного перерозподілу є вимоги п.15 Порядку [1] щодо можливості його здійснення лише через 6 місяців, що призводить до довготривалого невикористання залишків бюджетних коштів в одних районах при тому, що в інших існує нагальна потреба.

Ми вважаємо, що компенсаційні витрати за відсотковими ставками потрібно диференціювати, наприклад, в залежності від темпів зростання виробництва продукції, отриманого за участю кредитних ресурсів.

Гіпотеза 2. Недосконалість системи планування в коштах державної підтримки та порядку їх розподілу перешкоджає ефективній віддачі та отриманні високих показників фінансово-господарської діяльності.

Визначення районних лімітів бюджетних асигнувань для компенсації відсоткової ставки пропорційно до виробництва валової продукції кожного району носить формальний характер і є недоцільним, оскільки призводить до частих перерозподілів бюджетних коштів, і, як наслідок, не дає можливості фермерським господарствам своєчасного отримання компенсації за потребою.

Підвищити ефективність діючого порядку планування коштів підтримки можна через систему збору попередньої інформації від фермерських господарств про залучення кредитів. Тобто, заявки на отримання компенсації не після розподілу коштів серед областей, а протягом попереднього року – за системою «знизу - вверх» (рис. 1). Отже, перевагою запропонованої системи планування обсягів державної підтримки для фермерських господарств є, по-перше, унеможливлення надлишків коштів по окремих районах, і в подальшому їх перерозподіл (несвоєчасне надходження коштів, додаткові затрати часу), по-друге, обґрунтованість потреби в коштах сприятиме підвищенню показників ефективності використання бюджетних коштів.

Важливим фактором при плануванні є запровадження додаткових критеріїв відбору. Наприклад, перевіряти на предмет правдивості та достовірності природні втрати господарств від кліматичних чи географічних умов задля усунення недобросовісних претендентів на підтримку.

За допомогою аналітичних розрахунків нами доведено, що, реальна потреба в коштах підтримки не може залежати від обсягів виробництва валової продукції, так

само як і фактичне спрямування коштів недостатньо впливає на досягнення результативного показника.

- > існуюча система планування коштів підтримки;
-----> - запропонована система планування коштів підтримки.

Рис. 1. Запропонована система планування коштів державно підтримки фермерським господарствам

Гіпотеза 3. Недосконалість системи кредитування та зміни в ціновій політиці банків негативно впливають на доступність отримання кредитів фермерськими господарствами.

Анкетуванням керівників та головних бухгалтерів фермерських господарств встановлено, що на збір документів (24 документи) витрачається більше двох тижнів, а до зарахування коштів на рахунок – більше одного місяця.

Іншою проблемою є неможливість надання заставного майна при кредитуванні, результатом чого є відмова з боку банку в наданні кредиту фермерському господарству. Існують випадки отримання кредитів на умовах, які призводили до їх «подорожчання», та відповідно, до збільшення обсягів коштів, які сплачувалися господарствами банку за користування кредитними ресурсами.

За результатами анкетування, 94% керівників фермерських господарств та 82% опитаних спеціалістів Головного управління АПР вважають високий розмір процентних ставок банку при наданні кредитів основною перешкодою для поповнення господарствами своїх обігових коштів та впровадження новітніх технологій у виробництво. Важливим обліковим аспектом при подорожчанні

кредитів є зростання собівартості сільськогосподарської продукції. На думку керівників господарств, одним із шляхів розв'язання вище зазначених проблем є врегулювання відносин між Міністерством і державними банківськими установами щодо надання кредитів під невисокі відсоткові ставки (5-8 % замість 25%).

Гіпотеза 4. Недостатність та необ'єктивність існуючих показників, що застосовуються для оцінки ефективності використання бюджетних коштів на здешевлення кредитних ресурсів не сприяє якісному аналізу стану виконання бюджетної програми.

У Паспорті бюджетної програми, серед результативних показників, які характеризують виконання програми, основними критеріями показника якості визначено збільшення обсягів залучених пільгових кредитів та збільшення обсягів виробництва валової продукції сільського господарства проти попереднього року.

Але ми вважаємо, що показник збільшення обсягів виробництва не може бути визначальним для здійснення оцінки, оскільки кошти підтримки надаються і переробним підприємствам (цукровим заводам, хлібозаготівельним, борошномельним, хлібопекарським, комбікормовим, консервним, м'ясо- та молокопереробним підприємствам, спиртовим заводам) і аналіз не дає реальної картини якості виконання бюджетної програми.

Вважаємо за доцільне доповнення Паспорту бюджетної програми додатковим критерієм – зростання індексу виробництва товарної продукції переробними підприємствами проти відповідного періоду минулого року, який дасть можливість оцінити стан використання коштів підтримки переробними підприємствами.

Гіпотеза 5. Відсутність дієвого контролю за використанням коштів підтримки не сприяє виконанню визначених Програмою завдань.

Зокрема, недостатній рівень контролю з боку Конкурсних комісій на стадії перевірки пакету документів, наданих позичальниками для отримання підтримки, став наслідком незаконного використання бюджетних асигнувань, тобто при обмеженості державних фінансових ресурсів, робота окремих конкурсних комісій була недостатньо ефективною та дієвою. Проблемою є те, що конкурсні комісії не мають повноважень здійснювати безпосередньо в господарствах перевірку для підтвердження достовірності наданих для участі в конкурсах документів. Саме тому, ми вважаємо, що при Конкурсних комісіях потрібно створювати робочі групи (3 чоловіки) для виїзду безпосередньо в господарства.

Відсутність Реєстру підприємств АПК, на яких протягом останніх трьох років контролюючими органами виявлені факти незаконного одержання або нецільового використання коштів підтримки не сприяє ефективності роботи конкурсних комісій. В іншому випадку було б вжито заходів по припиненню надання підтримки і перерозподілу цих коштів іншим суб'єктам господарювання.

Отже, вважаємо, усунення даних недоліків через втілення пропозицій дасть можливість удосконалити механізм надання коштів державної підтримки та сприятиме ефективнішому їх використанню.

Список літератури:

1. Постанова КМУ від 26.02.2009 №153 «Про затвердження порядку використання у 2009-2013 роках бюджетних коштів, що спрямовуються на підтримку підприємств АПК через механізм здешевлення кредитів»

УДК 33

ЭФФЕКТИВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ПЕРСОНАЛОМ – ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ КРЕДИТНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ

студент 5 курса Салахова Г.Р.

ФГАОУ ВПО «Казанский (Приволжский) федеральный университет»

Научный руководитель – к.э.к.н., доц. Е.Я.Балашова

Важнейшим условием функционирования рыночной экономики является конкуренция. В общем виде конкуренцию можно определить как соревнование, борьбу рыночных субъектов, заинтересованных в достижении тех или иных целей. В последние несколько лет на мировом рынке наблюдаются изменения, связанные с усилением международной конкуренции, процессами глобализации и интернационализации. В этих условиях, когда рынок становится общемировой ценностью, сила любой страны в значительной степени определяется конкурентоспособностью отечественных компаний.

Первые исследования, посвященные проблеме конкуренции, начали проводиться представителями экономической теории в XVIII веке. К середине XX века были разработаны основные положения о сущности конкуренции и сформированы ее основные модели.

Большой вклад в разработку теории конкурентоспособности внес английский экономист М.Портер [5], являющийся родоначальником теории конкурентного преимущества стран. В книге «Конкурентные преимущества стран», вышедшей в 1993 году на русском языке под названием «Международная конкуренция», он разрабатывает концепцию конкурентного преимущества стран, которая включает детерминанту, динамику и эволюцию конкурентного преимущества государств.

М.Портер показывает, что международные преимущества чаще всего сосредотачиваются в определенных отраслях и сегментах рынка. Основными звеньями в этом процессе являются компании, функционирующие в сложных и высокотехнологичных отраслях современной экономики. При этом он исключает из рассмотрения отрасли, имеющие существенную зависимость от природных ресурсов, объясняя это тем, что подобные отрасли не являются основой современной высокоразвитой экономики.

Одним из наиболее динамично развивающихся в последние годы секторов, не имеющих зависимости от природных ресурсов, выступает банковский сектор. Целью любого банка является то, чтобы клиент обратился к нему и приобрел именно его услугу. Поэтому можно сказать, что банковская конкуренция представляет собой динамичный процесс соперничества коммерческих банков и прочих кредитных институтов, в рамках которого они стремятся обеспечить себе прочное положение на рынке банковских услуг. Именно наличие конкуренции вызывает расширение круга предоставляемых услуг, регулирование цены на них до приемлемого уровня. Кроме того, конкуренция стимулирует банки к переходу на более эффективные способы предоставления услуг, т.е. обеспечивает обстановку, благоприятную для их развития и совершенствования.

По этой причине в условиях усиления и ужесточения конкуренции важным становится обеспечение выживаемости и высокой конкурентоспособности компании. Конкурентоспособность организации любой отрасли можно определить как совокупность свойств и характеристик бизнес-процессов, позволяющих обеспечить эффективность функционирования организации на рынках товаров (услуг), капитала и труда при любых изменениях внешней и внутренней среды.

Одним из основных факторов, обеспечивающих конкурентоспособность организации, является уровень знаний, способностей, мастерства и квалификации персонала. Важнейшей задачей фирмы является создание условий для эффективного и как можно более полного использования способностей работников для достижения поставленных целей, формирования конкурентных преимуществ и обеспечения успешного развития в будущем. Именно люди представляют собой главное конкурентное богатство, которое необходимо развивать одновременно с материальными, техническими, технологическими и прочими видами ресурсов для достижения стратегических целей [2. – С. 161].

Зарубежный опыт стратегического планирования работы банков демонстрирует необходимость использования компоненты «коммуникация» при формировании стратегии организации. Коммуникативная стратегия способствует своевременному регулярному, результативному и экономичному взаимодействию банка со всеми заинтересованными сторонами (ЦБ РФ, клиентской базой, представителями государственной власти, акционерами), а также позволяет получать стратегическую информацию из внешней среды о возможностях, угрозах, вероятных задержках в реализации программ. Во внутренней среде коммуникативная стратегия способствует пониманию основных целей и задач банковской деятельности, интеграции усилий на всех уровнях банковской иерархии и специализированных отделов.

Формирование стратегии компании основывается на новых функциях управления, которые включают аккумуляцию интеллектуального капитала, выявление и распространение имеющейся информации и опыта, создание предпосылок для передачи и усвоения знаний. Процесс управления знаниями означает специфическую деятельность по выявлению, отбору, синтезу, хранению и распространению реальных знаний в организации. Принципиальное значение имеет создание интерактивного обучающего окружения, которое позволяет людям постоянно обмениваться информацией и использовать все возможности для усвоения новых знаний [4. С.133]

Разработка стратегии начинается с определения миссии и стратегических целей компании. Для осуществления своей миссии на рынке организация должна разработать четкую систему управления персоналом, которая должна отвечать следующим требованиям:

- Обеспечивать по ходу деятельности компании достижение поставленных целей;
- Эффективно использовать знания, навыки, мастерство и возможности работников;
- Обеспечивать компанию высококвалифицированными кадрами, заинтересованными в достижении высоких результатов деятельности;
- Создавать условия для самореализации сотрудников, повышения

квалификации и карьерного роста [2. – С. 161].

Важнейшим элементом стратегии являются долгосрочные цели, достижение которых предполагает проведение соответствующих политик: процентной, маркетинговой, инвестиционной, кадровой, дивидендной и т.д. Система управления человеческими ресурсами, направленная на формирование конкурентных преимуществ банка, должна включать в себя следующие элементы кадровой политики:

- Кадровое планирование;
- Привлечение и отбор персонала;
- Адаптация персонала в организации и профессиональное ориентирование;
- Организация работы персонала;
- Определение эффективности работы сотрудников;
- Мотивация работников;
- Стимулирование инновационного потенциала персонала;
- Управление карьерой сотрудников;
- Разработка мероприятий по совершенствованию работы с персоналом, внедрение инновационных механизмов в систему управления человеческими ресурсами.

На организационную модель поведения банков влияет множество внешних и внутренних факторов, к числу которых относится и управление персоналом. Рассматривая закономерности развития кредитных организаций, можно отметить несколько существенных тенденций, связанных с проблемой кадров. В предшествующие 10-15 лет персонал был зависим от среды, обстановки, внешних факторов; знания скорее были прерогативой банков, институтов; наблюдалась коллективная ориентация. Другими были мотивационные механизмы работы персонала; на результаты слабо влияли такие личностные факторы, как самостоятельность, инициативность и др.

В настоящее же время произошли кардинальные изменения: влияние среды ослабевает, новые сотрудники владеют персонифицированной компетентностью, обладают значительной самостоятельностью, усиливается влияние личностных факторов.

Ускоренными темпами идет модернизация банковских технологий. Значительно вырос объем знаний банковского персонала, причем на всех уровнях – от операциониста до председателя правления. Растут предпочтения и требования клиентов, они хотят получить все и сразу: высокое качество, низкие цены, быстрое обслуживание, максимальную надежность, приветливость и открытость работников банка. Поэтому банки вынуждены идти на создание различных альянсов для выпуска продуктов и оказания услуг (магазин + кредит, автосервис + пластиковая карта и др.) [3. С. 65, 66], искать способы снижения издержек, повышения производительности труда, роста эффективности работы и достижения высокой конкурентоспособности.

Представители подхода управления человеческим капиталом считают, что персонал оказывает достаточно широкое влияние на финансовые показатели и результативность работы компании. Поэтому организации могут выбирать,

развивать и оценивать способности, потенциал и возможности своих работников таким образом, чтобы преобразовать их качества в финансовые показатели, важные для фирмы [7].

Многие компании, в числе которых и скандинавская фирма Scandia, уже около 10 лет управляют не одним, а несколькими видами капиталов (человеческий, организационный, клиентский) с помощью набора показателей, которые оценивают состояние каждого из них. Глобальные корпорации SSA Global и Balanced Scorecard Collaborative Palladium несколько лет развивают и предоставляют услуги по управлению человеческим капиталом, включающие разработку персональных показателей эффективности деятельности, построение систем оценки HR (Human Resources)-служб, управление талантами, а SAP предлагает рынку интегрированное IT-решение ERP Human Capital Management и ежегодно проводит форумы, посвященные вопросам управления человеческим капиталом [1].

Модель управления человеческими ресурсами, ориентированная на укрепление конкурентного статуса компании, должна формировать индивидуальные принципы и формы работы с персоналом и быть нацелена на рост уровня конкурентоспособности работников и повышение эффективности процесса управления главным активом организации – людьми.

Если представить процесс работы кредитной организации в виде дерева, то уровень знаний и навыков персонала банка – это корни, которые питают ствол дерева (бизнес-процессы). Только грамотные и обученные сотрудники могут разобраться во всех тонкостях бизнес-процессов и принять участие в их оптимизации. В свою очередь, ствол питает ветви дерева – взаимоотношения с клиентами, соответствие предлагаемых услуг их ожиданиям. Наконец, ветви обеспечивают рост листьев – финансовых результатов, достижение которых является целью любого коммерческого банка [6. - С.67].

Как уже отмечалось, происходящие в последние годы изменения в банковском бизнесе влекут за собой необходимость обеспечения адекватного уровня автоматизации бизнес-процессов и дистанционного обслуживания, влияют на численность, территориальную, возрастную и квалификационную структуру банковского персонала. Поэтому так важно эффективное решение вопросов, касающихся корпоративных программ подбора и привлечения кадров, карьерного роста, мотивации менеджеров и сотрудников.

Если рассмотреть такую группу банковских работников, как операционисты, то они должны выполнять, как минимум две функции: встречать и грамотно обслуживать клиентов, а также разбираться в программно-аппаратных банковских продуктах. Перечень их обязанностей во многих кредитных организациях постоянно расширяется – это и осуществление традиционных платежей, переводов, валютно-обменных операций, консультаций по разным видам кредитов, и заключение договоров и т.д.

Специфика банковской услуги – умение расположить к себе клиента, вызвать его доверие – подразумевает, что операционист должен не только досконально разбираться в продуктах и услугах, но и уметь слушать и общаться, выстраивать переговоры в комфортном русле, учитывая его эмоциональное состояние. Помимо этого, он должен владеть навыками консультанта, т.е. продавать не только сам

продукт, но и возможности получения прибыли, расширения бизнеса и других выгод сотрудничества между клиентом и банком.

Многие банки сегодня разрабатывают различные тренинги, проводят семинары, применяют коучинг и другие современные методы, чтобы привить сотрудникам знания и навыки эффективного общения, а также самостоятельного совершенствования в этой области. Изучение закономерностей поведения человека, источников его мотивации, методов обработки информации, принятия оптимальных решений позволяет увеличивать эффективность и конкурентоспособность бизнеса [3. С. 61].

Достижение внутренних конкурентных преимуществ любой компании производится персоналом, в частности руководством организации. То есть конкурентоспособность фирмы напрямую связана с конкурентоспособностью персонала. Соответственно, чтобы создать конкурентоспособную компанию и успешно ею управлять, необходимо сформировать конкурентоспособный персонал, который сможет эффективно работать и укреплять конкурентные позиции организации.

Следовательно, конкурентные преимущества компании обеспечиваются за счет уникальности человеческого капитала и высокого уровня ответственности работников. Поэтому для создания конкурентных преимуществ в процессе управления персоналом должны решаться следующие две стратегические задачи [2. – С.163]:

1. Расширение конкурентных преимуществ фирмы путем наращивания человеческого потенциала, компетентности и профессионализма работников;
2. Формирование конкурентных преимуществ путем повышения уровня ответственности работников с использованием для этого корпоративной культуры.

Таким образом, компетентность персонала составляет совокупность конкурентных преимуществ организации и формирует деловую репутацию компании, от которой напрямую зависит ее рыночная стоимость.

Список литературы:

1. Астахова Т., Толкачева Е. Человеческий ресурс и человеческий капитал: разница понятий или подходов управления? [Электронный ресурс] // Журнал «Управление человеческим потенциалом». – 2006. - №4. Режим доступа: <http://consulting.ru/248191>.
2. Барбарская М.Н. Методические основы влияния управления человеческими ресурсами на конкурентоспособность организации [Текст] // Экономические науки. – 2010. - №2(63). – С.159 – 163.
3. Лобанова Т.Н. Влияние HR-структур на банковский бизнес [Текст] // Банковское дело. – 2008. – №6. – С.65 – 67.
4. Мильнер Б. Управление интеллектуальными ресурсами [Текст] // Вопросы экономики. – 2008. - №7. – С.129 – 140.
5. Портер М. Международная конкуренция. Конкурентные преимущества стран [Текст]. – Междунар. отношения, 1993. – 896 с.
6. Фунцев В.В. Мотивация персонала как составляющая эффективности банковской деятельности [Текст] // Банковское дело. – 2010. - №12. – С.67 – 70.
7. Энциклопедия – Фонд знаний «Ломоносов» [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.lomonosov-fund.ru/enc/ru/encyclopedia:0131754>.

УДК 339.5

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ІННОВАЦІЙНИМИ ТОВАРАМИ

аспірант Зубко О.В.

Київський національний торговельно-економічний університет

Науковий керівник – д.е.н., професор Т.М. Мельник

Одним із найважливіших засобів вирішення численних економічних завдань і, зокрема, проведення аналітичного дослідження є економіко-математичне моделювання. Модель – це умовний об'єкт дослідження, тобто матеріальне чи образне відображення реального об'єкта, процесу його функціонування в конкретному середовищі [4, с.12].

Необхідно зазначити, що вихідні фактори моделі внаслідок застосування обмеженої кількості вхідних аргументів спрощено відображають глибинні процеси розвитку зовнішньої торгівлі. Однак при їх відборі доцільно керуватись низкою логічних вимог та передумов загального характеру [2, с. 121]. Зокрема до них відносять принципи відповідності якісного та кількісного аналізу; простоти; заборони дублювання факторів; рівноправності або непідлеглості факторів; кількісної розміреності факторів; доступність та достовірність даних.

В основу теоретичної моделі розвитку зовнішньої торгівлі інноваційними товарами покладено передумову про відносно невеликі розміри національної економіки в міжнародному масштабі. Відтак зміна вітчизняного попиту та пропозиції на товари експорту та імпорту не впливає на світові ціни.

Моделювання пропозиції інноваційних товарів на експорт (X) ґрунтується на виробничому потенціалі вітчизняної інноваційної індустрії, а також співвідношенні експортних та внутрішніх цін на товари, що експортуються, внутрішньому попиту на них та інших факторах, які описуються коефіцієнтом a_0 . З метою нівелювання впливу інфляції у рівняння необхідно включати скореговані показники, тобто реальні значення вхідних та вихідних параметрів. Логіку включення факторів можна прослідкувати за наступним роз'ясненням. Випереджаюче зростання експортних цін (P_x) порівняно з внутрішніми є важливим стимулом зростання пропозиції інноваційних товарів на експорт національними виробниками. Оскільки дані щодо динаміки внутрішніх цін у розрізі товарних груп, що досліджуються, не фіксуються, тому припускаємо, що вони підпорядковуються загальним інфляційним процесам та зазнають тотожного впливу індексу цін споживачів (P_d). Підвищення експортних цін може відбутись через зростання цін на світовому ринку або внаслідок девальвації національної валюти, що збільшить експортну ціну, виражену в національній валюті порівняно з внутрішніми цінами. Рівень внутрішнього попиту віддзеркалює такий показник як реальний ВВП на душу населення (y_d). Він має обернений зв'язок із залежною змінною, оскільки передбачається, що частина експортованих товарів може реалізовуватись на внутрішньому ринку. Падіння внутрішнього попиту має зворотній ефект та, як правило, змушує виробників до активних дій на зовнішніх ринках. Виробничий потенціал інноваційних галузей промисловості у даній

економетричний моделі представлений витратами на НДДКР ($B_{\text{НДДКР}}$) та інвестиціями в основний капітал (IOK). Детерміновані фактори включені на основі узагальнення результатів кореляційного аналізу. Таким чином, пропозиція інноваційних товарів на експорт може бути представлена адитивною моделлю факторної системи:

$$\frac{X}{P_x} = a_0 + a_1 \frac{P_x}{P_d} - a_2 y_d + a_3 B_{\text{НДДКР}} + a_4 IOK \quad (1)$$

Головним обмеженням для рівняння пропозиції інноваційних товарів на експорт є та обставина, що його результативна змінна не може перевищувати вартісний обсяг попиту на дану продукцію. Тому необхідно змодельовати попит на національний експорт інноваційних товарів.

Найпростіша **модель попиту** на товари, що експортуються, представлена функцією від ВВП країн – основних торговельних партнерів та співвідношенням експортних та світових цін [1]. Зростання ВВП країн імпорту (y_w) за інших незмінних обставин супроводжується підвищенням доходів населення зарубіжних країн, які можуть бути спрямовані на купівлю вітчизняних товарів. Зворотній вплив має зростання експортних цін на національні товари вищим темпом, ніж світових. Потрібно зауважити, що замість світових цін більш доцільно порівнювати ціни основних конкурентів, тобто країн найбільших імпортерів (P_w). Тому функція попиту на національний експорт інноваційних товарів на світовому ринку може бути оцінена на основі рівняння:

$$\frac{X}{P_x} = a_0 + a_1 y_w - a_2 \frac{P_x}{P_w}, \quad (2)$$

Оскільки моделювання ґрунтується на передумові «малої країни», тому флуктуаційні коливання обсягу імпорту інноваційних товарів вважаємо такими, що не впливають на рівень світових цін. За таких умов розмір **імпорту** (Im) визначається внутрішнім **попитом** на нього. Його зумовлюють реальний внутрішній ВВП, співвідношення внутрішніх та світових цін на імпортовані товари (P_{Im}) у національній валюті, а також внутрішня пропозиція аналогічних товарів. У разі підвищення внутрішніх доходів громадян рівень імпорту буде зростати. Зміна порівняних цін відображає одразу і зміну співвідношення внутрішніх та імпортних цін, і зміну валютного курсу. При цьому чим вищі імпортні ціни у національній валюті порівняно з внутрішніми цінами, тим меншим буде імпорт, оскільки внутрішній попит переорієнтується на дешевші національні товари. Девальвація національної грошової одиниці призводить до зростання ціни на імпортні товари в національній валюті та скорочення попиту на них, а ревальвація – навпаки, внаслідок чого вітчизняні товари можуть стати неконкурентоспроможними за ціною у порівнянні з імпортними аналогами. Внутрішню пропозицію представляють витрати на НДДКР та прямі іноземні інвестиції (III). Відтак попит на імпортні інноваційні товари може бути змодельовано на основі наступного рівняння:

$$\frac{Im}{P_{Im}} = a_0 + a_1 y_d - a_2 \frac{P_{Im}}{P_d} + a_3 B_{\text{НДДКР}} + a_4 III \quad (3)$$

Апелюючи до розглянутої методики нами було побудовано економетричні моделі розвитку зовнішньої торгівлі України інноваційними товарами. Отримані лінійні залежності мають практичну значимість, оскільки значення коефіцієнту детермінації знаходиться в межах 0,7-0,97. Тобто регресійні рівняння пояснюють 70-97% варіацій значень залежної змінної відносно середнього. Згідно шкали Чедока це вказує на високу щільність зв'язку між вхідними аргументами та вихідними параметрами змодельованих процесів [3, с. 169]. Відтак наявні незначні у межах 5-11% відхилення теоретичних значень експорту інноваційних товарів від фактичних обсягів.

Побудоване рівняння пропозиції загального обсягу експорту інноваційних товарів демонструє значний внесок цінового фактора та інших параметрів, що не увійшли до моделі. Хронічний характер недофінансування наукових досліджень спричинив зворотну залежність з витратами за даною статтею.

Для сукупного обсягу попиту на вітчизняний інноваційний експорт характерним є висока еластичність за доходами населення іноземних країн (44,85) та суттєвий зворотній зв'язок з ціновим фактором (-4,6).

Результативний параметр у моделі попиту на імпорт виявився досить чутливим до купівельної спроможності українців та перевищення імпортних цін над внутрішніми. Разом з тим, розвиток виробничого потенціалу національної промисловості здійснює хоча й не настільки вагомий, проте позитивний вплив на зростання імпорту.

Вважаємо, що запропонований варіант економіко-математичного моделювання розвитку зовнішньої торгівлі інноваційними товарами хоча є спрощеною моделлю, проте відображає найбільш значимі зв'язки незалежних змінних та вихідних параметрів. Застосування даних лінійних залежностей в розрізі експортно-імпортних операцій дає можливість надати предикативні оцінки торговельних відносин у досліджуваній сфері, що можуть бути використані при обґрунтуванні пропозицій щодо фокусування на пріоритетних сферах зовнішньої торгівлі України інноваційними товарами у коротко- та довгостроковій перспективі.

Список літератури:

1. Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х ч. – Ч. 2. Международная макроэкономика: Открытая экономика и макроэкономическое программирование : уч. пос. для вузов. – М.: Междунар. отношения, 2001. – 488 с.
2. Лакирев П.Г. Экономическая оценка эффективности внешней торговли продовольственными товарами в условиях развития внешнеэкономических связей: на примере Оренбургской области / Павел Геннадьевич Лакирев : 08.00.14 / Моск. с.-х. акад. им. К.А. Тимирязева. – Оренбург, 2005. — 155 с.
3. Мур Джефри Х. Экономическое моделирование в Microsoft Excel : Пер. с англ. / Джефри Х. Мур, Ларри Р. Уэдерфорд. – М. и др. : Вильямс, 2004. – 1018 с.
4. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз : навч. пос. / [М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток та ін.]; За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ. – 2001. – С. 540.

УДК 338.436.33

СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА ОМСКОЙ ОБЛАСТИ

к.э.н., доц. Погребцова Е.А.

ФГБОУ ВПО «ОмГАУ им.П.А.Столыпина» Институт экономики и финансов

В Омской области действуют комплекс федеральных и областных программ по стратегическому развитию агропромышленного комплекса: «Развитие сельского хозяйства и регулирование рынков сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия Омской области (2010 – 2014 годы)»; «Развитие льноводства и производства продукции из льноволокна в Омской области на 2011 - 2013 годы»; «Строительство комплекса глубокой переработки сельскохозяйственной продукции «Биокомплекс» на 2009-2015 годы» и другие. При этом сельское хозяйство имеет многоотраслевую структуру, а основная роль отводится животноводству.

Все действующие программы взаимоувязаны и согласованны со «Стратегией социально-экономического развития Омской области до 2020 года». При этом условием успешной реализации стратегии является комплексное, системное и синхронное взаимодействие государства, бизнеса и общества. Она предусматривает рост валового регионального продукта в период до 2020 года в 2,4 раза, увеличение доли оборота малого бизнеса в общем обороте организаций до 25%, увеличение доли инновационной продукции в общем объеме произведенной продукции и снижение уровня бедности населения до 10%, рост реальных доходов населения в 2,5 раза.

Главная цель развития области - формирование эффективной экономической базы и последовательное повышение качества жизни населения, а основной стратегический приоритет - инновационное развитие агропромышленного комплекса. При этом целью развития данного комплекса является продовольственное обеспечение Омской области, укрепление потенциала агропромышленного комплекса на основе стабильного развития сельского хозяйства, пищевой и перерабатывающей промышленности, усиления интеграционных процессов.

Следовательно, задачами Правительства Омской области являются: реализация приоритетного национального проекта «Развитие агропромышленного комплекса»; расширение поддержки агропромышленного комплекса на основе использования программно-целевого метода; ускорение технического перевооружения сельского хозяйства; расширение поддержки малых форм хозяйствования; повышение доступности кредитных ресурсов; улучшение взаимодействия между товаропроизводителями и организациями переработки продукции, содействие формированию интеграционных структур и другие.

Все принятые программы имеют основные целевые индикаторы. Например, индикаторы целевой программы «Развитие сельского хозяйства и регулирование рынков сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия Омской области на 2008-2012 гг.» представлены в таблице 1, которые позволяют определить реализуемость сценария развития агропромышленного комплекса региона.

Соответственно, сравнивая плановые и фактические показатели, формируются предложения о дальнейших путях развития.

Таблица 1

Индикаторы программы «Развитие сельского хозяйства и регулирование рынков сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия Омской области на 2008-2012 гг.» [1]

Показатель	2009г.		2010г.		2011г.	2012г.
	План	Факт	План	Факт	План	План
Поголовье коров, тыс. гол.	220	214,2	225	216,3	230	235
Выход телят на 100 коров, гол.	79	79	80	79	81	82
Валовое производство молока, тыс. т	869	852,3	931	853,8	981	1032
Годовой удой на корову, кг	3985	3937	4185	3922	4310	4440
Товарность молока, %	60,7	66,8	67,5	65,3	68,0	68,5
Объем закупок молока, тыс. т	55	53,3	58	60,8	61	64

При этом одной из задач в экономике региона является кластерное развитие агропромышленного комплекса. Это нашло отражение в принятой долгосрочной целевой программе «Строительство комплекса глубокой переработки сельскохозяйственной продукции «Биокомплекс» на 2009-2015 годы».

В соответствии с теорией профессора Майкла Портера, кластер – это группа географически соседствующих взаимосвязанных компаний (производителей, поставщиков и др.) и связанных с ними организаций (образовательных учреждений, организаций государственного управления, институтов инфраструктуры), действующих в определенной сфере и взаимодополняющих друг друга [2].

В рамках создания биокластера планируется формирование вертикально интегрированного агрохолдинга на территории Омской области, с развитым высокотехнологичным оборудованием. В него войдут: завод переработки зерна и биомассы, птицекомплекс, комбикормовый завод, мясокомбинат, мельница и свиноплекс. Все эти объекты связаны между собой единой цепочкой на основе глубокой переработки растениеводческих культур. Объединяющим предприятием является группа предприятий «Титан».

Проект осуществляется на условиях частно-государственного партнерства с привлечением средств государственной корпорации «Банк развития и внешнеэкономической деятельности (Внешэкономбанк)». Общий объем инвестиций в биокластер составит более 33 миллиардов руб. Формирование агропромышленного кластера способствует развитию транспортной и инженерной инфраструктуры Омского муниципального района области.

На территории Омского района строится биокомплекс, который будет использовать инновационную технологию (зерно подвергается глубокой переработке). Производственная мощность завода составляет 600 тыс.т зерновых культур 3-5 классов. На выходе получается обезвоженный денатурированный этиловый спирт (биоэтанол до 150 тыс.т) и сопутствующие продукты: сухая барда (240 тыс.т), сухая клейковина (59 тыс.т), углекислый газ (115 тыс.т) [3].

Биоэтанол – это высокооктановый кислородосодержащий экологически чистый компонент, который позволит нефтяной промышленности области производить качественный вид бензина. Он будет способствовать увеличению товарооборота со странами Евросоюза, так как планируется часть продукции экспортировать. Отходы от производства биоэтанола будут перерабатываться в комбикорма, которые предназначены для откорма птицы и свиного поголовья.

Особое внимание уделено строительству свинокомплекса в Омском районе, производительностью 10 тыс.т мяса в год. Данный комплекс включает племенную ферму на 770 гол. свиноматок, репродуктор для производства гибридного молодняка на 4,8 тыс.гол., цех дорастивания на 16 тыс.гол., два цеха по откорму свиней мощностью по 20 тыс.гол. и станция искусственного осеменения.

Каждая возрастная группа животных будет отдельно содержаться на площадках, что обеспечит их безопасность и позволит корректировать рацион питания. Поголовье свиней завозиться ирландской компанией Hermitage. Объем инвестиции в свинокомплекс оценен в сумму 2,6 млрд руб.

Птицекomплекс Омского района рассчитан на 1,25 млн гол. индейки, производительностью 15 тыс.т мяса в год. Территория комплекса разделена на зоны: производственный блок (4 фермы дорастивания), откорма (8 ферм) и инкубаторий. В Горьковском районе располагаются родительское стадо (английский кросс «Биг 6») и ремонтный молодняк. Объем инвестиции в птицекomплекс оценен в сумму 1,8 млрд руб.

Комплекс по глубокой переработке высокопротеиновых масличных культур экстракционным способом строится в Таврическом районе Омской области, с мощностью переработки 145 тыс.т подсолнечника или 105 тыс.т рапса.

Второй очередью агропромышленного биокластера является создание комплекса биотехнологических производств. В состав войдут заводы, которые будут производить ферменты, аминокислоты, органические кислоты, средства защиты растений, биологически активные добавки и витамины (около 100 тыс.т в год).

Областное правительство будет осуществлять государственную поддержку, группа предприятий «Титан» реализовывать проект, германская инжиниринговая компания M+W Process Industries GmbH возьмет управление проектами. Следовательно, биокластер основан на максимальном использовании местной сырьевой базы Омской области.

Агропромышленный кластер, создаваемый на территории Калачинского района, включает: элеватор, крупяной завод, птицеводческий комплекс со своим комбикормовым заводом, предприятие по переработки мяса птицы, мегаферму, предприятие по мясопереработке, молокозавод, производство детского питания. В 2007 г. проект был внесен в межправительственное соглашение России и Венгрии. ЗАО «Омский региональный элеватор» в автоматическом режиме позволяет сушить, подрабатывать и поддерживать пшеницу в нужной кондиции. Он оснащен современным оборудованием фирмы Кимбрия (Cimbria, Дания). Зернохранилище рассчитано на 30 тыс.т зерна. На крупяном заводе установлено оборудования фирмы Streckel & Schrader (Германия), объем производства составляет 120 т/сутки. Инвестирование осуществляет корпорация «Континент-аграрные инвестиции» (Москва, РФ), с участием Экспортно-импортного банка Венгрии (Эксимбанк

Венгрии — Hungarian Export-Import Bank).

В рамках ведомственной целевой программы «Развитие льноводства и производства продукции из льноволокна в Омской области на 2011 - 2013 годы» создается льноводческий кластер, который объединил производство и переработку. В структуру холдинга «ЛенОм» входит ЗАО «Знаменский лен», и заводы по первичной переработке льна в северных районах Омской области. Изначально закупается сырье – льнотрест, из него производится короткое льноволокно, конечным продуктом является высокоочищенное волокно Рослан, которое служит сырьем для производства медицинской ваты на заводе в Калачинске. Волокно Рослан («Российский лен Академии наук») - совместная разработка института химии растворов РАН и научно-производственной фирмы «Текс Инж» из города Иваново.

Перерабатывающий завод ЗАО «Знаменский лен» функционирует в Тарском районе, производственная мощность которого - 115кг/час льноволокна (модилена). В 2010 году им было закуплено около 1,5 тыс.т сырья и выпущено продукции в общей сложности на сумму более 9 млн руб. Основным поставщиком завода является ИП Битенюк, площади которого составляют около 600 га (позволяет собрать 2тыс.т льнотресты и 100 тонн семян льна-долгунца).

В Калачинском районе действует завод по производству инновационных медицинских материалов (отбеленная вата и перевязочные материалы с нанонапылением), сырье для которых является льняной полуфабрикат – рослан. Подобная продукция выпускается всего лишь на нескольких заводах во всем мире. Проектная мощность 770 тонн ваты в год. Предприятие использует инновационные технологии производства ваты, что позволяет сохранить природные свойства льна (бактерицидность, гипоаллергенность и гигроскопичность). Инвестором является омский холдинг «ЛенОм», сумма инвестированных средств составила около 300 милл руб.

Проводимые исследования позволяют сформировать выводы:

1. В Омской области принят и действует комплекс федеральных и областных программ по стратегическому развитию агропромышленного комплекса. Программы имеют основные целевые индикаторы. Сравнивая плановые и фактические показатели, формируются предложения о дальнейших путях развития.

2. Агропромышленный кластер, создаваемый на территории Омской области, является формой экономического сотрудничества производителей и должен основываться на долговременных договорных отношениях. К преимуществам участия в кластере следует отнести: использование объектов инфраструктуры; привлечение инвестиций; стабильность развития; участие в проектах, с компенсацией части затрат.

Список литературы:

1. Животноводство Омской области: стат. сб. / Омскстат. – Омск, 2011.— 87с.
2. Портер М. Международная конкуренция. – М.: Международные отношения, 1993.
3. Официальный сайт Правительства Омской области [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.omskportal.ru>.

УДК 330.101.542

ОСНОВНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОГО РЫНКА

Грибова Е.В.

Студент специальности «математические методы в экономике»

Института Экономики и Финансов (ИЭиФ)

Московский Государственный Университет Экономики,

Статистики и Информатики (МЭСИ)

Научный руководитель - к.э.н. И.А. Герасимова

У истоков формирования российского потребительского рынка стоят два противоположных сегмента, объединенных лишь покупательской неразборчивостью. Как богатые, так и бедные потенциальные покупатели никакого внимания не обращали на качество товаров, а также были абсолютно лишены каких бы то ни было марочных приверженностей. Раньше люди с достаточно низкими доходами отдавали свое предпочтение самым дешевым товарам, в своих действиях руководствуясь в основном экономическим эффектом замещения. Однако с недавних пор появившиеся так называемые «новые русские» стали предпочитать исключительно дорогостоящие товары, при этом их высокая цена рассматривалась не как своего рода гарантия качества товара, а выступала в качестве средства самовыражения и подтверждения своего социального статуса.

Развитие потребительского рынка в России не стоит на месте. Наглядным подтверждением в изменении направленности поведения покупателей служит активное развитие и массовость торговых комплексов. Ассортимент таких точек рассчитан на потребителей со средним уровнем доходов. На потребителей, которые готовы немного переплатить за предоставляемую гарантию качества продаваемой в торговых комплексах продукции, за сервис и экономию времени в силу возможности приобретения широкой линейки товаров единовременно. Таким образом, представляется возможным выделить основные отличия потребительского рынка начального периода от насыщенного рынка сегодняшнего дня:

- На смену незначительному, весьма скудному предложению на рынке пришло многообразное и насыщенное предложение.
- Быстрая смена свойств предлагаемых товаров на современном рынке, в которой еще не возникло потребности у потребителей.
- Постоянный поиск инноваций в производимых предприятием товарах и услугах. Внушительные средства тратятся на изменения и улучшения свойств товаров.
- Невостребованность некоторых новшеств на рынке, предлагаемых производителями, в силу опережающих потребности людей технологий.
- Многофакторность потребительского поведения. Если раньше протекал процесс формирования немногочисленных мотивов покупки, то сейчас потребительские мотивы весьма разнообразны и постоянно пополняются и видоизменяются.

- Значительное увеличение разнообразия методов влияния производителей на потребителей в силу постоянного совершенствования технологий, что влечет за собой усложнение процесса покупки.

- Тенденция усиления роли импульсивных покупок, а также увеличение влияния и давления производителей на потребителя непосредственно в момент совершения покупки.

- Смещение акцентов с покупки на конечное потребление в предметах интереса маркетинга.

Если на начальном этапе формирования потребительского рынка спрос, прежде всего, отражал стиль совершения покупок среднего класса, основными чертами которого были качество, сервис и невысокая цена, то сейчас идет тенденция возрастания уровня требований со стороны потребителей к продуктам. Со временем происходит увеличение потребительских требований к продуктам. На фоне чего первостепенно важным становится изучение образа идеально продукта – так называемого брэнда. [1] И только после изучения рынка, после выявления характеристик и создаются новые продукты.

На современном этапе развития рынка неумная жажда потребителей к некоторым психосоматическим возбудителям, обладающим специфическими свойствами, возрастает. Раньше золото, алкоголь, приключения, наркотики и др. относили к такому специализированному типу, как артефактная приверженность. Предельно общий характер носит потребительская ненасытность. Потребности нельзя определить как базовые, потому что нельзя допустить возможность насыщения в чем бы то ни было за счет полного притупления потребительского интереса к другому. Если же происходит процесс насыщения общества в чем-то, то ему на смену незамедлительно приходит либо новое поколение, либо на первый план выходят другие потребности.

В силу постоянной трансформации потребительского поведения задачей первостепенной важности является изучение и анализ факторов, оказывающих влияние на поведение потребителей в современных условиях:

- Традиционное действие потребителя.
- Инструментальное действие потребителя.
- Поведение потребителей при инфляции.
- Иррациональное потребительское поведение.
- Ценностно-ориентированное потребительское поведение.

В первом случае стратегия торговых комплексов направлена на выработку у покупателей привычки традиционного поведения. Одним из основных приемов выступает стимулирование покупок в одном и том же магазине за счет выдачи ваучера, купона на определенную сумму, дисконтной карты, начислении очков или бонусов и пр. Таким образом, покупатели получают возможность покупать товар в этом же месте либо в будущем либо со скидкой, либо получать его бесплатно в подарок. Незаметно для самого себя, человек становится приверженцем этого магазина – его многократно повторяющиеся действия становятся традиционными, выполняемыми на автомате, без дополнительных размышлений.

Такое традиционное поведение позволяет покупателю экономить силы, нервы, время и не размышлять о месте совершения очередной покупки. Сам товар, как и

место его приобретения просто входят у него в привычку. В рамках данной модели потребительского поведения незначительные колебания цен могут игнорироваться со стороны потребителей, так как сила привычки становится многим сильнее экономического расчета. Традиционное потребительское действие может быть нарушено только значительным повышением уровня цен, когда человеку уже станет не хватать средств для дальнейшего поддержания привычной модели потребления.

Второй случай - инструментальное воздействие, направленное на удовлетворение базовых потребностей. Целый ряд потребностей рассматриваются покупателями как базовые, в связи с чем колебания цен на товары первой необходимости, не превышающие финансовые возможности людей, существенно не оказывают влияния на принятие решений об их покупке. То есть до тех пор, пока человек имеет финансовую возможность приобретать данные товары и услуги, он будет это делать полностью игнорируя рост цен на них. К данной категории товаров в нашей стране можно отнести хлеб, лекарства.

Характерной чертой экономики всех стран мира, оказывающей мощное влияние на потребительское поведение является инфляция. Повышение цен на товары и услуги у подавляющего большинства российского населения вызывает сильное беспокойство. Без учета этого фактора во время периода стремительного роста цен потребители не принимают ни одно экономическое решение. Поведение потребителей при инфляции является весьма непредсказуемым – население находится в стремлении как можно скорее избавиться от «тающих на глазах» денег.

Люди регулярно оказываются в ситуации острой нехватки наличности для удовлетворения своих насущных потребностей, а товары, до этого момента приобретаемые в результате длительных достаточно сбережений, теперь становятся недоступными вовсе. Все деньги уходят на текущее потребление.

Особый интерес представляет и случай иррационального потребительского поведения. [4] Механизмы которого завязаны на психологических особенностях человека – подражание, внушение, чужое мнение и пр. Мощным манипулятором массового поведения выступают телевидение и реклама. Все названные факторы имеют только косвенную связь с трезвым расчетом. Человек совершает покупки импульсивно, не принимая во внимание способность к трезвому анализу ситуации. Самыми распространенными и опасными формами иррационального потребительского поведения является табако- и наркозависимость.

И, наконец, ценностно-ориентированное потребительское поведение, когда для определенного слоя потребителей сама цена уже выступает как фактор ценности и сама по себе обладает престижем. В таком случае люди готовы платить за то, чтобы цена являлась инструментом их демонстративного потребления и статусной принадлежности. В современных условиях фирменные этикетки на одежде переместились с подкладки на внешнюю сторону, где их могут видеть окружающие. Из года в год только набирает обороты кампания по рекламе торговых марок, символизирующих высокие цены. Однако люди, совершающие покупки в дорогих магазинах, никогда себе не признают в том, что переплачивают только за марку.

Еще одной характеристикой состояния современного потребительского рынка выступает изменение представления о стоимости вещи. Потребители экономически развитых стран все чаще отдают свои предпочтения имиджу продуктов. Таким

образом, исчезает вера в единый эталонный вариант потребительского поведения. [5]. Сейчас для разных групп потребителей существуют свои эталонные группы товаров, в силу чего одна и та же вещь может быть встречена на рынке совершенно по-разному. Происходит расширение границ предмета анализа от простого акта покупки в сторону всего потребления в целом – это и покупка товара, и его использование, поддержание, ремонт, утилизация и пр. Такой подход признан более плодотворным, ведь решение о покупке человек принимает не в магазине, а заранее.

С учетом основных черт современного потребительского рынка России и формированием новых экономических отношений, возникла необходимость разработки принципиально новых механизмов его регулирования, способных эффективно функционировать и способствовать согласованному взаимодействию всех участников рынка. Что в свою очередь требует формирования адекватной системы координации рынка потребителей.

Координация потребительского рынка - это совместное упорядочение деятельности и инструмент защиты всех его участников, а также согласование их интересов. Это приведение в соответствие действий, происходящих на потребительском рынке, в целях максимизации удовлетворения потребностей каждого его участника и обеспечения эффективного развития торговли, сферы услуг, бытового обслуживания и общества в целом. На современном этапе координационную деятельность в сфере потребительского рынка должны осуществлять не только государственные органы, но и предпринимательские структуры, союзы, ассоциации, торгово-промышленные палаты, саморегулируемые и общественные организации.

Список литературы:

1. Алешина И.В. Поведение потребителей: Учебник, Серия «homo faber», Экономистъ, 2006. - 525 с.
2. Основы маркетинга: Пер. с англ.-2-е европ. изд. / Р.Ф. Котлер, Г. Армстронг, Д. Сондерс, В.Вонг.-М.; СПб.; К.: Вильямс. 2002. - 944 с.
3. Теория потребительского поведения и спроса / Под ред. Гальперина В.М.-СПб.: Экономическая школа, 1996. – 433 с.
4. Федько Н.Г., Федько В.П., Поведение потребителей, Феникс, 2001. - 352 с.
5. ЦНИ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ceninauku.ru/>

УДК 330.45(075.8)

ЭКОНОМИКО-МАТЕМАТИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ОБЪЕМОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО ДОРОЖНОГО ХОЗЯЙСТВА

к.э.н., доцент Ахмедов Р.М.

Наманганский инженерно-технологический институт (Республика Узбекистан)

В настоящее время все актуальнее становится разработка и практическое применение методов наиболее эффективного управления различными региональными организационными системами.

Управление любой системой реализуется как процесс, подчиняющийся определенным закономерностям. Их знание помогает определить условия,

необходимые для осуществления данного процесса. Для этого все параметры, характеризующие процесс должны быть количественно определены. Для этого можно использовать методы исследования операций в экономике.

При решении конкретной задачи управления применение методов исследования операций предполагает построение экономических и математических моделей для задач принятия решения в сложных ситуациях или в условиях неопределенности.

В данной статье принята попытка построения экономико-математической модели процесса управления финансовыми ресурсами региональных дорожных хозяйств.

В Республике Узбекистан для финансирования развития дорожного хозяйства был создан Республиканский дорожный фонд в соответствии с Постановлением Кабинета Министров Республики Узбекистан от 5 июля 1993 года. Фонд был предназначен для финансирования затрат, связанных с ремонтом, реконструкцией и строительством автомобильных дорог общего пользования.

Средства Республиканского дорожного фонда направлялись на финансирование государственной программы развития дорожного хозяйства Республики Узбекистан, научно-технического прогресса в нем, повышения квалификации кадров и совершенствования управления этим хозяйством. Из республиканского дорожного фонда выделялись субвенции и дотации Республике Каракалпакстан и областям для выравнивания уровней развития сети автомобильных дорог общего пользования и ликвидации стихийных бедствий.

Средства региональных (областных и районных) дорожных фондов использовались для финансирования содержания, ремонта, реконструкции и строительства автомобильных дорог общего пользования.

Анализ доходов и расходов Дорожного фонда Республики Узбекистан приведены в таблице 1.

Таблица 1.

Доходы и расходы Дорожного фонда Республики Узбекистан за период функционирования (1995-2002 гг) (в млн. сумах)¹

Годы функционирования дорожного фонда	Показатели				
	Доходы	Расходы	Сальдо	Рост доходов, %	Рост расходов, %
1995	2801,0	2554,0	246,1	-	-
1996	5565,9	5545,5	20,4	199	217
1997	11109,0	11092,5	16,5	199	200
1998	22271,4	21970,0	301,4	200	198
1999	32694,6	31981,8	712,8	147	145
2000	54945,0	54025,2	919,8	168	169
2001	74190,9	72461,9	1729,0	135	134
2002	121484,5	120833,9	650,6	164	167
2003 (план)	125140,0	125140,0	-	103	103

Примечание: Таблица разработана автором.

Как видно из таблицы 1. происходит увеличение сумм, поступающих в дорожный фонд и выделяемых на содержание, ремонт и строительство

¹ Сум – денежная единица Республики Узбекистан.

автомобильных дорог. Рост доходов составляет от 135% до 200%. А рост расходов – от 134% до 217%.

Динамику роста доходов и расходов дорожного фонда можно наглядно иллюстрировать в виде диаграммы.

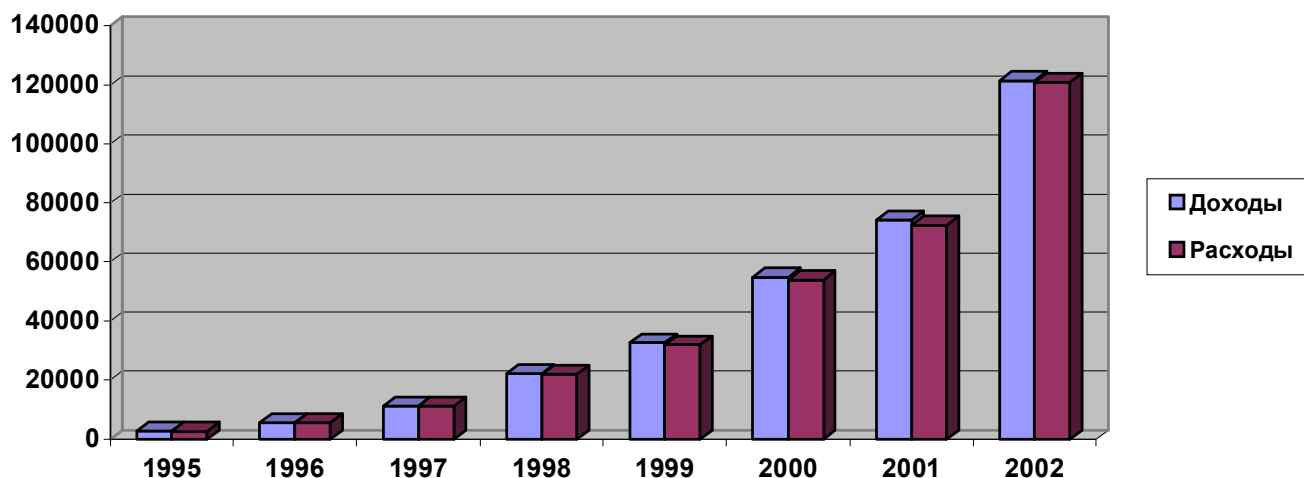

Диаграмма 1. Динамика роста доходов и расходов Дорожного фонда Республики Узбекистан за период функционирования (1995-2002 гг.)

Как видно из диаграммы, темпы роста доходов и расходов Дорожного фонда Республики Узбекистан за период 1995 и 2002 годы имеет 43 кратное увеличение и, на наш взгляд, может быть адекватно, выражаться математической моделью, т.е. имеется тесная взаимосвязь между временем и доходами (расходами).

Экономическая оценка роста доходов и расходов указывает на то, что планирование (прогнозирование) доходов и расходов Дорожного фонда Республики Узбекистан велось без научного основания. Например, увеличение планировалось на 103%, фактически достигло до 200 %. Как следствие и средства этого фонда также использовались неэффективно. В связи с этим состояние большинства автомобильных дорог оставались неудовлетворительным. Это положение усугубляется синергетическим влиянием отсутствие достоверных данных об изменении технических состояний автомобильных дорог общего пользования, что затрудняет адресное планирование ремонтных работ и оценки качества их выполнения.

На наш взгляд, прогнозирование и планирование доходов и расходов Дорожного фонда целесообразно выполнить, опираясь на современные методы математического моделирования.

Ниже рассмотрим последовательность математического моделирования и прогнозирования динамики доходов на примере Дорожного фонда Республики Узбекистан на основе данных таблица 1. Как известно, динамика доходов достаточно, хорошо описывается трендовыми моделями. По статистическим данным можно анализировать количественные показатели динамики доходов. Тогда в момент t величина доходов Дорожного фонда составит:

$$L(a) = e^{k(t-a)},$$

где $L(a)$ - величина доходов в момент $t=a$, k - темп прироста доходов или

коэффициент естественного прироста доходов².

По приведенной формуле можно вычислить доходы Дорожного фонда через t лет, если известны доходы Дорожного фонда в некоторый момент (S_0) и величина коэффициента естественного прироста доходов (k). Однако в этой модели если t принимает большие значения, то точность прогноза ухудшается.

Математическая модель динамики доходов определяется по следующей формуле:

$$y(x) = a \cdot e^{k(x-1995)} \quad (1)$$

где параметры a и k определяются по методу наименьших квадратов математической статистики (по стандартной программе на компьютере).

Согласно этому составляем систему нормальных уравнений:

$$\begin{cases} n \ln a + k \sum_{i=1}^n (x_i - 1995) = \sum_{i=1}^n \ln y_i \\ \ln a \sum_{i=1}^n (x_i - 1995) + k \sum_{i=1}^n (x_i - 1995)^2 = \sum_{i=1}^n \ln y_i \cdot (x_i - 1995). \end{cases} \quad (2)$$

По статистическим данным таблица 1. система нормальных уравнений имеет следующий вид:

$$\begin{cases} 6 \ln a + 15k = 57,1977 \\ 15 \ln a + 55k = 153,439 \end{cases} \quad (3)$$

ее решение $k=0.5968$, $a=3102,6$ дает искомую зависимость

$$y(x) = 3102,6 e^{0,5968 (x - 1995)} \quad (4)$$

По вышеуказанной формуле легко и удобно рассчитать прогнозную динамику доходов. Главная суть такой операции заключается в том, что здесь динамика доходов зависит от функции года. Таким образом, при использовании данной формулы степень погрешности составляет всего 5-10 %, что, на наш взгляд, вполне приемлемо в прогнозировании. Достоверность коэффициентов математических моделей проверена с помощью статистики Фишера, они являются значимыми с вероятностью $\rho=0,95$.

По формуле (4) можно прогнозировать динамику доходов на последующие годы.

Математическое моделирование и прогнозирование динамики доходов может оказаться весьма полезным для научно обоснованного планирования объемов финансирования развития региональных дорожных хозяйств.

Следует отметить тот факт, что объем расхода не является функцией времени, а зависит от объема дохода дорожного фонда, т.е. расход никогда не может быть больше дохода. Однако сальдо доходов и расходов также не должно составить большую сумму. Так, например, сальдо 2001 года 2,5 раза больше общего объема инвестиции на развития дорожного хозяйства Джизакской области, 1,7 раза больше объема годовой инвестиции Сырдарьинской области и почти равняется годовому объему инвестиции Сурхандарьинской области. Сальдо доходов и расходов за 1999, 2000 и 2002 годы в сумме составляет около 2.2 млрд. сумов, что почти равняется

² “коэффициент естественного прироста доходов” введен автором.

годовому объему инвестиции на развитие дорожного хозяйства Республики Каракалпакстан; в 3 раза больше общего объема инвестиции на Джизакской области; 2 раза больше объема годовой инвестиции Сырдарьинской области; 1.3 раза больше инвестиции Сурхандарьинской области и почти равняется годовому объему инвестиции Хорезмской области.

Распределение средств дорожного фонда в целях выравнивания уровней развития сети автомобильных дорог общего пользования также осуществлялось ненаучно. Как показывает экономическая оценка распределения средств дорожного фонда, в 2001 году на пять регионов с самым высоким валовым региональным продуктом (ВРП) – г. Ташкент, Навоийской, Бухарской, Ташкентской и Андижанской областям – пришлось 65,3% общих расходов фонда, в то время как на пять регионов с самым низким ВРП – Республику Каракалпакстан, Наманганской, Самаркандской, Джизакской и Хорезмской областям – лишь 17,8% средств (см. таблицу 2.).

На наш взгляд, для предотвращения субъективного подхода при распределении средств дорожного фонда, направляемых для выравнивания уровней развития сети автомобильных дорог общего пользования регионов (областей), его целесообразно выполнять в следующем порядке (см. таблицу 3):

1. Определяется коэффициент распределения (ранжирования) по формуле:

$$k_i = A / a_i, \quad (5)$$

где A – сумма показателя, принятого за основу (в данном примере ВРП на душу населения, в тыс. сумах) $A = \sum a_i$;

a_i – показатель, характеризующий уровень развития i - го региона (в данном примере ВРП на душу населения, в тыс. сумах);

Таблица 2.

Распределение средств дорожного фонда по регионам

Регионы	ВРП на душу населения, в тыс. сумах	Расходы, в млн. сумах	Коэффициент распределения	
			Фактический	Рекомендуемый
Город Ташкент	326,2	24308,4	74,89	7,35
Навоийская область	247,2	3467,2	10,68	9,70
Бухарская область	225,2	3979,2	12,59	10,64
Ташкентская область	198,8	8187,0	25,22	12,06
Андижанская область	182,2	6420,4	19,78	13,16
Ферганская область	168,9	6267,3	19,31	14,20
Сырдарьинская область	160,6	1061,9	3,27	14,93
Сурхандарьинская область	141,6	1819,1	5,60	16,93
Кашкадарьинская область	140,8	2909,0	8,96	17,03
Хорезмская область	139,7	2272,3	7,00	17,16
Самаркандская область	131,3	3732,3	11,50	18,26
Джизакская область	130,8	772,7	2,38	18,33

Наманганская область	124,1	3260,4	10,04	19,32
Республика Каракалпакстан	80,4	2595,1	7,99	29,82
Итого	2397,8	71052,3	-	218,89

Примечание: Таблица разработана автором.

2. Вычисляется сумма коэффициентов ранжирования

$$k_s = \sum k_i. \quad (6)$$

3. Определяется удельная величина распределяемой суммы средств дорожного фонда, которые направляются на выравнивание уровней развития сети автомобильных дорог общего пользования регионов, по соотношению:

$$I_u = I_s / k_s, \quad (7)$$

4. Рассчитывается объем инвестиции, выделяемых на выравнивание уровня развития сети автомобильных дорог общего пользования i -региона по формуле:

$$I_i = I_u \times k_i, \quad (8)$$

5. Оценивается адекватность распределения: если заданная величина адекватно, совпадает с общей суммой инвестиции, то направляемых на выравнивание развития сети автомобильных дорог общего пользования регионов, то нет необходимости перераспределения; если обратное, то необходимо перераспределять разницу в следующем порядке:

а) определяется разница

$$\Delta I = I_u - \sum I_i, \quad (9)$$

Таблица 3.

Таблица распределения средств дорожного фонда, направляемых для выравнивания уровней развитие сети автомобильных дорог общего пользования по регионам

Номер региона	Показатель, характеризующий уровень развития региона- a_i	Коэффициент распределения или ранжирования- k_i	Удельная величина инвестиции I_u	Величина инвестиции I_i , направляемые на выравнивания уровней развитие сети автомобильных дорог общего пользования i -го региона		Доля от общей инвестиции I_{di}
				Предварительная	Скорректированная	
1	a_1	k_1	I_u	I_1	I_{k1}	I_{d1}
2	a_2	k_2	I_u	I_2	I_{k2}	I_{d2}
3	a_3	k_3	I_u	I_3	I_{k3}	I_{d3}
4	a_4	k_4	I_u	I_4	I_{k4}	I_{d4}
5	a_5	k_5	I_u	I_5	I_{k5}	I_{d5}
6	a_6	k_6	I_u	I_6	I_{k6}	I_{d6}
7	a_7	k_7	I_u	I_7	I_{k7}	I_{d7}
8	a_8	k_8	I_u	I_8	I_{k8}	I_{d8}
9	a_9	k_9	I_u	I_9	I_{k9}	I_{d9}

	A	$k_s = \sum k_i$		$\sum I_i$	$\sum I_{ki} = I_s$	100
--	---	------------------	--	------------	---------------------	-----

Примечание: Таблица разработана автором.

б) Затем ΔI распределяется пропорционально величинам I_i , и получается скорректированная величина инвестиции - I_{ki} :

$$I_{ki} = I_i + \Delta I_i, \quad (10)$$

где ΔI_i - поправочная сумма, определяемая по формуле:

$$\Delta I_i = (\Delta I : \sum I_i) \times I_i \quad (11)$$

6. Экономическая оценка инвестиции: определяется доля инвестиции по регионам

$$I_{di} = I_{ki} / I_s, \quad (12)$$

Рассмотрим распределение инвестиции, направленных для выравнивания уровня развития сети автомобильных дорог общего пользования, по предлагаемой методике на конкретном примере (таблица 4).

Таблица 4

Распределение инвестиции, направленных для выравнивания уровня развития сети автомобильных дорог общего пользования, по регионам

Регионы	Показатель, характеризующий уровень развития региона-а _i	Коэффициент ранжирования- k _i	Удельная величина инвестиции	Величина инвестиции		Доля от общей инвестиции
				Предварительная	Скорректированная	
Город Ташкент	326,2	7,35	324,6	2385,81	2385,84	3,36
Навоийская область	247,2	9,70	324,6	3148,62	3148,65	4,43
Бухарская область	225,2	10,64	324,6	3453,74	3453,77	4,86
Ташкентская область	198,8	12,06	324,6	3914,68	3914,72	5,51
Андижанская область	182,2	13,16	324,6	4271,74	4271,78	6,01
Ферганская область	168,9	14,20	324,6	4609,32	4609,36	6,49
Сырдарьинская область	160,6	14,93	324,6	4846,28	4846,32	6,82
Сурхандарьинская область	141,6	16,93	324,6	5495,48	5495,52	7,74
Кашкадарьинская область	140,8	17,03	324,6	5527,94	5527,98	7,78
Хорезмская область	139,7	17,16	324,6	5570,14	5570,18	7,84
Самаркандская область	131,3	18,26	324,6	5927,20	5927,25	8,34
Джизакская область	130,8	18,33	324,6	5949,92	5949,97	8,37
Наманганская область	124,1	19,32	324,6	6271,27	6271,32	8,83
Республика Каракалпакстан	80,4	29,82	324,6	9679,57	9679,64	13,62
Итого	2397,8	218,89		71051,71	71052,3	100

Примечание: Таблица разработана автором

Как видно из таблиц 2 и 4, объем инвестиций, направленных для выравнивания развития сети автомобильных дорог общего пользования регионов, отличается тем, что в таблице 2 при распределении превалирует субъективный подход, а в таблице 4 научный, основанный на эконометрические методы. Если распределение инвестиций организовать по предложенной методике, то действительно произошло бы выравнивания уровней развития не только дорожной сети, но и материально-технической базы дорожного хозяйства регионов.

В данном примере в качестве показателя, характеризующего уровень развития региона, принят ВРП на душу населения, в тыс. суммах. Для совершенствования предложенной методики в качестве показателя можно принимать и другие критерий. Например, уровень обеспеченности региона автомобильными дорогами, индекс региона, индекс развития человеческого потенциала и т.п., а при распределения финансовых ресурсов по данной методике целесообразно выделять часть дорожного фонда (10-20% от общей суммы фонда) и назвать его «фонд выравнивания развития дорожного хозяйства региона».

Система финансирования дорожного хозяйства Республики Узбекистан была изменена согласно Постановлению Правительства Республики Узбекистан от июля 2002 года. В связи с этим, в настоящее время финансирование дорожного хозяйства регионов полностью осуществляется централизованно, так как упразднены областные, районные дорожные фонды, используемые для финансирования содержания, ремонта, реконструкции и строительство автомобильных дорог общего пользования регионов.

На наш взгляд, реализация предложенной методики при централизованном финансировании развития дорожного хозяйства даст положительный эффект за счет уменьшения субъективного подхода при распределении финансовых ресурсов.

Список литературы:

1. Исследование операций в экономике: Учебное пособие для вузов/Н.Ш.Кремер, Б.А.Путко, И.М.Тришин, М.Н.Фридман; Под ред. Проф. Н.Ш.Кремера. – М.: ЮНИТИ, 2005. – 407 с.

УДК 338.431.7

ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДОВ КЛАСТЕРНОГО АНАЛИЗА ПРИ РАЗРАБОТКЕ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ РЕГИОНА ³

к.э.н., доц. Стомба Е.В.

Бирский филиал БашГУ

В настоящее время проблематика разработки эффективной стратегии развития сельских территорий регионов является важной задачей отечественной агроэкономической науки. Если в дореформенный период диспропорции в развитии сельских административных районов успешно сглаживались директивными

³ Исследования выполнены при финансовой поддержке РГНФ в рамках научно-исследовательского проекта РГНФ «Моделирование сценариев социально-экономического развития сельских территорий Республики Башкортостан», проект № 11-12-02017 а/У.

методами, то в условиях современной аграрной экономики на уровне региона необходимо использовать дифференцированный подход с учетом индивидуальных особенностей функционирования сельских территорий. В то же время несовершенство отечественной методологии стратегического планирования и прогнозирования развития сельской местности на субрегиональном (муниципальном) уровне, отсутствие системности к определению приоритетов социально-экономического развития сельских территорий создает необходимость постоянного поиска и совершенствования методических подходов решения этой актуальной проблемы.

Научная значимость решения вопросов, связанных с рациональным размещением отраслей сельскохозяйственного производства, совершенствованием специализации агроформирований, оптимальной организацией учреждений социальной сферы, расположенных в пределах сельских территорий, обуславливает применение перспективных методов экономических исследований. Реализация современных разработок с использованием методов кластерного анализа, прогнозирования и моделирования позволяет осуществить переход от фактически существующей монофункциональной модели развития сельских территорий Республики Башкортостан, основой которой является узкий отраслевой подход, к полифункциональной модели, заключающейся «в создании максимально полного набора разнообразных хозяйственных форм и видов деятельности по всем базовым составляющим сельского социума» [3, с. 106].

Сельские территории как субъекты устойчивого развития должны самостоятельно определять цели, инструменты и ресурсы своего функционирования. Положительным примером в этой области являются научные разработки белорусских ученых по созданию и внедрению индивидуальных программ социально-экономического развития локальных сельских территорий – агрогородков [2].

Использование методов кластерного (многомерного статистического) анализа позволяет дифференцировать сельские территории по социально-экономическим признакам и на данной основе помогает региональным управленческим структурам эффективно составлять перспективные проекты и программы развития муниципальных образований. Как подчеркивает член-корреспондент РАСХН А.М. Гатаулин: «Однородные группы товаропроизводителей и кластеры рассматриваются как объекты государственного регулирования, обеспечивается прямое адресное воздействие, доведенное до уровня предприятий в виде бюджетного контролируемого финансирования» [1, с. 142].

В рамках разработки модельного проекта развития сельских территорий Республики Башкортостан нами разработана методика, позволяющая на основе методов кластерного анализа выделить сельские территории в однородные группы (кластеры). При проведении расчетов допускается тот факт, что для любой сельской территории существуют потенциальные возможности для изменения фактически сложившейся ситуации в более благоприятную социально-экономическую обстановку. В то же время перспективная оценка функционирования отдельных муниципальных сельских образований ограничивается реальными возможностями комплексного развития всего аграрного сектора республики.

Процесс кластеризации включает следующие этапы:

1. Сбор и обработка статистической информации, анализ фактического состояния и перспектив развития сельских территорий региона.
2. Формирование системы основных показателей (переменных), характеризующих социально-экономическое развитие сельских территорий региона. Отбор данных показателей осуществляется на основе применения метода экспертных оценок. При реализации данного этапа в методическом отношении интересен подход, при котором предлагается применять методы балльных оценок и «плавающего признака» для формирования однородных групп сельских территорий [4, с. 96-97].

Использование первого метода основано на присваивании «весов» и баллов, для каждого выбранного показателя развития сельских территорий; «веса» (баллы) в дальнейших расчетах суммируются. Второй метод предполагает использование сочетания высоких (низких) значений целого ряда признаков и позволяет формировать «ядра» сельских территорий (однородные кластеры), характеризующиеся наиболее типичными показателями.

3. Выделение экономических индикаторов с использованием методов корреляционно-регрессионного анализа. На данном этапе определяются показатели, позволяющие объективно оценить социально-экономическое развитие сельских территорий. Неинформативные и избыточные показатели при проведении корреляционно-регрессионных вычислений из дальнейших расчетов исключаются. Также при реализации данного этапа происходит проверка переменных на мультиколлинеарность и «ложную корреляцию».

4. Расчет вклада отдельных индикативных показателей в общей величине интегрального показателя, отражающего комплексное развитие производственно-экономической и социальной сфер сельских территорий с использованием метода факторного анализа. При этом интегральный (комплексный) показатель представляет собой осредненную степень достижения среднерегиональных значений отдельных показателей развития сельских территорий.

5. Реализация самого процесса кластеризации сельских территорий региона на основе объединения статистически схожих переменных. Необходимо отметить, что для формирования сельских территорий в однородные кластеры могут эффективно применяться следующие методы: древовидной кластеризации (Joining Tree Clustering), Варда (Ward's method), К-средних (k-means clustering). Наглядное представление результатов кластеризации эффективно при использовании графического метода («метода треугольников», геоинформационных технологий (MapInfo)).

6. Проверка достоверности и адекватности полученных результатов кластерного решения.

7. Выработка практических рекомендаций и реализация управленческих решений, направленных на сглаживание неравенства в социально-экономическом развитии сельских территорий региона. Формирование практических рекомендаций на базе сформированных кластеров должно учитывать экономическую и социальную эффективность реализации составляемых муниципальных программ по развитию сельских территорий.

В данном случае достижение экономической эффективности предполагает увеличение объемов производства сельскохозяйственной продукции, сокращение производственных затрат, рост выручки и прибыли, получаемой от реализации продукции растениеводства и животноводства. Социальная эффективность должна основываться на наиболее полной доступности населением всего спектра социально-инфраструктурных услуг, оказываемых учреждениями социальной сферы сельских территорий, а также обеспеченности сельских жителей продуктами питания собственного производства.

Расчет критериев эффективности развития сельских территорий должен основываться на соблюдении следующих требований:

- сравнение фактически достигнутых показателей с проектируемыми величинами для трех прогнозных сценариев: пессимистического, безопасного и устойчивого развития;

- соотношение фактических и критических (пороговых) показателей, например, показателей обеспеченности сельского населения продуктами питания в соответствии с научно-обоснованными нормами прожиточного минимума и Института питания РАМН.

Безусловно, что в процессе кластеризации необходимо в наиболее полной мере учитывать природно-географические, исторические, экономические и социальные особенности каждой сельской территории в пределах региона. Также в методическом плане представляется перспективным проведение многомерной группировки сельских территорий и формирование однородных кластеров с учетом зонального сельскохозяйственного районирования. Так, например, для Республики Башкортостан возможно выделение сельских территорий в однородные кластеры по шести сельскохозяйственным зонам: Северной, Северо-Восточной и Южной лесостепи, Предуральской и Зауральской степи и Горно-лесной зоны.

В результате кластеризации определяются «эталонные» и «целевые» сельские территории. При этом дифференцированный подход к разграничению всей совокупности сельских территорий должен основываться на научно-обоснованной постановке и определении приоритетов для реализации эффективной политики республиканских властей по поддержке муниципальных образований. В то же время отсутствие единой целенаправленной региональной политики для сельских территорий позволяет сделать вывод о наличии ярко выраженной зависимости развития муниципальных образований от принятия конкретных управленческих решений.

«Эталонные» сельские территории, как региональные «точки роста», являются стратегическим ориентиром развития для всех сельских муниципальных районов и обладают наиболее высокими экономическими и социальными показателями среди всей совокупности изучаемых объектов. В свою очередь, «целевые» сельские территории характеризуются экстенсивным уровнем развития аграрного производства и неэффективным функционированием отраслей социальной сферы и инфраструктуры.

Выделение сильных сторон и преимуществ «эталонных» сельских территорий позволяет определять их конкурентную привлекательность и дает возможность оптимального размещения в пределах муниципальных границ отдельных отраслей

растениеводства и животноводства для сельскохозяйственных организаций и конкретных видов агробизнеса. Изучение слабых сторон и недостатков «целевых» сельских территорий направлено на выделение системных проблем муниципальной экономики и их решение в рамках реализации соответствующих региональных программ развития аграрной сферы. При проведении дальнейших расчетов сопоставление интегрального показателя для сельских муниципальных образований - лидеров и для сельских территорий - аутсайдеров позволяет на основе использования методов экономико-математического моделирования и прогнозирования производить текущую оценку, анализ и мониторинг развития сельских муниципальных районов региона.

Таким образом, предложенные в настоящей статье методические аспекты по использованию методов кластерного анализа помогают выработать практические рекомендации и мероприятия для обеспечения устойчивого развития сельских территорий региона. Применение методов кластерного анализа в комплексе с современными методами экономико-математического моделирования и прогнозирования позволяет формировать прикладную базу для статистического исследования сельской местности и проектировать альтернативные стратегии развития сельских муниципальных образований на ближайшую перспективу.

Список литературы:

1. Гатаулин А.М. Необходимость системности в информационном обеспечении управления АПК // Математические методы, модели и информационные технологии в АПК (Немчиновские чтения): Труды НАЭКОР. Вып. 15. – М.: Издательство РГАУ-МСХА им. К.А. Тимирязева, 2011. – С. 139-143.
2. Клега Д.А., Миренкова Г.В. и др. Теоретические основы развития агрогородков и прилегающих деревень как единой сельской территории // Экономические проблемы адаптации аграрно-промышленного комплекса к условиям рыночной системы хозяйствования: вопросы теории и методологии / ред. кол.: Гусаков В.Г. [и др.]. – Минск: Ин-т экономики НАН Беларуси, Центр аграрной экономики, 2008. – 213 с.
3. Кликич Л.М., Петрова А.П. Модели устойчивого развития сельских территорий: особенности и возможности // Устойчивое развитие сельских территорий Республики Башкортостан / под ред. У.Г. Гусманова, Л.М. Кликич. – Уфа: БГАУ, 2009. – 164 с.
4. Устойчивое развитие сельских территорий: региональный аспект: Научные труды ВИАПИ им. А.А. Никонова / Под общ. ред. А.В. Петрикова. Вып. 25. – М.: ВИАПИ им. А.А. Никонова: ЭРД, 2009. – 272 с.

РЕГИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ МАЛОГО БИЗНЕСА И ЧАСТНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН

Стажёр исследователь Мамадалиева З.М.
Узбекистан, Наманган, НамИТИ

Научный руководитель – д.э.н., профессор Н.Махмудов

Малый бизнес и частное предпринимательство в период кризиса обладает стабилизирующим эффектом для региональной экономики –ведь это гибкость и моментальная приспособляемость к конъюнктуре рынка, способность быстро изменять структуру производства, оперативно создавать и применять новые технологии и научные разработки. Разработанная программа развития данного сектора в республике реализуется на основе всесторонней государственной поддержки и инициативного, созидательного рыночного процесса с участием широких слоев населения страны.

Основные направления программы развития малого бизнеса и частного предпринимательства Республики Узбекистан :

- Создание более благоприятной бизнес-среды в регионах;
- Усовершенствование законодательных актов, направленных на укрепление частной собственности и обеспечение гарантиями в этом отношении;
- Применение новейших рыночных механизмов и средств обеспечивающих стабильную деятельность частного сектора;
- Облегчение и упрощение норм и порядков, позволяющих отбросить различные бюрократические процедуры при регистрации и оформления отчетности малого предпринимательства;
- Резкое сокращение вмешательства государственных и контролирующих органов в финансово-хозяйственную деятельность частного предпринимательства;
- Создание благоприятной среды по снижению налогов и других оплат, выдачи льгот и преференций, усовершенствование и унификация механизма сдачи отчетности в финансовые, налоговые и статистические организации;
- Усовершенствование механизма кредитования малого бизнеса и частного предпринимательства, а также повышение объёмов среднесрочных и долгосрочных кредитов, в первую очередь целенаправленных на инвестирование и создание первоначального капитала, модернизацию производства и технологического обновления;
- Привлечение и помощь в зарубежном инвестировании, прежде всего в кредитовании международных финансовых институтов и прямом инвестировании;
- Создание широких возможностей для развития малого бизнеса и частного предпринимательства в промышленных отраслях, а также организации современных высокотехнологичных производств и стимулирование внедрения инновационных технологий в производство;
- Решение задач повышения экспортного потенциала субъектов малого бизнеса и частного предпринимательства, и оказание поддержки выхода их продукции на мировые и региональные рынки;
- Обеспечение информацией субъектов малого бизнеса и частного предпринимательства, равным образом развитие системы поддержки консультативной помощи при подготовке и переподготовке кадров⁴.

⁴ Государственная Программа по развитию малого бизнеса и частного предпринимательства Республики Узбекистан на 2009-2013 гг.

За последние годы согласно данной программе в Республике Узбекистан было многое сделано для развития малого бизнеса и частного предпринимательства. Резко ограничено вмешательство государства, значительно упрощены и более прозрачными стали процедуры регистрации субъектов малого бизнеса, унифицированы и снижены ставки налогообложения, усовершенствована система стандартизации и сертификации продукции, за счет развития биржевых торгов решены многие вопросы свободного доступа предпринимателей к материально-техническим ресурсам, внедрены новые формы кредитования предпринимательства путем микрокредитования и микролизинга.

Большое значение придается и правовой защите предпринимателей. Так, благодаря принятым законам, указам Президента и постановлений Совета Министров Республики Узбекистан: «О гарантиях свободы предпринимательской деятельности», «О мерах по дальнейшему совершенствованию системы правовой защиты субъектов предпринимательства», «О дополнительных мерах по стимулированию развития микрофирм и малых предприятий» и целому ряду других соответствующих документов пресекается незаконное вмешательство государственных органов в предпринимательскую деятельность.

Основным инструментом реализации государственной политики служат, региональные (межрегиональные), отраслевые (межотраслевые) и муниципальные программы развития и поддержки малого предпринимательства. В данных условиях, как в теории, так и на практике большое значение придается вопросу о механизме функционирования малых предприятий в структуре региональной экономики.

Повышение роли территорий в социально-экономическом развитии Республики, проведении экономических реформ по формированию новых рыночных отношений требует профессионального анализа для ответа на ряд вопросов принципиального характера, к которым относится выявление содержания и методов рыночных преобразований не только государства в целом, но и в рамках его регионов.

В настоящее время регионы превратились в реальные субъекты экономических отношений, в отличие от того формального статуса, который был характерен для них в условиях командной экономики. Это обстоятельство обусловлено тем, что в результате разграничения собственности, хотя и не завершено, они стали полномасштабными субъектами отношений собственности, образующими ядро экономических отношений.

Таблица 1

Динамика развития субъектов малого бизнеса и частного предпринимательства в областях по Республике Узбекистан (в 2011 г.)

	Число предприятий МБ и ЧП		Ново-созданные предприятия		Ликвидированные предприятия		Коэф-т устойчивости пред-й
	Всего	На душу населения	Всего	На душу населения	Всего	На душу населения	
Всего В том числе:	246441	8,3	35036	1,2	20432	0,7	1,7

АР Каракалпакия	11395	6,7	2123	1,3	997	0,6	2,1
Области:							
Андижанская	21225	7,8	2601	1	726	0,3	3,6
Бухарская	14038	8,2	1831	1,1	1765	1	1
Жиззахская	7723	6,5	1555	1,3	567	0,5	2,7
Кашкадарьинская	48618	18	5369	1,9	1495	0,5	3,6
Навоийская	6617	7,5	967	1,1	523	0,6	1,8
Наманганская	14469	6	2112	0,9	803	0,3	2,6
Самаркандская	14890	4,5	2219	0,7	2132	0,6	1
Сурхондарьинская	11790	5,3	1612	0,7	1292	0,6	1,2
Сырдарьинская	6450	8,7	1123	1,5	758	1	1,5
Ташкентская	20278	7,6	3117	1,2	990	0,4	3,1
Ферганская	20301	6,2	2641	0,8	1502	0,5	1,8
Хорезмская	11232	6,9	1225	0,8	1792	1,1	0,8
Город Ташкент	37415	16	6541	2,8	5090	2,2	1,3

Источник: Составлено автором на основе статистических данных Государственного Комитета Статистики Республики Узбекистан

Для того чтобы рационально составить стратегические программы по развитию следует правильно и целесообразно анализировать статистику развития малого бизнеса и частного предпринимательства и в частности возможности для его развития в регионах.

Коэффициент устойчивости предприятий определяется путём деления числа созданных предприятий на число ликвидированных в базисном периоде по формуле:

$$K_{уп} = \frac{Hn}{Лn}$$

Здесь: Нп-новые предприятия созданные в текущий период

Лп –предприятия ликвидированные в текущий период

Исходя из данных 1 таблицы мы можем видеть, что коэффициент устойчивости предприятий во всех областях кроме Хорезмской, выше единицы, что говорит о стабильном развитии и неугасанию интереса к предпринимательской деятельности. Этому способствовало множество законодательных актов, нормативных документов и постановлений, дающих, образно выражаясь, «зеленую улицу» инициативным людям, желающим начать свое дело, что позволило оградить предпринимателей от нецелесообразных мешающих многочисленных проверок со стороны различных органов. За счет упорядочения процесса оформления частных фирм и предприятий удалось значительно сократить сроки их регистрации. Если раньше на это уходили недели, то теперь требуется два максимум три дня. Эти и другие факторы способствовали появлению и развитию новых фирм, предприятий, фермерских хозяйств.

Мы можем обратить внимание, что самое большое число предприятий, как действующих, так и новых приходится на Кашкадарьинскую область и город Ташкент, но если принять во внимание коэффициент устойчивости, то самые развитые в этом отношении являются Андижанская, Кашкадарьинская, Ташкентская, Жиззахская и Наманганская области.

Мы можем объяснить это тем, что в этих областях действуют большее количество крупных организаций и международных корпораций, что влечёт к созданию малых предприятий их обслуживающих и производящих для них продукцию, то есть благодаря развитию кооперации малого и крупного сектора.

Анализируя состояние налоговой политики в сфере малого бизнеса и частного предпринимательства, можно сказать, что проводимая правительством целенаправленная работа по снижению налогового бремени, упрощению порядка налогообложения и представления финансовой отчетности активизировала хозяйственную деятельность частного сектора. Она же дала возможность стабилизировать финансовое состояние многих предприятий, расширить инвестиционную деятельность, обеспечить тенденцию роста розничного оборота, стимулировать рост численности действующих предприятий в сфере малого и частного предпринимательства.

Так, введенный единый налоговый платеж заменил для большинства субъектов малого и частного бизнеса совокупность всех налогов и обязательных отчислений в целевые фонды, который значительно облегчил не только налоговую нагрузку, но и упростил бухгалтерию и отчетность. Снижение ставки единого налогового платежа с 13% в 2000 г. до 6% в 2012 г. позволило создать условия для ускоренного развития малых и частных предприятий и увеличить долю этого сектора в экономике страны.

Начиная с 2006 года была создана одна из основополагающих линий развития малого бизнеса, а именно микрокредитование на льготных условиях и оказание широкого спектра банковских и консалтинговых услуг субъектам частного сектора.

В результате за последние годы значительно возросла его доля в ВВП, которая достигла в конце 2011 г. 54 % против 31,0% в 2000 г., создано в 2011 г. 7995,0 тыс. новых рабочих мест, в настоящее время в данной сфере трудятся 92,5 % всех занятых в экономике. Отраслевая структура малого и частного предпринимательства по удельному весу выпуска продукции в общем ее объеме за 2000-2011 годы характеризуется высокой долей в сельском хозяйстве, где она возросла с 73,6% до 100%, в сфере платных услуг - с 37,9% до 50,9%, в строительстве - с 36,8% до 69,0%. Удельный вес малого предпринимательства в производстве промышленной продукции в 2011 году составил 33,2%.

Принимаемые меры по стимулированию экспорта способствовали увеличению экспортной деятельности малого предпринимательства. В 2011 г. удельный вес малого предпринимательства в общем объеме экспорта достиг 14%.

Всему этому можно сказать способствовал деловой климат и инфраструктура малого бизнеса и частного предпринимательства в областях.

Деловой климат и инфраструктура малого бизнеса и частного предпринимательства по областям в Республике Узбекистан (2011 г.)

Таблица 2

	% выдачи дотаций МБ и ЧП от общего числа	Сумма кредитов на 1 предприятие МБ и ЧП тыс. сум	Сумма инвестиций на 1 предприятие МБ и ЧП тыс. сум	Число банков на 10000 суб. МБ и ЧП	Число кредитных организаций на 10000 суб. МБ и ЧП	Число страховых компаний на 10000 суб. МБ и ЧП
Всего	28,0	82,4	581,2	52,5	7,3	28

В том числе:						
АР Каракалпакия	36,2	62,8	546,1	76	4	24
Области:						
Андижанская	25,2	52,3	291,3	43	8	12
Бухарская	27,0	61,7	1790,5	63	7,8	21
Жиззахская	23,0	123,3	414,1	68	2,6	25
Кашкадарьинская	24,1	17,7	359,9	19	1,2	71
Навоийская	38,8	225,4	1315,6	69	7,6	21,4
Наманганская	32,8	66,1	346,5	54	2,8	9
Самаркандская	17,1	57,6	501,6	74	5,4	34
Сурхондарьинская	27,6	72,3	374,2	77	3,4	57
Сырдарьинская	33,6	93,9	450,2	66	3,1	24
Ташкентская	47,6	244,6	940,4	54	8,4	86
Ферганская	35,8	84,1	425,9	57	1,2	47
Хорезмская	31,2	62,7	293,1	56	0,27	22
Город Ташкент	36,7	94,8	679,4	51,3	2	67

Источник: Составлено автором на основе статистических данных Государственного Комитета Статистики Республики Узбекистан

Анализируя данные таблицы №2 и применяя метод ранжирования можно сказать что наиболее благоприятный деловой климат и развитая инфраструктура на сегодняшний день приходится на Ташкентскую область(1место), Навоийскую область(2 место) и Республику Каракалпакия (3 место). Самые последние места в данном списке приходятся на Наманганскую, Хорезмскую и Кашкадарьинские области. Но при использовании банного метода нельзя забывать, что кроме общего мест, нужно принимать во внимание и отдельные показатели, характеризующие определённые данные. В некоторых случаях нужно отметить большое число обслуживающих структур на меньшее число предприятий. Такая ситуация отмечается в Сырдарьинской области. Благодаря региональному анализу можно определить наиболее развивающиеся области, что в дальнейшем поможет определить потребности каждого региона в определённом субъекте инфраструктуры малого бизнеса и частного предпринимательства.

Анализируя официальную статистику, можно основательно утверждать, что малый бизнес создает в Узбекистане устойчивый многочисленный слой собственников. По своему уровню жизни и социальному положению они представляют непрерывно растущий средний класс, являясь одновременно как производителями, так и потребителями широкого спектра товаров и предоставляемых услуг. Негосударственный сектор образует сегодня в республике самую разветвленную сеть предприятий, действующих в основном на местных рынках и непосредственно связанных с массовым потребителем, что, в свою очередь, в сочетании с небольшими размерами предприятий, их технологической, производственной и управленческой гибкостью позволяет своевременно реагировать на меняющуюся конъюнктуру рынка.

В историческом плане процесс становления и развития предпринимательского движения в Узбекистане относительно краток. На первых порах он сопровождался множеством трудностей, проблем и противоречий, устранить которые удалось, лишь имея четкие ориентиры и комплексную программу развития данного сектора. Это еще раз доказывает, что руководство Узбекистана грамотно определяет

приоритеты в экономической политике, с каждым годом совершенствуя нормативно-правовую базу, регулирующую этот сектор исходя из естественно меняющихся условий рынка.

Получив поддержку со стороны государства, деловые люди доказали, что частному бизнесу по силам не только сфера торговли и услуг, производственная деятельность, но и разработка, внедрение передовых технологий. В малом бизнесе сегодня концентрируется огромный интеллектуальный потенциал профессионалов.

Это позволит создать в стране широкую сеть гибких производств, способных конкурировать на внутреннем и внешнем рынках, создавая дополнительные рабочие места, что в конечном итоге это даст возможность повысить уровень благосостояния граждан, который является барометром экономических достижений общества и страны в целом.

Список литературы:

1. Курс предпринимательства: учебник для вузов/В.Я. Горфинкель, В.А.Швандар, Е.М. Купряков и др.; Под ред. проф. В.Я. Горфинкеля, проф. В.А. Швандара. - М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997г., с.147
2. Н.Махмудов, К.Мирдадаев, и др. Управление малым бизнесом в период Мирового финансово-экономического кризиса Монография. –Наманган: НамМЭИ, 2009,
3. Ш.Эргашходжаева, А.Самадов «Малый бизнес и предпринимательство»- Т:Мехнат,2010
4. Государственная Программа по развитию малого бизнеса и частного предпринимательства Республики Узбекистан
5. Данные Государственного Комитета Статистики Республики Узбекистан за 2011 год

РОЛЬ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ В РАЗВИТИИ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ (НА ПРИМЕРЕ КУРСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ №8596 СБЕРБАНКА РОССИИ)

Тарасова О.Е.

ГБОУ ВПО Курский государственный медицинский университет

Научный руководитель – к.э.н., доцент М.П. Куркина

Согласно экономической теории развитая банковская система играет существенную роль в стимулировании экономического роста. Она служит своего рода фильтром, перераспределяющим денежные потоки в сектора, имеющие наибольший потенциал роста.

Мировой опыт свидетельствует о том, что процессы взаимодействия банковского и промышленного капитала играют весьма существенную роль как в ведущих промышленно развитых, так и в развивающихся странах, а также в государствах, вставших на путь рыночных реформ.

Функционирование банковского сектора можно считать эффективным только

тогда, когда банки выступают связующим звеном между вкладчиками и теми, кто готов вкладывать денежные средства в реальный сектор экономики, который нуждается в масштабных капиталовложениях для преодоления кризисного спада, выхода на траекторию устойчивого экономического роста и реструктуризации всей экономики на современной технологической основе [5, с. 6]. Однако банковский сектор постоянно подвергается критике за то, что он не выполняет важнейшей своей задачи – кредитования экономики и создает преграды для экономического роста, а промышленный – за то, что он обладает низкой инвестиционной привлекательностью [2, с. 21].

Эффективное взаимодействие банковского и промышленного капитала является необходимым фактором развития рыночной экономики. Возрождение экономики и структурная перестройка промышленности предполагают масштабные инвестиционные вложения в реальный сектор, необходимость которых чрезвычайно актуальна в связи с тем, что в недалеком будущем ожидается массовое выбытие производственных мощностей, обусловленное значительным физическим и моральным износом основных фондов, а также несоответствием их современным требованиям научно-технического прогресса.

Сложившаяся в России банковская система имеет признаки определенной близости к германской модели универсального коммерческого банка, при которой банк, являясь основным кредитором реального сектора, имеет возможность владеть крупными пакетами акций нефинансовых предприятий. Определенное сходство с германской моделью проявляется также в ведущей роли банков в механизме инвестирования: более 70% инвестиций приходится на коммерческие банки. Вместе с тем универсальный тип коммерческих банков во многом носит вынужденный характер, что обусловлено неразвитостью фондового рынка и сети небанковских институтов. В таких условиях банковский кредит выступает как одна из основных форм поддержки инвестиционных проектов.

Последние несколько лет в целом недокапитализированная банковская система России демонстрирует беспрецедентно высокие темпы кредитования предприятий (свыше 130%). Темпы роста объемов кредитов предприятиям реального сектора экономики опережают темпы роста банковских активов, что способствует повышению удельного веса кредитов предприятий и организаций в активах банковской системы. По мнению многих экономистов, имеются все основания утверждать, что банковский сектор страны по отдельным показателям переживает стадию кредитного бума [4, с. 16]. При этом растет удельный вес долгосрочных кредитов. Так если в 2006 г. доля кредитов на срок свыше 1 года составляла 30%, то к началу 2012 г. ее значение возросло до 44%.

Улучшение инвестиционного климата и включение механизма устойчивых мотиваций к долговременному вложению средств в реальный сектор экономики является комплексной задачей, решение которой предполагает использование всего арсенала средств как собственно рыночных, так и мер целенаправленного государственного воздействия. В числе важнейших мероприятий, способствующих развитию отношений коммерческих банков с реальным сектором экономики, необходимо выделить три: создание совершенной законодательной базы организации кредитования предприятий банками; повышение уровня капитализации

и создание долгосрочной ресурсной базы коммерческих банков; снижение кредитных рисков [1, с. 34].

Основным инструментом взаимодействия банков с реальным сектором экономики является банковская стратегия, то есть обоснованный набор возможных решений и действий банка, оказывающих существенное влияние на состояние его потенциала и собственного капитала и влекущих долговременные и труднообратимые последствия.

Роль кредитно-инвестиционной и депозитно-аккумуляционной стратегий в стратегическом планировании банковской деятельности исключительно высока: в существенной степени именно они определяют эффективность функционирования банка и его взаимоотношения с реальным сектором экономики, охватывают значительную сферу банковской деятельности. Первая объединяет кредитную и инвестиционную стратегии, вторая – стратегии формирования собственного капитала и заемных (привлеченных) средств. Эффективность реализации названных стратегий определяется в ходе анализа активных и пассивных операций банка.

Сбербанк России является системообразующим не только по количеству филиалов и объему пассивов и активов, но и по важнейшим функциям, обеспечивающим устойчивое развитие банковской системы. Успешная реализация банковских стратегий позволяет Сбербанку России входить в число эффективно функционирующих банков. На протяжении последних пяти лет отмечается достаточно высокий темп роста валюты баланса (свыше 120%), объемов работающих активов (за 2011 г. – 176%), объемов кредитов, особенно частным клиентам (свыше 200% за год). В 2011 году собственный капитал банка возрос на 47%, что превысило темп роста активных операций.

Основу ресурсной базы СБ РФ составляют средства частных клиентов, привлеченные во вклады, которые за последний год превысили 1,5 трлн. руб. В связи с этим важной задачей является совершенствование депозитно-аккумуляционной стратегии СБ РФ. Курское отделение № 8596 занимает доминирующее положение на рынке вкладов населения. Основными задачами, стоящими перед Курским отделением СБ РФ в отношении привлечения средств во вклады, являются максимизация объемов привлечения средств, сохранение доли рынка, увеличение удельного веса долгосрочных вкладов на срок свыше 2-х лет, развитие системы VIP-обслуживание, улучшение качества банковского сервиса. Для достижения поставленных задач необходимо уделять серьезное внимание уровню подготовки ОКР, рекламе банковских услуг и анализу конкурентной среды региона в целях эффективной реализации конкурентных преимуществ Курского ОСБ.

Ориентируясь на нужды реальной экономики, а также на возрастающие потребности населения в финансовых ресурсах, Сбербанк России продолжает наращивать кредитный портфель, который по состоянию на 01.01.2012 превысил 1,9 трлн. руб., при сохранении высокого качества кредитных вложений. СБ РФ является основным кредитором российской экономики. Свыше 1400 млрд. руб. кредитных средств предоставлено предприятиям различных отраслей и форм собственности. До 2011 г. объемы кредитования реального сектора росли высокими темпами (прирост достигал 52%), однако за последний год темпы роста объемов кредитования как предприятий, так и физических лиц несколько сократились. При

этом растет доля долгосрочных кредитов экономике: за 2006-2011 гг. удельный вес кредитов на срок свыше 1 года увеличился с 24 до 54%. Таким образом Сбербанк выполняет свои стратегические задачи и обеспечивает реальный сектор необходимыми ему долгосрочными ресурсами [3, с. 177].

Сбербанк – крупнейший поставщик долгосрочных кредитных ресурсов экономике: более 150 млрд. руб. долгосрочных кредитов предоставлено на реализацию инвестиционных проектов.

Курское отделение занимает лидирующее положение на рынке долгосрочного кредитования промышленности. Большая доля кредитов банка предоставляется на строительство multifunctional торговых центров в городе Курске. Курское ОСБ предоставляет ссуды на срок 3-5 лет. В перспективе планируется увеличить сроки кредитования до 8-ми лет. В 2012 году параллельно решению задач по наращиванию объемов инвестиционного портфеля необходимо решать важнейшие задачи по обеспечению и поддержанию его качества путем снижения уровня проблемной и просроченной задолженности, усилению внутреннего контроля за рисками инвестиционного кредитования. Важно также обеспечить удержание доли Курского ОСБ на кредитном рынке Курской области. Развитие кредитно-инвестиционной стратегии Сбербанка России должно базироваться на расширении комплексного обслуживания клиентов, применении к каждому заемщику индивидуального подхода, постоянном мониторинге состояния реального сектора экономики.

Сберегательный банк ставит перед собой многообразные серьезные задачи, в том числе по увеличению собственного капитала и обеспечению относительного показателя прироста прибыли к капиталу не менее 20%. Этот банк должен сохранить ориентацию на развитие предприятий реального сектора промышленности через увеличение объемов инвестиционного кредитования при сохранении высокого качества кредитного портфеля. Вместе с тем Сбербанк России должен стать и главным проводником социального назначения сберегательных банков как банк, призванный решать задачи общественного благосостояния. Именно Сбербанк должен оставаться на защите интересов малоимущих слоев населения страны, преследуя цели не только извлечение прибыли, но и оказание жизненно необходимых услуг этой категории граждан.

Список литературы:

1. Афанасьева О.Н. Проблемы банковского кредитования реального сектора экономики // Банковское дело. – 2004. - №4.
2. Бурая Г.А. , Иванченко О.Г. Роль банковского сектора в развитии экономики Хабаровского края //Деньги и кредит. – 2006. - №1.
3. Гнездицкая А. Стратегия русских банков // РЖ. Сер. 2. Экономика. – 2004. - №3.
4. Зеленский Ю.Б. Формирование системы информационного взаимодействия между реальным и банковским секторами экономики // Банковские услуги. – 2003. - №5.
5. Меликьян Г.Г. Развитие банковской системы России и инвестиции: достижения и проблемы //Деньги и кредит. – 2006. - №1.

УДК 338.43.01/02.075.8.(165.172)

ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ В ДОСЛІДЖЕННІ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

к.е.н., с.н.с. Радченко О.Д.

ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААНУ

Вступ. Бюджетній політиці належить важливе місце в системі державних фінансів. У наукових дискусіях ХХ ст. саме бюджетній політиці віддавалася перевага в досягненні повної зайнятості, цінової стабільності, економічного розвитку та інших макроекономічних цілей.

Проблеми бюджетної політики аграрного сектору знайшли своє відображення у дослідженнях вітчизняних учених О.Бородіної, П. Гайдучького, М. Дем'яненка, І. Кобути, М. Кропивка, Ю. Лузана, В. Месель-Веселяка, О. Могильного, Т. Осташко, П. Саблука, Л. Тулуша, О. Шубравської, В. Юрчишина тощо.

Вітчизняними науковцями досліджено специфіку бюджетної політики аграрного сектору в сучасних умовах, розглянуто чинні цільові програми розвитку, охарактеризовано напрямки бюджетної підтримки, здійснено оцінку державної підтримки через прямі, спеціальні режими та механізми оподаткування. Проте, на сьогодні потребують більш повного розкриття питання ефективності бюджетної політики аграрного сектору на державному та регіональному рівнях, відповідності обсягів та структури підтримки сучасним економічним, соціальним, екологічним тенденціям. Актуальними є проблеми розбудови економічної, інформаційної, організаційної та нормативно-правової складових механізму бюджетної підтримки аграрного сектору в контексті членства України у СОТ. Існує необхідність узагальнення існуючого вітчизняного досвіду, всебічної оцінки сучасного стану фінансування аграрного сектору за рахунок бюджетних коштів та окреслення перспектив його подальшого розвитку. В цих умовах набувають сили трансдисциплінарні дослідження бюджетного процесу.

Останні дослідження та публікації. Нинішня система бюджетної політики аграрного сектору почала формуватися з початку століття. За дослідженнями науковців ННЦ ІАЕ, останніми роками (2009-2012) сформувався певний інструментарій бюджетної підтримки, який характеризує спрямованість бюджетного фінансування за напрямками: виробничі дотації товаровиробникам (пряма бюджетна підтримка рослинництва й тваринництва); субсидії на придбання ресурсів (компенсація частини здійснених інвестицій у рамках цільових програм, зокрема, будівництва ферм і тепличних комплексів тощо); стимулювання технічного переоснащення підприємств агропромислового сектору, зокрема машинобудівною продукцією на основі лізингу; здійснення цінового регулювання аграрного ринку; підтримка окремих форм господарювання на селі – фермерства, кредитної кооперації, дорадництва; фінансування заходів щодо розвитку соціальної сфери; кредитування витрат аграрного сектору тощо.

Частка видатків на апарат Міністерства аграрної політики та продовольства (далі – МАПіП) у 2012 році зменшилася проти 2009-го з 70 до 58%, що свідчить про зростання частки інших видатків, не пов'язаних зі стимулюванням нарощування

сільськогосподарського виробництва. За аналізований період бюджетне фінансування розвитку АПВ характеризується видовою різноманітністю та незіставністю за роками. Багато програм, які діяли у 2009 році, в 2012-му були укрупнені. Це стосується підтримки аграрної освіти, наукових розробок, заходів щодо підтримки стану природних ресурсів (водного, земельного, лісового фондів), програм селекції, заходів по боротьбі з хворобами рослин та тварин тощо. Серед заходів прямої державної підтримки виділяються такі напрями: фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі; державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників, ягідників і догляд за ними; державна підтримка галузі тваринництва.

За дослідженнями М.Я. Дем'яненка та творчого колективу [2], на основі порівняння значень показників оцінки державної підтримки сільського господарства, які розраховуються ОЕСР, доведено, що їх значення не відповідають тенденціям, усталеним у світовій практиці, та мають особливості, характерні для країн пострадянського простору. Між показниками підтримки виробників і споживачів сільськогосподарської продукції та показниками виробництва і споживання більшості основних видів продукції в Україні не існує прямого зв'язку, а динаміка загальної підтримки сільського господарства відрізняється від світових тенденцій значними коливаннями у динаміці.

Варто відзначити, що у країнах ЄС бюджетна підтримка розвитку сільського господарства зводиться до підтримки програм сільського розвитку: охорони навколишнього середовища, утримання лісонасаджень, субсидування фермерів, що здійснюють діяльність у найменш сприятливих для виробництва регіонах, стимулювання інвестиційних процесів та диверсифікації сільськогосподарського виробництва тощо.

Наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних учених свідчать про наявність множини нерозв'язаних концептуальних проблем щодо дослідження бюджетної політики, визначення ефективності використання різних підходів до формування та розподілу бюджету, співвідношень між інститутом державної підтримки і різними наборами правил, взаємостосунків формальних і неформальних інститутів, а також при виробленні стратегічного напрямку інституційного розвитку бюджетної аграрної політики країн з перехідною економікою.

Тому виникає необхідність дослідження бюджетної політики аграрного сектору різними за походженням інструментами, з метою якомога повнішого врахування її складових та формування подальшої стратегії розвитку у мінливому середовищі.

Мета статті – оцінка сучасного стану бюджетної політики аграрного сектору й окреслення трансдисциплінарних напрямів її розвитку в умовах наявних інтеграційних процесів вітчизняної і світової економіки.

Виклад матеріалу дослідження. Трансдисциплінарність – спосіб розширення наукового світогляду, що полягає в розгляді того або іншого явища за рамками якої-небудь однієї наукової дисципліни. Термін запропонований Жаном Піаже в 1970 р, залучення в науковий оборот відбулося з середини 80-х років ХХ століття. Як правило, цей термін розкриває підходи до дослідження навколишнього світу, якщо проблема досліджується відразу в декількох рівнях, - глобально і локально. Загалом «трансдисциплінарність» використовується як «принцип організації наукового

знання», що відкриває широкі можливості взаємодії багатьох дисциплін при вирішенні комплексних проблем природи і суспільства [9].

Фактично трансдисциплінарність, долаючи дисциплінарні межі, формує основу для утворення нової дисципліни зі своїми методами, нормами, цінностями. Отже, трансдисциплінарність окреслює методологічне підґрунтя застосування інтегрованих наукових підходів до таких складних проблем, які виходять за межі усталених академічних дисциплін (природне довкілля, енергія, здоров'я, культура). Тобто трансдисциплінарність – це інтеграція не науки, а знання [4].

Трансдисциплінарні дослідження характеризуються трансфером когнітивних схем з одного дисциплінарного поля до іншого, розробкою спільних проектів дослідження. Необхідною є вимога, щоб кожна наукова дисципліна, яка є частиною трансдисциплінарного комплексу, була одночасно і відкритою, і закритою системою [4]. У трансдисциплінарній науковій картині світу єдність є головною ознакою впорядкованої системи, в якій закладені спільні принципи побудови, - просторовий, темпоральний (проблема часу) та інформаційний аспекти. Інтегративні процеси у сфері науки здійснювалися з однією метою – звести до спільного знаменника зростаючий обсяг емпіричних і теоретичних знань, а також прогресуючу дисциплінарну фрагментацію та диференціацію науки. Способом здійснення трансдисциплінарних досліджень є системний підхід.

Характерним для сучасних економічних досліджень є пошук вченими нової економічної теорії, за допомогою якої можна пояснити й забезпечити досягнення безперервного й стабільного економічного зростання. У зв'язку з цим дедалі більше уваги приділяється трансдисциплінарності, яка на прикладному рівні має назву теорії інституціонального напрямку, при використанні яких поруч з економічними методами дослідження застосовують історичний, соціологічний, правовий, політологічний, біхевіористський інструментарій. Розширення об'єкта інституціонального аналізу й введення в нього навичок, норм, правил, форм організаційної поведінки та інститутів дозволяє теоретично пояснити поточні змінення у країнах з перехідною економікою, а також розробити й запропонувати комплекс заходів, спрямованих на прискорення завершення ринкових перетворень [2].

На думку дослідників, зокрема М.В. Грідчіної [1], звернувшись до теорії бюджету і розглянувши сутність категорії, напрошується висновок, що бюджет можна тлумачити і аналізувати у трьох аспектах: як економічну категорію; у матеріальному розумінні; як правову категорію. Отже, він однозначно потребує системного підходу, застосування трансдисциплінарних методів та теорії інституціоналізму.

Найбільш перспективна галузь застосування трансдисциплінарних досліджень – система оцінювання проектів бюджетів, оскільки розпорядники бюджетних ресурсів зацікавлені отримати якомога більший обсяг бюджетних коштів, але не завжди мають відповідні стимули до ефективного їх використання. Тому «в практиці бюджетного проектування необхідно встановити чіткі, зрозумілі процедури аналізу та оцінки бюджетних програм і запитів на етапі їх формування та визначення відповідності загальнодержавним пріоритетам» [6].

Як правило, ця проблема має декілька вимірів, тому узгоджена позиція щодо

оптимальних обсягів бюджетних доходів і витрат в умовах ринку в принципі неможлива, через велику різноманітність історичних, національних, соціально-економічних та інших умов розвитку. Не випадково в рекомендаціях Світового банку з управління державними витратами мова йде не про оптимізацію обсягів (доходів і витрат), а про принципи ефективного управління державними фінансами, до яких віднесені фінансова (податкова та бюджетна) прозорість, стабільність і довгострокова стійкість бюджетів; ефективна та справедлива система міжбюджетних відносин; консолідація бюджету і бюджетного процесу; бюджетування, орієнтоване на результат тощо [7].

За узагальненнями дослідженнями щодо оцінки бюджетної політики намітилися декілька підходів. Так, А.І. Даниленко з творчим колективом [10] запропонували підхід, що базується на оцінці бюджетного забезпечення виконання функцій держави. В основу покладено порівняльний метод, беручи до уваги найважливіші показники фінансування виконання державних функцій, а також порівняння пріоритетів бюджетної політики України і країн ЄС. І. В. Запатріна [6] ініціює проведення оцінки з урахуванням визначення ступеня відповідності витрат на розвиток загальнодержавним пріоритетам, а також пропозиції щодо вдосконалення та уточнення показників результативності та ефективності в бюджетному процесі. А. Скрипник і Т. Паянок [8] позиціонують підхід до оцінки обґрунтованості проектів бюджетів, що базується на розрахунку факторів ризиків їх виконання. Рядом інших авторів [описано по 6] розвинуто підхід, заснований на аналізі ступеня орієнтації бюджетної політики на формування динаміки і пропорцій економічного зростання, запропоновано методологію визначення показників збалансованості фінансової системи, до складу якої входять бюджети різних рівнів тощо.

Разом з тим, показники, застосовувані у світовій практиці для оцінки бюджетної політики аграрного сектору, не відображають ступінь досягнення цілей і завдань вітчизняної аграрної економіки, тому для оцінки ефективності виконання бюджетних програм пропонується використовувати показники витрат та показники результативності. До системи показників, що характеризують ефективність бюджетних програм, вчені [1; 2; 3; 8; 10] відносять певну їх множину (таблиця 1).

Таблиця 1

1. Показники ефективності бюджетної політики

Показники	Значення та особливості обчислення
Показники комерційної (фінансової) ефективності	Враховують фінансові результати реалізації бюджетної політики безпосередніх учасників бюджетних програм
Показники бюджетної ефективності	Відображають наслідки здійснення проекту для державного, обласного чи місцевого бюджетів, надходження та витрачання коштів
Показники економічної ефективності	Виходять за рамки прямих фінансових інтересів учасників бюджетного процесу та стосуються переваг для суспільства
Показники соціальної ефективності	Відображають наслідки здійснення проекту для розвитку сільських територій в частині екологізації, ресурсозбереження
Показники регіональних особливостей соціально-економічного розвитку	Враховують множину результатів реалізації бюджетної програми (проекту) його безпосередніх учасників на регіональному рівнях

За аналітичними показниками це: обсяг бюджетних надходжень на душу

населення, обсяг бюджетних соціальних витрат (у розрізі видатків) з порівнянням показників за регіонами, а також їх динаміки, динаміку обсягу і структури податкоспроможності регіону тощо.

Показники ефективності бюджетних програм визначаються з урахуванням різних методологічних підходів: відповідно до вимог Бюджетного кодексу України; з урахування вимог окремих параметрах фінансової і продовольчої безпеки регіонів і країни; за розрахунком і аналізом коефіцієнтів кожного виду і напрямку бюджетних програм. У зв'язку з цим, необхідно розробити методики трансдисциплінарного оцінювання проектів бюджетів розвитку аграрної сфери різного рівня (зведеного, державного, регіонального, місцевих) з урахуванням регулюючого впливу бюджету на параметри і структуру економічного розвитку.

Ефективність бюджетної політики потребує розрахунку множини показників, врахування комплексного підходу до оптимізації процесу та здійснення його за напрямками фінансування: сільськогосподарського виробництва, ресурсного потенціалу, форм господарювання, розвитку аграрного ринку, розвитку соціальної сфери. Кожен з напрямків має бути деталізовано з виділенням найбільш пріоритетних заходів, що у бюджеті на 2012 рік не реалізовано. Укрупнені за кількома програмами напрями розподілу бюджетних коштів не сприяють ефективному контролю за ними.

Зокрема, І.В. Комаровою [3] визначено, що «для вирішення поставлених завдань пропонується обирати та періодично коригувати інструменти аграрної політики відповідно до стану розвитку аграрного сектору на конкретному етапі. Найбільш виправданим визначено спрямування на підходи мультифункціональності та глобальності сільського господарства із використанням поєднання стабілізаційних, соціально-гуманітарних та суспільно-регулятивних заходів, які мають впроваджуватись з урахуванням гіпотез оптимального бюджету: аналітичної гіпотези та гіпотези загальної рівноваги».

Для ефективного використання бюджетних коштів доцільно оцінювати і порівнювати окремі видатки по їх важливості для суспільства, здійснити перехід до трирічної формування бюджету, як це робиться, зокрема, в Російській Федерації і ряді інших країн, удосконалити механізм підготовки та затвердження порядків використання коштів бюджетних програм та субвенцій на виконання інвестиційних проектів, встановити чіткі критерії вибору відповідних об'єктів, яким надаватиметься бюджетне фінансування, розподіляти кошти в розрізі регіонів та адміністративно-територіальних одиниць з урахуванням ступеня ефективності використання бюджетних коштів у попередні роки, відповідних показників соціально-економічного розвитку регіону, стану сільських територій тощо. Загалом, оцінку показників бюджету доцільно пов'язати з показниками, визначеними з використанням програмно-цільового методу планування бюджетів.

Висновки. Трансформації наукових поглядів на проблеми бюджетної політики аграрного сектору обумовили формування в сучасній науці різних підходів, якими визначається ступінь необхідності державної підтримки сільського господарства, а також перелік напрямків, об'єктів та форм її здійснення. Результати оцінки сучасного стану механізму бюджетної підтримки АПВ показують різновекторну спрямованість бюджетного фінансування за виробничими й соціальними напрямками. Відбувається

поступовий перехід від надання виробничих дотацій до запровадження системи стимулювання розширеного виробництва, розвитку інфраструктури аграрного ринку – відповідно до взятих Україною зобов'язань перед СОТ.

Реалізація бюджетної аграрної політики має здійснюватися через формування відповідної законодавчо-нормативної бази, запровадження диференційованого розподілу бюджетних коштів, застосування дійових методик контролю ефективності бюджетної підтримки. Це дасть змогу сформувати раціональнішу структуру сільськогосподарського виробництва та забезпечить сталий розвиток сільських територій.

Трансдисциплінарний підхід розкриває можливість поєднати різні напрями визначення стратегії та ефективності бюджетних програм. Подальшими напрямками дослідження є конкретизація методів трансдисциплінарного підходу до оцінки показників видатків бюджету на розвиток аграрного сектору економіки України.

Список літератури.

1. Грідчіна М.В. Концептуальні підходи до формування державного бюджету в умовах ринкової економіки (в кн. Фінанси (теоретичні основи) // М.В. Грідчіна [Електронний ресурс]. Джерело доступу: <http://ecolib.com.ua/article.php?book=37&article=4417>.

2. Дем'яненко М.Я. Державна політика фінансової підтримки розвитку аграрного сектору АПК: монографія [Дем'яненко М.Я., Саблук П.Т., Скупий В.М. та ін.]; за ред. М.Я.Дем'яненка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 372 с.

3. Державна фінансова підтримка аграрного сектору України: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 [Електронний ресурс] / І.В. Комарова; Нац. наук. центр "Ін-т аграр. економіки" УААН. — К., 2009. — 20 с.

4. Манчул Б.В., Олійник Г. Синтез наук як умова становлення системи сучасного наукового знання/ Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Випуск 563-564. Філософія. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. – С. 35-39.

5. Мельникова В.І. Інституціональні чинники розвитку національної економіки [В кн. Мельникова В.І., Мельникова О.П., Сідлярчук Т.В., Тур І.Ю., Шведова Г.М. Національна економіка // Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://pidruchniki.ws>.

6. Методичні підходи до оцінювання обґрунтованості проектів бюджетів. [Електронний ресурс]: Режим доступу: ua-referat.com/Методичні_підходи.

7. Проект модернізації державних фінансів. Світовий банк. Консультативна підтримка для покращення бюджетного планування і середньострокового бюджетування, та методологічна підтримка програмно-цільового бюджетування [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.minfin.gov.ua/file/link/.../Final_report_QCBS-1_UKR.rar.

8. Скрипник А. В. Фактори ризику планування бюджету України / А. В. Скрипник, Т. М. Паянок // Фінанси України. – 2008. – № 6. – С. 31–44.

9. Трансдисциплінарність [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/>.

10. Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку. У 3 т. (За ред. Чл.-кор. НАН України А. І. Даниленка). Т. 1. Фінансова політика та податково-Бюджетні важелі її реалізації. (За ред. Чл.-кор. НАН України А. І. Даниленка). - К., «Фенікс», 2008, с. 230. УДК: 338.22

КОНКУРЕНТНЫЕ ПРЕИМУЩЕСТВА И СЛАБОСТИ РОССИЙСКОЙ ЭКОНОМИКИ

студент Анохина Е.С.

Институт управления и территориального развития
ФГАОУ ВПО Казанский (Приволжский) Федеральный Университет, Россия

Научный руководитель – старший преподаватель М.В. Тумашева

Конкурентоспособность страны является одним из важнейших показателей экономического развития и исследуется учеными на протяжении многих лет для оценки эффективности функционирования национального хозяйства, его способности конкурировать с соперниками в целях завоевания и укрепления позиций на зарубежном рынке.

Рассмотрим сильные и слабые позиции российской экономики в мировой экономике.

Можно отметить, что конкурентоспособность России в целом повышается, однако, еще достаточно слабы позиции перед иностранными конкурентами на внутреннем рынке. Благодаря низким внутренним ценам на экономические ресурсы, что является согласно М. Портеру первой стадией развития национальной конкурентоспособности, Россия продолжает постепенно усиливать свою роль на мировом рынке. Однако, этого недостаточно для упрочения ее позиций в силу недостаточно активной политики ценовой конкуренции.

Рассмотрим российские конкурентные преимущества. По оценкам международных экономических организаций Россия является сильным конкурентом в отношении черной и цветной металлургии, электроэнергетики, нефтяной, нефтехимической, а также газовой, лесной и оборонной промышленности [1; с.307]. Затраты нефти на 1 тонну произведенного этилена составляют 91 тонну, в то время как в зарубежных странах эти цифры равны 36 (США), 24 (Германия) и 29 (Япония) [3]. Что же касается промышленности, то в отличие от 2005-2009 гг., когда наблюдалась достаточно устойчивая тенденция снижения доли промышленности в ВВП, по итогам 2011 г. наблюдается весьма значительное увеличение доли промышленности. В результате, текущая оценка роста ВВП в 2011 г. составила 106% [2, с.3].

К сильным сторонам конкурентоспособности России также относятся индекс условий торговли, диверсификация экспортных рынков, низкие цены на электроэнергию и многие виды сырья и топлива для промышленных потребителей и низкая стоимость рабочего места в обрабатывающих отраслях.

Следует заметить, что в начале 2011 года возобновился рост физического объема экспорта углеводородов при продолжающемся падении объема экспорта остальных товаров. Также произошло существенное повышение экспортных цен на углеводороды, металлы, химическую продукцию [2, с.7].

Значимым показателем конкурентоспособности страны является положительное сальдо торгового баланса. Повышение мировых цен на сырье и замедление физического объема импорта привели к его заметному росту, которое по оценкам ИНП РАН в январе 2011 г. достигло \$20 млрд., что даже выше показателей

первой половины 2008 г.

Кроме того, по предположениям ИНП РАН экспорт товаров увеличится в 2011-2014 гг. с 461 до 586 млрд. долл., а сальдо торгового баланса будет превышать 100 млрд. долл. на всем периоде прогноза, хотя и сократится со 155 до 131 млрд. долл. в рассматриваемый период [2, с. 7].

Повышение конкурентоспособности связано также с увеличением ВВП страны, о чем свидетельствует наметившийся рост в сельском хозяйстве (110.3%), в строительстве (111.5%), гостиницах и ресторанах (112.1%), в финансовой деятельности (112.7%) [2, с.14].

Одним из основных преимуществ России, безусловно, является достаточно высокий уровень образованности трудовых ресурсов и, возникающее в следствие с этим, значительное число научных работников.

Аналогично рассмотрим конкурентные слабости России. В первую очередь, неконкурентоспособной является такая российская продукция как: легковые автомобили, гражданские самолеты, станки, тракторы, дизельные двигатели, готовые изделия электронной и ракетно-космической промышленности, о чем можно судить глядя на сравнительную характеристику производительности труда в России и развитых странах в соответствующих отраслях промышленности. Результаты выглядят таким образом: в авиастроении выработка на одного занятого в компании оставляет 120-140 тыс. \$ /чел. в год в России и 300 тыс. \$ /чел. в год в США и ЕС; на автомобилестроение приходится 7 шт. год/ чел. в России и 30-35 шт. год/ чел. в среднем по ЕС; 20-25 тыс. долларов /чел. год предусмотрено транспортным машиностроением в России, в то время как во Франции и Канаде данное число достигает 100-160; наконец, ракетно-космическая промышленность равна 14,8 тыс. долл./чел. год в России, 493,5 в США и 126,8 по ЕС [3].

Оставляет желать лучшего сложившийся уровень защиты инвестиций, патентов и авторских прав. Серьезные проблемы возникают с нехваткой финансовых ресурсов для поддержания экспорта готовых изделий.

Касаясь научной сферы, было бы верным отметить, что страна обладает недостаточными стимулами для инвестирования в наукоемкое производство, и как следствие выделяет не большую сумму средств на НИОКР, что в значительной степени подрывает конкурентоспособность страны. Главным образом это связано с возрастанием роли человеческого капитала в экономическом развитии, когда в состоянии экономики качество профессиональных ресурсов играет отнюдь не последнюю роль. Поэтому, следовало бы пересмотреть существующую систему образования, дабы избежать еще большего уменьшения конкурентных преимуществ. Изменений также требуют условия труда и жизни, создаваемые для квалифицированных рабочих. Необходимо улучшить качество медицины, усовершенствовать экологические условия, решить жилищные проблемы, и это далеко не все.

Известно также, что выпуск наукоемкой продукции в мире обеспечивают 50-55 макротехнологий. Россия включает в себя лишь 17 из них: ядерные, космические, авиационные, в области нефтегазодобычи и переработки энергетического сырья, в производстве вооружений и военной техники, а также химическое, энергетическое и транспортное машиностроение. Россия могла бы претендовать на 10-15% мирового рынка наукоемкой продукции, что составило бы 120 млрд. долл. ежегодных

поступлений от экспорта [1, с.308].

В настоящее время происходит усиление роли инноваций в социально-экономическом развитии. Россия в этом отношении занимает довольно слабые позиции, так как удельный вес организаций, осуществляющих технологические инновации в России, составляет всего 9,7%, что в 5 раз ниже, чем в Финляндии и в 6 раз ниже, чем в Германии (Таблица 1). Сохранение этой ситуации может привести к углублению технологического, а впоследствии – экономического и социального разрыва с развитыми странами, обесценению существующего научно-образовательного потенциала [3].

Таблица 1

«Инновационность» российской экономики

Удельный вес организаций, осуществляющих технологические инновации, в общем числе организаций (промышленность и сфера услуг)	2005 год
Россия	9,7
Финляндия	44,8
Германия	60,9
Швеция	46,8
Италия	36,3

Источник: Министерство экономического развития Российской Федерации

Таким образом, в целом конкурентоспособность российской экономики повышается. Главным источником для этого служит национальная промышленность, а также низкие цены на электричество, сырье и топливо. Подбивают конкурентоспособность такие отрасли как: авиастроение, автомобилестроение, транспортное машиностроение, электронная и ракетно-космическая промышленность. Кроме того, в России не хватает финансовых ресурсов для поддержания экспорта готовых изделий и инвестирования в наукоемкое производство. Благодаря имеющимся ресурсам Россия продолжает сохранять свои основные позиции на мировом рынке, но, несмотря на это, требуются серьезные преобразования в области производства и НИОКР, а также регулирование финансового сектора. Вступление России в ВТО станет основным шагом к повышению конкурентоспособности страны.

Будущее страны во многом зависит от результатов социально-экономической модернизации. От того, сумеет ли Россия создать технологически современную экономику и решить проблемы коррупции.

Список литературы:

1. Булатов А.С. Мировая экономика [Текст]: учебник / А.С. Булатов; - Изд. 2-е, перераб. и доп. – М. Экономист, 2007. – С. 297-308.
2. Прогноз индикаторов экономики РФ: 2011 – 2014 гг. // Бюллетень QUMMIR. Выпуск №20. 10.03.2011. Сайт института народнохозяйственного прогнозирования РАН. [Электронный ресурс] – Режим доступа: URL: <http://www.macroforecast.ru/> (дата обращения 18.03.2012).
3. Тезисы выступления Министра экономического развития и торговли Российской Федерации Э.С. Набиуллиной на IX Международной научной конференции ГУ-ВШЭ «Модернизация экономики и глобализация» 1 апреля 2008 г. Официальный сайт Министерства экономического развития Российской Федерации.

[Электронный ресурс] – Режим доступа: URL: <http://www.economy.gov.ru/minec/press/news/doc1207065090919> (дата обращения 18.03.2012).

УДК338.2:339.9

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ВРАХУВАННЯ КРИТЕРІЇВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ ПРИ МІЖНАРОДНОМУ ТРАНСФЕРІ ТЕХНОЛОГІЙ

аспірант Омеляненко В.А.

Сумський державний університет

Зовнішня політика та національна безпека сьогодні розглядається в контексті розвитку високих технологій, оскільки внесок інтелектуального капіталу в приріст ВВП промислово розвинених країн становить від 75 до 95%, а вартість технологій – 60% світового валового продукту. На Нью-Йоркській фондовій біржі на початку 80-х років 38% вартості компаній було представлено нематеріальними активами, а на початку 21-го століття вже 70%. Відтак технологічна складова національної безпеки країни в умовах формування глобальної інноваційної системи набуває особливого значення. При цьому варто відзначити, що трансфер технологій стає не менш важливим, ніж обіг коштів.

Питанням трансферу технологій як фактору інноваційного розвитку присвячені праці вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема Андрощука Г., Дідківського М., Мокія О., Соловійова В., Федулової Л., Капиці Ю., Мікули Н., Мухопода В., Полтеровича В, Терехової С., Шугурової І., проте особливості міжнародних аспектів трансферу в сфері високих технологій залишаються недостатньо розробленими з наукової та практичної точки зору, проте в контексті побудови національної інноваційної системи та відсутності системних досліджень сфера технологічної безпеки залишається досить актуальною.

З економічної точки зору трансфер технологій являє собою взаємовигідний обмін знаннями і технологіями між наукою та приватним сектором, заснований на передачі прав інтелектуальній власності і процесах комерціалізації.

Однак через ряд факторів, що перешкоджають ефективному трансферу технологій між економіками, особливо між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, процеси передачі можуть загрожувати національній економічній безпеці і в першу чергу її технологічній складовій. При цьому може відбуватися поглиблення технологічної відсталості, яка в свою чергу не дозволяє подолати технологічну залежність, причому залежність закріплює відсталість.

Технологічна безпека України полягає у впровадженні новітніх технологій, досягненні технічного прогресу, збереженні такого рівня вітчизняного науково-технічного та виробничого потенціалу, який у разі погіршення внутрішніх і зовнішніх умов забезпечив би виживання національної економіки за рахунок використання власних інтелектуальних і технологічних ресурсів.

Забезпечення технологічної безпеки України вимагає формування національної технологічної політики, яка має враховувати поточний науково-технічний потенціал

в контексті забезпечення стратегічної конкурентоздатності країни.

Технологічна безпека включає інвестиційну складову та створення в країні сприятливого інвестиційного клімату. Антоненко В.А. [1] наводить наступні переваги інвестування в інноваційні проекти: підвищена норма прибутку, частота впровадження технологій в 2-3 рази вище, обсяги поставок на ринок в 2-3- рази вище, швидкість поставок продукції в 2 рази вище, географія ринку в 2 рази ширше.

Технологія виробництва є лише одним з багатьох активів, тому його на думку експертів відділення промислового розвитку і технологій United Nations Industrial Development Organization вплив на економічний розвиток країни-одержувача повинен оцінюватися спільно з такими аспектами:

- іноземний капітал в якості засобу фінансування економічного розвитку та підвищення ефективності використання ресурсів;
- вплив на платіжний баланс, з урахуванням припливу іноземного капіталу, очікуваний відтік прибутку, дивідендів і роялті, а також його вплив на торговельні потоки (експорт та умови міжнародної торгівлі);
- вплив на робочі місця не лише в кількісному, але і в якісному виразі;
- вплив на заробітну плату, з урахуванням вимог до кваліфікації новостворених робочих місць;
- іноземні інвестиції як джерело податкових надходжень, з урахуванням не лише збільшення оподатковуваного доходу за рахунок діяльності іноземних дочірніх компаній, але і доходів, отриманих завдяки створенню для інвесторів умов для подальшої роботи в країні;
- вплив іноземних інвестицій на експлуатацію національних ресурсів;
- вплив на внутрішню конкуренцію і ринкову структуру через розвиток нових галузей промисловості та заохочення нових проектів або витіснення існуючих вітчизняних конкурентів за рахунок цінових факторів;
- інтернаціоналізація та модернізація економіки за рахунок залучення в межах співробітництва додаткових іноземних інвестицій, шляхом сприяння інтернаціоналізації вітчизняних фірм або шляхом сприяння укладенню контрактів з іноземними економічними суб'єктами;
- вплив зарубіжних дочірніх компаній в сфері поширення нових управлінських та організаційно-технічних навичок. Це може відбуватися через професійну мобільність, демонстраційний ефект для вітчизняних компаній і створення зв'язків між іноземними та вітчизняними промисловими та науково-технічними підприємствами та організаціями;
- вплив іноземних інвестицій на вітчизняних постачальників, іноземні компанії можуть активізувати місцеву промисловість (постачальників і підрядників), оскільки високі технології вимогливі до якості місцевих ресурсів.

На нашу думку, організаційно-економічний міжнародного трансферу технологій має включати аналіз абсорбційної здатності економіки – здатності ефективно використовувати імпортовані технології. При цьому доцільним є розрахунок величини потенціалу трансферу технологій, в перелік критеріїв якого поряд з ринковими необхідно додати критерії порівняльної ефективності та критерії впливу на навколишнє середовище, які варто закріпити на законодавчому рівні. Ці критерії мають враховуватися і при проектуванні технологічних ланцюжків з

використанням імпортованих технологій або міжнародного інноваційно-технологічного співробітництва.

Сукупність факторів, що визначають характер впливу інвестицій на економічний розвиток приймаючої країни з точки зору абсорбційної здатності економіки, сутність якої полягає в тому, що:

1. вона залежить від ступеня забезпеченості національної економіки людським і фінансовим капіталом, оскільки лише досить компетентні працівники можуть освоїти і запозичити технології, які приходять разом з прямими іноземними інвестиціями, а для придбання закордонних технологій національними компаніями потрібні певні засоби;

2. новітні виробництва вкрай вимогливі до поставок матеріалів і комплектуючих, що мотивує місцеві виробництва;

3. технологічний супровід іноземного інвестування залежить від рівня інституціонального розвитку країни, включаючи захист інтелектуальної власності: при слабкому її захисті іноземні інвестори остерігаються несанкціонованого «запозичення» ввезених технологій.

Процес міжнародного трансферу технологій включає два етапи:

1) відбір та придбання технологій;

2) адаптація та освоєння придбаної технології на території-реципієнті.

На нашу думку на першому етапі в законодавстві України має бути використано принцип «найкращої доступної технології», тобто оцінка її рівня за світовими аналогами. Вперше принцип «найкращих доступних технологій без надмірних витрат» (best available techniques not entailin gexcessive costs (BATNEEC), був сформульований у Директиві Робочої групи з атмосферного повітря (Air Framework Directive) в 1984 р. і відносився до викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від великих підприємств[4]. Принцип «найкращої доступної технології» варто впровадити в нормативно-правову систему контролю експортно-імпортованих операцій та іноземного інвестування.

При цьому реалізація принципу має враховувати пріоритет використання національних науково-технічних ресурсів. Використання даного принципу узгоджується з методологією проведення патентних досліджень, які відносяться до до прикладних науково-дослідних робіт і є невід'ємною складовою обґрунтування прийнятих господарюючими суб'єктами рішень народногосподарських завдань.

Зменшити залежність України від імпорту промислових технологій сумнівної якості та підвищити рівень технологічної безпеки може створення ефективної системи внутрішнього трансферу численних вітчизняних розробок.

В цій сфері реалізація принципу «найкращої доступної технології» дасть змогу, в першу чергу, забезпечити реалізацію вітчизняного науково-технічного потенціалу через підвищення інформованості щодо вітчизняних розробок, а по-друге, забезпечити обґрунтованість залучення іноземних технологій.

Стратегію лідерства, в основі якої лежить міжнародний фактор, наразі активно використовує Китай. В 2006 році Держрада КНР випустила «Інструкції із застосування державних середньострокової і довгострокової програм з наукового і технологічного розвитку на період з 2006 по 2020 рік», в якій перед країною була поставлена мета створення ділового середовища, що сприяла б появі незалежних

інновацій, що просуваються силами приватних компаній. Цей документ вважається початком китайського «інноваційного меркантилізму», оскільки перед китайськими компаніями було поставлено завдання опанувати практично всіма можливими технологіями зі списку більш ніж із 400 пунктів. Приблизно в цей же час був сформульований план розвитку економіки на 11-ту п'ятирічку, в якому акцент вперше був зроблений на просування нових галузей, пов'язаних з високими технологіями. При цьому китайські компанії мотивуються до розробки «місцевих інновацій», у тому числі шляхом «спільних інновацій» з іноземцями або навіть «поліпшення іноземних інновацій» [2].

В контексті оптимізаційного механізму розглянемо приклад впливу процесів міжнародного трансферу технологій на навколишнє природне середовище.

За даними досліджень українського бізнесу ООН [3], 49,1% підприємств взагалі не відслідковують соціальні наслідки інноваційного розвитку, час від часу це роблять 29,4% підприємств і лише 5,3% - використовують для оцінки чіткі показники, а це, як правило, показники саме впливу діяльності підприємства на навколишнє середовище. При цьому держава, стимулюючи інноваційно-інвестиційну діяльність, також не приділяє цьому належної уваги.

Виходячи з критеріїв національної безпеки, необхідно зобов'язати імпортерів надавати при обґрунтуванні імпорту технологій інформацію щодо використання цієї технології в світі та її потенційний екологічний ризик. Зазначені дії мають бути узгоджуватися з угодами ВТО та нормами міжнародних договорів з метою уникнення звинувачень у протекціонізмі.

Світ живе в умовах жорсткої конкуренції, при якій проблема трансферу інноваційних екотехнологій з мінімальними втратами часу та інших ресурсів на кожному етапі просування технології до ринку є ключовою. Трансфер технологій на відміну від комерціалізації припускає передачу технології та її промислове освоєння, але це не обов'язково пов'язане з прибутком, свідченням чого є саме екотехнології. Ефективно використовуючи мережі трансферу технологій та можливості міжнародних науково-технічних програм можна зняти деякі екологічні проблеми. Наприклад, в Україні вже існує Екологічна мережа трансферу технологій (<http://ettn.org.ua>), яка є частиною аналогічних міжнародних мереж.

Відтак правове забезпечення трансферу технологій має забезпечити не лише регулювання процесів їх створення та передачі, але і контроль над трансфером з точки зору захисту національної безпеки країни.

Список літератури:

1. Антонен В.А. Инновационная экономика: основные механизмы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unn.ru/ppo/files/moduli/7_Antonec.ppt
2. Завадский М. Первоначальное накопление технологий [Електронний ресурс] // Эксперт. – 2012. – № 12 (795). – Режим доступу: <http://expert.ru/expert/2012/12/pervonachalnoe-nakoplenie-tehnologij/>
3. Кузьмін О., Кужда Т. Фактори інноваційного розвитку підприємств [Електронний ресурс] // Всеукраїнська експертна мережа. – Аналітика. – Режим доступу: http://www.experts.in.ua/ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=11391
4. Наилучшие доступные технологии: опыт и перспективы / Е.Б. Королева, О.Н. Жигилей, А.М. Кряжев, О.И. Сергиенко, Т.В. Сокорнова. — СПб., 2011. — 123 с.

5. ГОСТ 15.101-98 Система разработки и постановки продукции на производство. Порядок выполнения научно-исследовательских работ.

6. Miyake, T., International Technology Transfer, CACCI Journal, vol. 2, 2005

УДК 338.2:339.9

АНАЛІЗ УЧАСТІ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСАХ МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРУ ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Омельяненко В.А.

Сумський державний університет

Актуальність статті. Дж. Штігліц зазначає, що для функціонування ринкової економіки необхідна активна державна політика сприяння зростанню конкурентоздатності підприємств і регулювання трансферу технологій. Проте особливо відчутне значення для економіки саме високих технологій, оскільки рівень їх використання є визначальним для забезпечення якості життя населення. Сьогодні можна беззаперечно стверджувати, що високі технології стали джерелом зростання. В контексті розвитку високих технологій значну роль сьогодні відіграє глобалізація науково-дослідних та інноваційних заходів (створення малих та середніх підприємств (SMEs), поява нових держав R&I-типу (країни групи BRICS (Бразилія, Росія, Індія, Китай, Південна Африка).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням економічного значення високих технологій присвячені праці Алієва М.М., Бендикова М.А., Варшавського О.Е., Зуєва С.Ю., Саліхової О.Б., Фролова І.Е та інших. Проблеми міжнародного трансферу технологій є предметом досліджень багатьох іноземних та вітчизняних фахівців, зокрема Бажала Ю., Дахно І., Дідківського М., Капіци Ю., Лук'яненка Д., Олейнікова О., Поручника А., Румянцева А., Савчука В., Соловійова В., Тітова В., Філіпенка А., Федулової Л., Шевченка В., Ямчука А. та ін., проте особливості міжнародних аспектів трансферу в сфері високих технологій залишаються недостатньо розробленими з наукової та практичної точки зору, проте в контексті побудови національної інноваційної системи та відсутності системних досліджень сфера технологічної безпеки залишається досить актуальною.

Метою статті є аналіз участі України в процесах міжнародного трансферу технологій в високотехнологічних сферах в контексті глобальних тенденцій.

Виклад основного матеріалу.

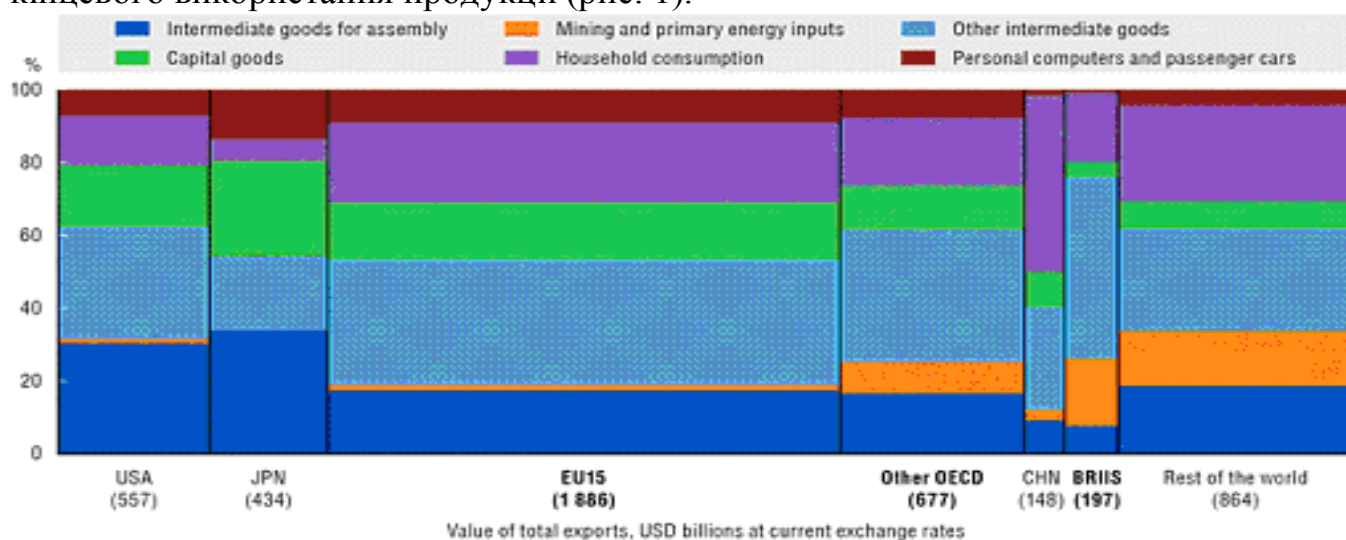
Високі технології – найбільш прогресивні й наукомісткі технології сучасності, авангард технічного прогресу. До високих технологій можна віднести будь-яке виробництво, де задіяне великий обсяг наукомісткої інформації й складних матеріальних ресурсів при розробці. Висока вартість розробки нових продуктів та скорочення інноваційних циклів обумовили необхідність більших масштабів виробництва з метою покриття великих інноваційних вкладень, що призводить до виходу на глобальні ринки.

Визначення, запропоноване О.Б. Саліховою [5] враховує динамізм науково-технічного прогресу, визначаючи високу технологію як «систематизовані передові

знання на певний момент часу, спрямовані на випуск продуктів чи створення процесу, які є принципово новими (тими, що не мають аналогів) або новими в певній області світових знань, застосування яких дозволить отримати монопольне положення на міжнародному ринку або покращити конкурентні позиції того, хто їх застосовує».

Однак через ряд факторів, що перешкоджають ефективному трансферу технологій між економіками, особливо між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, процеси передачі можуть загрожувати національній економічній безпеці і в першу чергу її технологічній складовій. При цьому може відбуватися поглиблення технологічної відсталості, яка в свою чергу не дозволяє подолати технологічну залежність, причому залежність закріплює відсталість.

Проаналізувати ці процеси дає змогу база даних ОЕСР [11], що надає нові оцінки двосторонньої торгівлі з розбивкою за галузями промисловості та рівнем кінцевого використання продукції (рис. 1).

a)

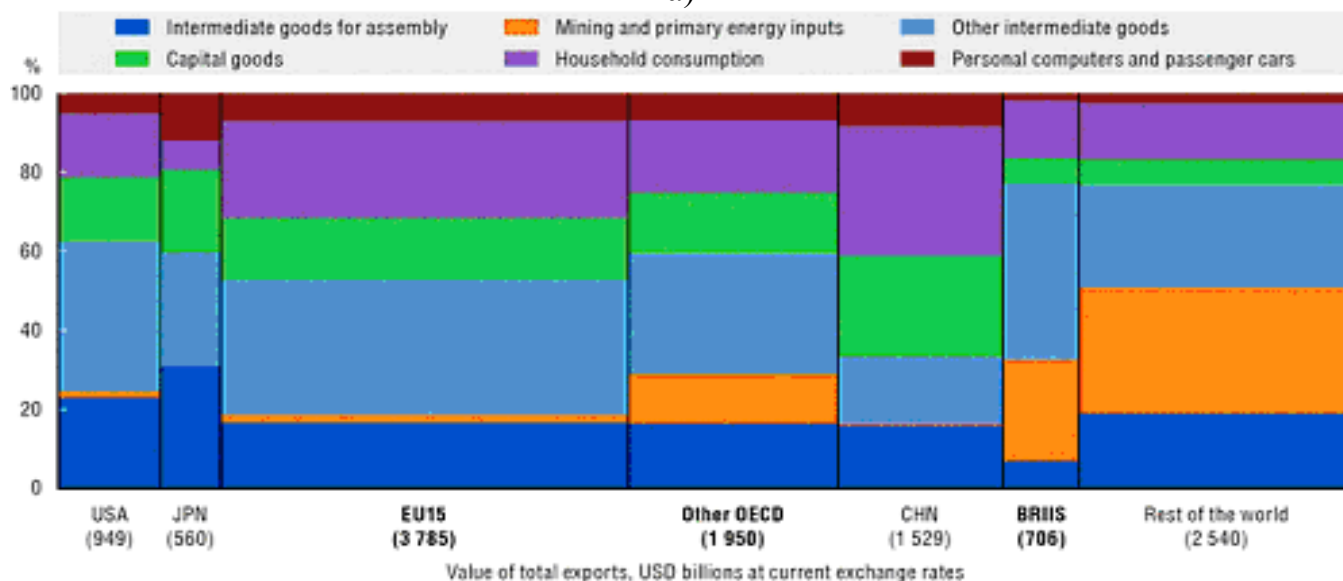

Рис. 1 – Структура світового експорту товарів за регіонами та категоріями товарів а) – 1995, б) – 2009

За останні 15 років спостерігається збільшення обсягів торгівлі первинними

ресурсам та більш ніж десятикратне збільшення вартості експорту з Китаю, і підвищення ролі Китаю як експортера високого класу проміжних та інвестиційних товарів. Частка країн ОЕСР у світовому експорті скоротилася з 75% до 60%. Відповідно спостерігаємо поглиблення диференціації між групами країн.

При цьому один з найбільш суперечливих факторів глобалізації є пов'язаний саме з високими технологіями, які є прерогативою здебільшого розвинутих країн, в яких продукуються знання та капітали, які є необхідною умовою розвитку технологій. Відбувається поділ країн світу на світових виробників та світових споживачів новітніх технологій, що уповільнює економічний розвиток одних та прискорює розвиток інших, підтверджуючи те, що найбільші вигоди від глобалізації отримують розвинуті країни. Однак менш просунуті в технологічному розумінні країни отримують можливість наздогнати лідерів за рахунок трансферу та дифузії технологій, що дає новий поштовх до економічного зростання [9, С. 201].

Важливими факторами міжнародного трансферу технологій є наступні:

- раціональне поєднання національних інтересів із зовнішньоекономічною стратегією на міжнародній арені;
- прагнення до сталого розвитку на базі нового світового порядку;
- міграцію інтелектуального потенціалу;
- захист національних інтересів при здійсненні міжнародних операцій;
- національну безпеку та можливість появи нових держав-партнерів.

У звіті Всесвітнього економічного форуму «Піонери технологій-2013» наведені 23 компанії, що претендують на глобальний прорив у наступному році. Згідно з дослідженням «Піонери» працюють у таких сферах як телекомунікації, нові медіа, інтернет-послуги, енергетика та медицина.

Щодо України, то аналіз галузевого розподілу заявок на патенти (табл. 1) дає змогу стверджувати про перспективний характер вітчизняної науки та відповідність обраним пріоритетним напрямам інноваційної діяльності на 2011-2021 роки, закладених в Законі «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні». Разом з тим спостерігається зменшення числа діючих патентів в економіці (рис.2).

Таблиця 1

Заявки в передових областях технології в Україні та світі

Сфера технології	Частка в загальному обсязі заявок України, %	Світові тенденції, %
Медична техніка	10,04	4,2
Матеріали, металургія	7,31	1,9
Інші спеціальні машини	7,02	2,98
Засоби вимірювання	6,44	3,97
Будівництво	6,40	3,46
Фармацевтика	5,41	4,00
Двигуни, насоси, турбіни	5,34	2,66
Хімічна промисловість	4,93	2,11
Верстати	4,75	2,37
Електричні машини, апарати, енергія	4,20	6,1
Інші	38,17	-

Проте у 2012 Україна зайняла 75-і місце з 142 країн у рейтингу розвиненості ІТ-

технологій у складеному Всесвітнім економічним форумом дослідженні The Networked Readiness Index 2012. Україна піднялася на 15 позицій у рейтингу із сумарним балом 3,85. У попередньому рейтингу Україна зайняла 90-ю позицію. При цьому варто підкреслити, що Україна майже за всіма показниками перебуває серед аутсайдерів – мова йде про політичне та регуляторне середовище, розвиток бізнесу, використовуваний в підприємництві та владних структурах інструментарій. У той же час, на загальний результат України вплинув показник доступності інформаційних технологій, що у країні виявився істотно вище (на рівні 7 балів).

Україна зайняла 63 місце в Глобальному інноваційному індексі – 2012. У 2011 р. країна займає 60 позицію, в 2010 – 61, в 2009 р. – 79. Про це йдеться в матеріалах Global Innovation Index, підготовленому Європейською бізнес-школою і дослідницьким інститутом та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності. Глобальний індекс інновацій був складений з врахуванням економічного зростання та процвітання країни, а також впровадження інновацій, що виходять за рамки традиційних, а також рівня наукових досліджень і розробок у країні.

Позиції держави у рейтингу Глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму за показником «Захист інтелектуальної власності» є одними з найнижчих; у 2009/2010 рр. – 108 місце (зі 133), у 2010/2011 рр. – 113 місце (зі 139), у 2011/2012 рр. – 117 місце (зі 142). Україна також постійно потрапляє до рейтингів країн, де розвинене піратство та інші порушення прав інтелектуальної власності, що не сприяє інноваційному іміджу держави.

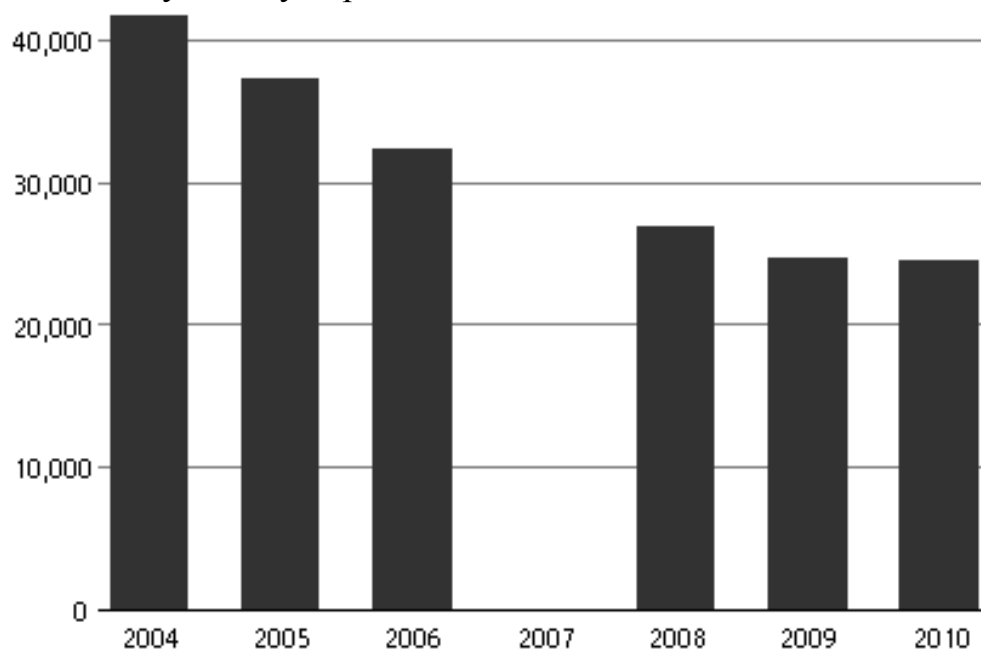

Рис. 2 – Чисельність діючих патентів в Україні

Щодо міжнародних аспектів інноваційного розвитку, то у 2010 р. кількість придбаних іноземних технологій промисловими підприємствами України скоротилась до 142 технологій проти 534 у 2009 р. і була найменшою за 2005-2010 рр. (рис. 3).

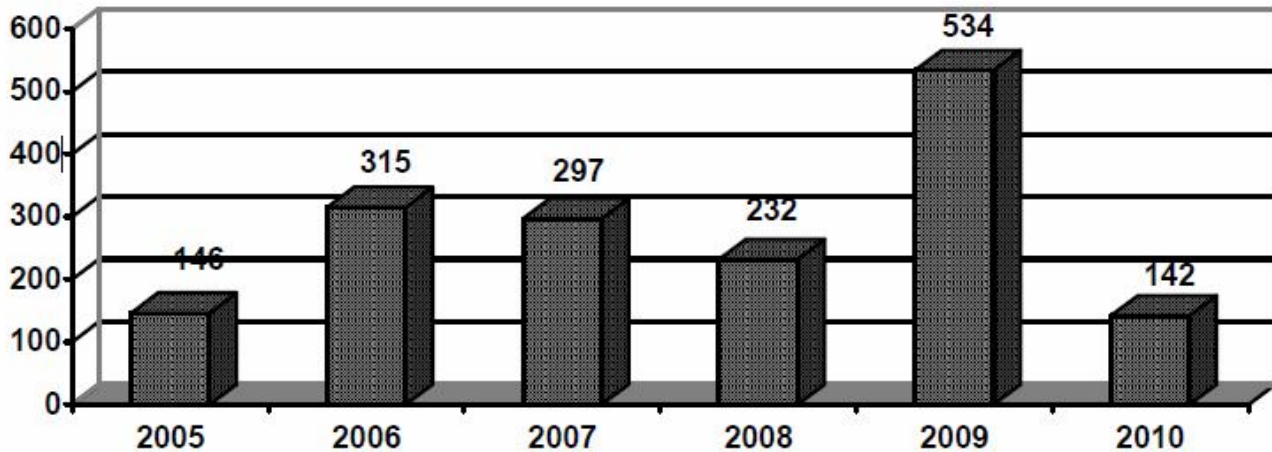

Рис. 3 – Кількість придбаних за кордоном технологій у 2005-2010 рр., од.

Аналіз придбання іноземних технологій підприємствами за видами промислової діяльності показав, що іноземні технології активно використовували підприємства машинобудування (в середньому 52,4% іноземних технологій), хімічної та нафтохімічної (13,7%), харчової промисловості (10,7%) (рис. 4).

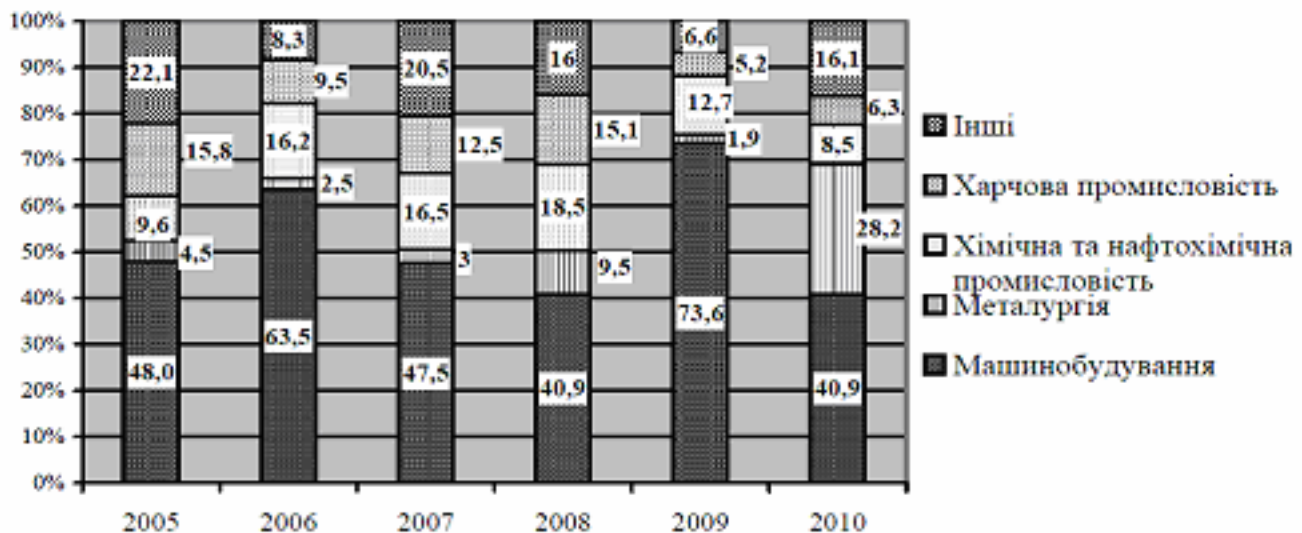

Рис. 4 – Структура придбання іноземних технологій підприємствами промисловості України у 2005-2010 рр., %

Щодо рівня створення високих технологій, то їх кількість порівняно з 2010р. збільшилась на 18,9% і склала 447, у т.ч. 85% – нові для України, 15% – принципово нові. Галуzeвий розподіл створених високих технологій наведено на рис. 5.

Найбільша кількість створених високих технологій призначена для впровадження у переробній промисловості – 47,2%; в галузі досліджень і розробок – 29,1%; у виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води – 2,5%; у добувній промисловості – 2,0%; на підприємствах транспорту та зв'язку – 2,0%.

При трансфері високих технологій важливу роль повинна відігравати держава, зокрема й через державні підприємств. В роботі [8] проаналізовано роль державних корпорацій в контексті підвищення конкурентоздатності національної економіки на основі технологічного фактору, що пов'язано з тим, що:

- доступні для державних корпорацій ресурси дозволяють не лише розвивати

власні розробки, але й здобувати та освоювати закордонні технології;

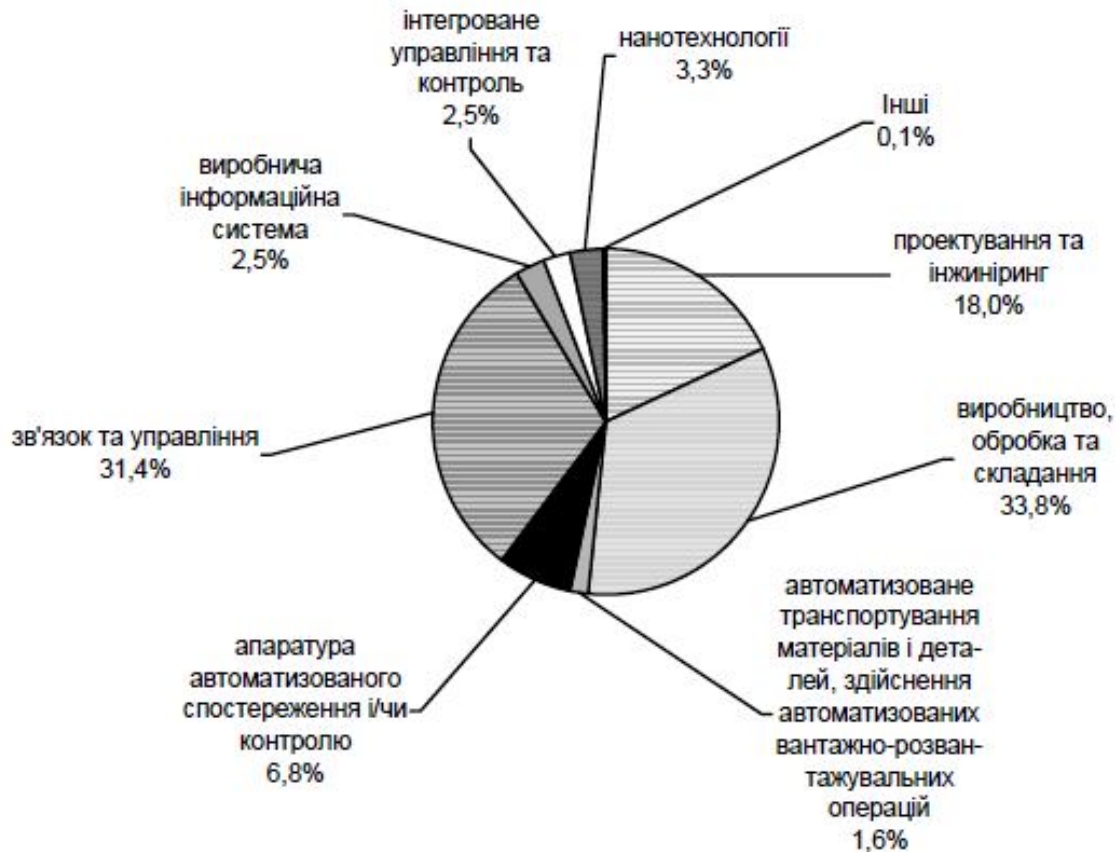

Рис. 5 – Розподіл використаних у 2011 р. високих технологій за видами технологій, %

- залучення в ці корпорації цілих технологічних ланцюжків поліпшує ситуацію з поставками матеріалів і комплектуючих;

- підходи держави щодо використання прав інтелектуальної власності як одного з інструментів економічної інтеграції припускають чітку регламентацію цих прав та створюють умови для ефективного управління ними на міжнародному рівні.

Прикладом діючих аналогів державних корпорацій в Україні є Державне космічне агентство, до складу якого входять 7 відкритих акціонерних товариств та 20 державних підприємств.

Ракетно-космічна сфера є галуззю, де Україні вдалося зберегти першість. За 20 років Україна одержала визнання на міжнародній арені космічних держав і увійшла в 5 країн за кількістю щорічно чинених пусків – було здійснено 125 стартів і запущено 238 супутників. Україна наразі входить до Міжнародної організації космічного зв'язку (INTERSPUT-NIK). Проте, незважаючи на значні досягнення, країна наразі не може забезпечити повний цикл виробництва космічних апаратів, зокрема й для створення власного супутника зв'язку.

Перешкодою розвитку України як високотехнологічної держави є те, що переважна більшість високих технологій сконцентровані на підприємствах військово-промислового комплексу. Аналогічно й вся продукція ракетно-космічної галузі представляє собою товари подвійного призначення, що мають пряме відношення до системи національної безпеки країни. Тому варто розробити систему трансферу технологій у цивільні сектори за аналогією зі США або Фінляндією. В

Україні вже закладені основи цього виду трансферу, зокрема в Указі Президента «Про заходи щодо використання космічних технологій для інноваційного розвитку економіки держави» та ін.

Крім того, незважаючи на явно виражений інтернаціональний характер високих технологій, в цій сфері також присутній фактор спеціалізації (локалізації). Можна говорити не про загальне лідерство тієї чи іншої країни в сфері високих технологій, а про лідерство країни в тій чи іншій високотехнологічній сфері.

В контексті глобалізації інноваційних систем та її ролі при розвитку високих технологій, які є колаборативними за своєю суттю, нами було розроблено алгоритм розробки стратегії міжнародної інноваційної інтеграції (рис. 6) з метою реалізації національних конкурентних переваг та стратегічних цілей.

Даний підхід базується на розумінні того, що:

- 1) для реалізації нових інноваційних проектів потрібен все більший масштаб без повноцінного міжнародного ринку необхідний масштаб гарантувати неможливо;
- 2) для реалізації нових інноваційних форм потрібний системний підхід, заснований на співробітництві;

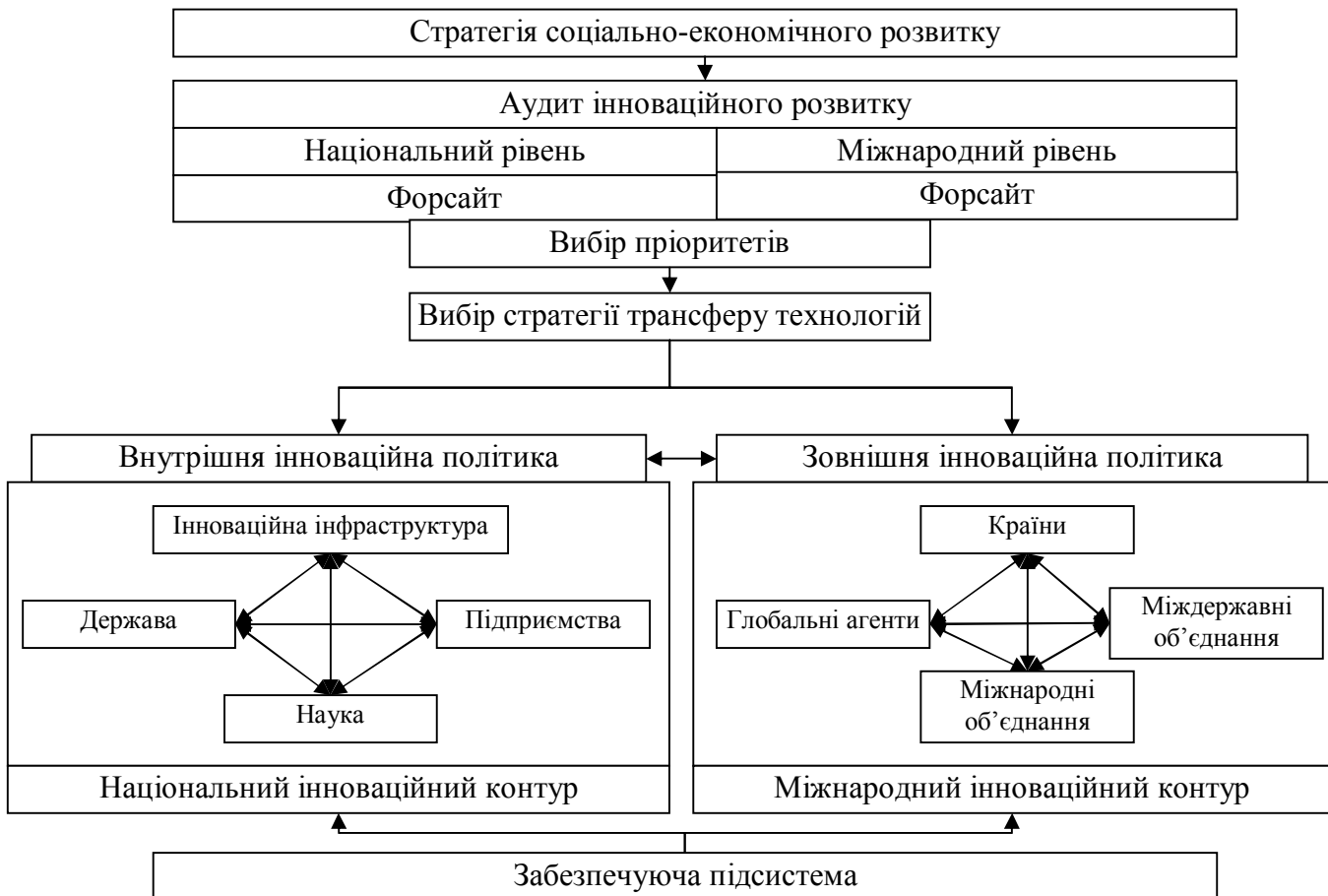

Рис. 6 – Алгоритм розробки стратегії трансферу високих технологій на основі інноваційних контурів

3) при відсутності належного контролю швидкість реалізації не має значення: масовані зусилля з фінансування НДДКР та інновацій не гарантують одержання потрібних результатів, якщо не будуть доповнені цільовими заходами; здатністю задовольняти промисловий попит; підходом, спрямованим на ліквідацію розривів у

ланцюжку формування доданої вартості; розширенням сфери звітності та моніторингом державними органами використовуваних заходів, прийнятих відповідно до обраної політики.

У внутрішньому інноваційному контурі необхідно:

- виявити інноваційний попит – у розробку та впровадження яких технологій готові інвестувати галузеві лідери (можливо, разом з державою);
- інвентаризувати наявну інноваційну пропозицію та розробити інформаційну систему забезпечення реалізації науково-технічного потенціалу (варто лише проаналізувати динаміку патентування та впровадження інноваційних процесів в економіці);
- держава, наука та промисловість повинні домовитися про реалізацію політики «технологічних коридорів» – меж, що визначають базові напрями інноваційного процесу;
- стимулювати внутрішній інноваційний погляд традиційних виробництв (переробні галузі, АПК, енергетика, машинобудування, хімія), де технологічні рішення можуть забезпечити прибутковість в короткостроковому періоді.

Важливим аспектом є забезпечення соціально-економічних умов інноваційного розвитку – створення соціальних кластерів з метою збереження інноваційного людського капіталу:

- організація навчання випускників вузів, які відповідають сучасним вимогам галузі та здатні адаптуватися до їхніх змін у майбутньому;
- утримання найбільш талановитих науково-технічних кадрів шляхом створення для них привабливих умов праці;
- підвищення мобільності кадрів шляхом заохочення їх переміщення між країнами та роботодавцями;
- сприяння міжнародним компаніям через місцеві інтелектуальні ресурси.

Трансфер технологій пов'язаний не тільки з обміном об'єктами інтелектуальної власності й інформацією між університетами й промисловими підприємствами. Для започаткування нових компаній на базі університетських досліджень і ліцензування розробок знову створених компаній від власного імені необхідна екосистема, що сприяє розвитку венчурного капіталу й появі посередників (для здійснення) відкритих інновацій. Посередники в інноваційній області займаються формулюванням та відбором нових технологічних можливостей, пошуком джерел знань, встановленням зв'язків між джерелами знань, що перебувають у різних організаціях; розробкою та реалізацією стратегії бізнесу та інновацій.

У роботі (Diener, Piller, 2011) наведені функції принципово нових компаній, що сприяють прискоренню інноваційного співробітництва (Open Innovation Accelerators або OI), тобто посередників інноваційного розвитку, які діють від імені організацій, що займаються розробкою інноваційних рішень у співробітництві з іншими компаніями. Їх завдання полягає у встановленні контактів між не пов'язаними між собою в силу структурних причин центрами знань, що може бути викликано недостатньою диверсифікованістю компаній. OI пропонують один або кілька методів здійснення відкритих інновацій: конкурс ідей (idea contest), широкий пошук серед інноваційних центрів (broadcast search), інструментарій спільних розробок (co-creation toolkits) і додаткові послуги для інноваційного процесу [3].

У зовнішньому (міжнародному контурі) необхідно забезпечувати:

- участь у спільних проектах прикладних досліджень, розробці і впровадженні технологій. У випадку перспективності продажу інноваційних технологій на іноземному ринку нерідко створюються спільні підприємства;
- експорт засобів виробництва та інжинірингових послуг, а також франчайзинг у сфері малого і середнього підприємництва;
- участь у субконтрактах та розподілі витрат (космічні дослідження);
- найм іноземних дослідників і техніків (сектор електроніки);
- інвестиції в модернізацію технологій у країні-партнері (спільні проекти).

В умовах України найбільш доцільно застосовувати стратегію забезпечення «синергетичного ефекту» міжнародного трансферу технологій – підсилення вітчизняних розробок шляхом міжнародного інноваційно-технологічного співробітництва. У поєднанні іноземних технологій та вітчизняної науково-дослідної бази виникає можливість синергетичного синтезу нових технологій, який базується на поєднанні попиту на інновації, місцевої науково-дослідної бази та іноземних досягнень (рис. 7).

При цьому міжнародний трансфер технологій являє собою механізм реалізації еволюційної програми розвитку національної економіки – поступового переходу на якісно новий рівень, тобто підвищення конкурентоспроможності.

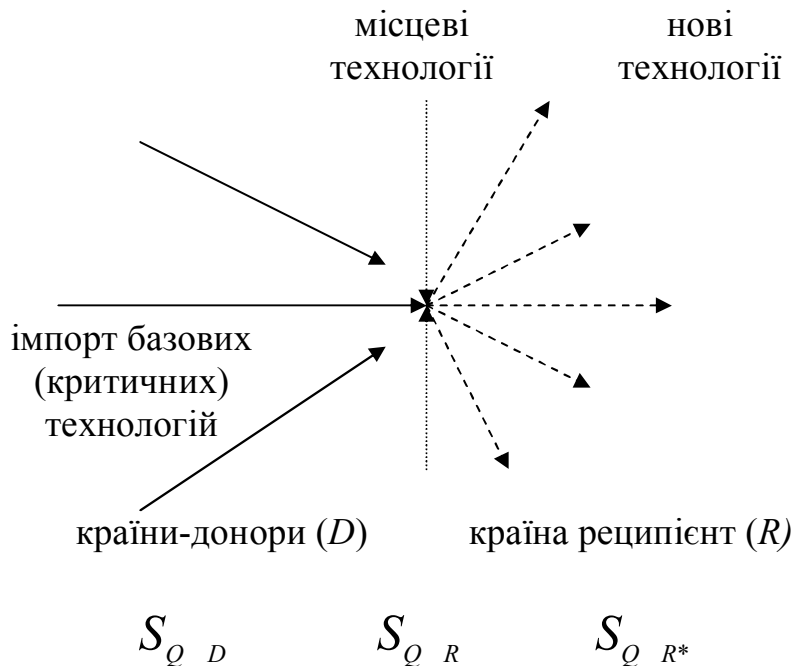

Рис. 7 – Механізм синергетичного синтезу нових технологій в національній економіці (розроблено автором на основі теорії нейронних мереж)

Відобразити цей процес можна за допомогою коефіцієнту розвитку науки (S_Q), що показує, яка ефективність новітньої технології та на якому етапі життєвого циклу перебуває НТП у даній галузі.

Можливі такі комбінації значень S_Q у міжнародному вимірі:

$$S_{Q_R^*} \geq S_{Q_D} \geq S_{Q_R} \text{ – стратегія запозичення;}$$

$$S_{Q_R^*} \geq S_{Q_R} \geq S_{Q_D} - \text{стратегія нарощення}$$

Розрахунок S_Q щодо міжнародного трансферу має базуватися на основі використання експертних систем продукційних систем Ньюела, зокрема моделі інтерпретатора, який реалізує процес прийняття рішень та реалізує наступні дії:

- 1) процес вибору необхідних елементів з усієї множини можливих;
- 2) процес зіставлення, що визначає множину пар: правило (p_i) - дані (d_i) , де $p_i \in P_v$, $\{d_i\} \subset R_v$, причому кожне p_i стосується до елементів множини $\{d_i\}$. Операція зіставлення може вимагати багато часу, тому що в загальному випадку передбачає аналіз багатьох змінних;
- 3) процес планування, що визначає, яка з дій буде виконуватися;
- 4) процес, що здійснює виконання обраного зазначеного правила.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сьогодні відбувається становлення нового шостого технологічного укладу та формуються ключові напрямки економічного росту в довгостроковій перспективі. В умовах збереження досить значного науково-технічного потенціалу і комплексної фундаментальної науки України, з'являється реальний шанс наздогнати лідерів та забезпечити свою технологічну першість. Але для цього необхідно освоїти стратегічно правильну модель інноваційного розвитку, ключовим елементом якої має стати механізм міжнародного трансферу високих технологій. Для найбільш повного використання потенціалу нових технологій необхідний перехід від концепції ринку до підходу, заснованому на понятті ланцюжка створення доданої вартості. Крім того, необхідно узгодити норми законодавства зі специфічним змістом інноваційної діяльності, запровадивши європейський досвід («технологічні платформи») та удосконалити захист інтелектуальної власності в high-tech сфері, що дозволить розвиватися венчурний фондам інноваційного профілю, удосконалити економічний механізм інноваційної діяльності з огляду на транснаціоналізацію інновацій запровадження спеціального податково-правового режиму для високотехнологічних галузей та учасників високотехнологічних ланцюжків.

Список літератури

1. 10 основных бизнес-рисков. Обзор отраслевых рисков, угрожающих международному бизнесу [Електронний ресурс] // Исследование «Эрнст энд Янг» в области бизнес-рисков. – 2010. – Режим доступа: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Business-risks-report-2010-RU/\\$FILE/Business-risks-report-2010-RU.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Business-risks-report-2010-RU/$FILE/Business-risks-report-2010-RU.pdf)
2. Гринев, В.Ф. Инновационный менеджмент / В.Ф. Гринев. – 2-е изд., стереотип. – К.: МАУП, 2001. – 152 с.
3. Инновационная политика будущего: политика ЕС в области инновационного развития должна поддерживать экономический рост [Електронний ресурс] // Исследования и аналитика. – Режим доступа: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Governments-and-innovation-report-RU/\\$FILE/Governments-and-innovation-report-RU.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Governments-and-innovation-report-RU/$FILE/Governments-and-innovation-report-RU.pdf)
4. Контурь развития НИС России и ее место в мире [Електронний ресурс] // Тульский экономический форум. – Режим доступа: <http://www.tula-forum.ru/researches/inno/part1/>

5. Саліхова О.Б. Проблеми гармонізації статистичного обліку зовнішньої торгівлі високотехнологічними товарами в Україні [Електронний ресурс] / О.Б.Саліхова // Режим доступу: http://iee.org.ua/files/alushta/11-salihova-problemy_garmonizacii.pdf.

6. Собкевич О. Щодо розвитку науково-технічного потенціалу промислового сектору України: аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень / О. Собкевич, В. Савенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/677/>

7. Створення та використання високих технологій та об'єктів права інтелектуальної власності на підприємствах України у 2011 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2011/ni/analit/pvt_2011.zip

8. Степанов, В.А. Государственная корпорация как институт рыночной экономики: автореферат диссертации на соискание ученой степени канд. экон. наук: 08.00.01 / В.А. Степанов. – М., 2010. – 25 с.

9. Тараненко, І.В. Інноваційно-інтеграційні аспекти глобалізації світової економіки / І.В. Тараненко, М.С. Власова-Захарченко // Європейський вектор економічного розвитку Збірник наукових праць. – 2010. – №2. – С. 198-210

10. Statistical Country Profiles [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/ipstats/en/statistics/country_profile/countries/ua.html

11. OECD, Bilateral Trade Database by Industry and End-Use Category

УДК 351.82:338.43

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

к. е. н., Кушніренко О.М.

Житомирський державний технологічний університет

Стабільний соціально-економічний розвиток країни, нарощення економічного потенціалу, забезпечення продовольчої безпеки та посилення конкурентоспроможності національної економіки в цілому обумовлюються реалізацією ефективної системи державного управління. Розвиток харчової промисловості має особливе соціальне значення, оскільки продовольча сфера є потужним багатогалузевим комплексом виробництва продукції харчування, яка відіграє вирішальну роль у забезпеченні продовольчої безпеки держави. Значення його не тільки у забезпеченні потреб людей у продуктах харчування, але в тому, що він істотно впливає на зайнятість населення й ефективність усього національного виробництва. В умовах зростання відкритості вітчизняної економіки зростає роль держави у забезпеченні ефективного функціонування організаційно-економічного механізму регулювання продовольчою сферою. Досвід розвинених країн показує, що в соціально-економічному розвитку важливу роль відіграє налагодження системи державної регуляторної політики, що базується на застосуванні відповідних регуляторних механізмів. Основна діяльність харчової промисловості, що полягає у

переробці сільськогосподарської сировини у харчові напівфабрикати та готові продукти для кінцевого споживання, визначає подвійну функцію підприємств її галузей, які одночасно виступають покупцем продукції сільськогосподарських формувань та основним постачальником готової продукції підприємствам роздрібної торгівлі та споживачам.

Сьогодні в жорстких умовах становлення ринкового середовища в Україні, що характеризуються посиленням інтеграційних зв'язків країни, для підвищення конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості вирішальне значення має сприятлива державна політика, необхідність якої зумовлена: існуючими загрозами в механізмі функціонування ринкового господарства; необхідністю пошуку більш ефективних варіантів задоволення потреб в суспільних благах; необхідністю вирівнювання зовнішніх ефектів, пов'язаних з нездатністю ринкового господарства вирішувати завдання розвитку економіки та її складових.

Вплив механізму державного регулювання на ефективний розвиток харчової промисловості проявляється через його роль та функціональне значення, що полягає у втручанні в механізм функціонування ринку для забезпечення такого рівня сукупного попиту, який би відповідав найбільш повному використанню виробничих потужностей і зайнятості. При цьому механізм рівноваги між виробництвом і споживанням спрямований на створення та підтримку зростаючого рівня життя населення країни; механізм перетворення капіталу в дохід і доходу в капітал – на підтримку на необхідному рівні ресурсів для розширеного відтворення; мультиплікаційні механізми – на постійне підвищення ефективності економічної діяльності; механізми економічних циклів – на підтримку стабільності розвитку галузі. Істотну специфіку має система цільових установок державного регулювання процесів збалансованого розвитку харчової промисловості на рівні стратегічних цілей. За таких умов оптимальне державне регулювання харчової промисловості має економічне, політичне і міжнародне значення, що сприятиме формуванню сприятливого соціального середовища для вдосконалення функціонування продовольчої сфери.

Порушення рівноваги між попитом з урахуванням встановлених норм споживання продовольства та купівельною спроможністю населення також вказує на необхідність розробки результативного механізму державної підтримки продовольчого забезпечення. У зв'язку з цим проблема державного регулювання розвитку харчової промисловості стала ключовою з погляду створення сприятливого інвестиційного клімату продовольчого виробництва, а також забезпечення ефективності функціонування капіталу в країні.

Зазначені питання перебувають у полі зору вітчизняних та зарубіжних вчених. Так, зокрема, аспекти державного регулювання харчової промисловості, аграрного сектора економіки в цілому досліджувались у працях таких українських науковців, як: П. Борщевського, З. Варналія, В. Гейця, Л. Дейнеко, Я. Жаліло, Д. Крисанова, Г. Мостового, І. Лукінова, Ю. пахомова, П. Саблука, О. Скидана, В. Трегобчука, Є. Ходаківського, В. Юрчишина та ін. Проте, незважаючи на цінність проведених досліджень, окремі аспекти проблеми державного регулювання розвитку харчової промисловості залишились невирішеними. Так, потребують уточнення цілі державного регулювання розвитку харчової промисловості. Не ліквідовано недоліки

в законодавчій базі та діяльності органів державної влади, що гальмують розвиток харчової промисловості. Відсутні обґрунтовані рекомендації щодо підвищення ефективності адміністративно-організаційної структури управління харчовою промисловістю в Україні.

Об'єктом дослідження є регуляторні механізми державного регулювання харчової промисловості як ефективні важелі мінімізації загрози ризиків агресивного зовнішнього середовища. Предметом дослідження є теоретико-методологічні підходи щодо визначення системи відносин, що складаються в процесі реалізації відносин між державою і продовольчою сферою в Україні. Метою статті є розробка теоретико-методологічних аспектів впровадження системи державних регуляторних механізмів і виявлення його можливостей для розвитку харчової промисловості в Україні.

Важливе місце в цьому посідає впровадження ефективної державної регуляторної політики, яку законодавство України визначає як напрям державної політики, спрямований на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені нормативно-правовою базою України.

Харчова промисловість відіграє особливу роль у вирішенні продовольчої проблеми. Вона є не тільки заключною ланкою виробництва харчових продуктів, а й організатором та інтегратором ефективного функціонування продовольчого комплексу. За оперативними даними Державного управління статистики індекс промислової продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів в Україні за січень-жовтень 2011 року, у порівнянні з відповідним періодом 2010 року, склав 98,5 відсотка (за 2010 рік, у порівнянні з 2009 роком, склав 103,2 %) [6]. Це підтверджує неоднорідність темпів розвитку харчової промисловості та необхідність впровадження ефективної системи державного регулювання. Протягом минулого періоду можна відмітити й певні позитивні зрушення. Так, зовнішньоторговельний обіг основних видів продукції харчової та переробної промисловості за 2011 рік склав 11845,6 млн. дол. США, що порівняно з відповідним періодом минулого року більше на 1876,9 млн. дол. США або на 18,8 %. Зовнішньоторговельне сальдо позитивне і дорівнює 3043,6 млн. дол. США, або 141,4 %, порівняно з таким же періодом минулого року. За звітний період експортовано продукції харчової та переробної промисловості на суму 7444,6 млн. дол. США, що порівняно з минулим роком більше на 1383,7 млн. дол. США або на 22,8 % [6]. Проте, досягнення таких показників розвитку обумовлено рядом проблем, пов'язаних із недосконалістю зовнішніх політичних відносин України з іншими державами. Серед недоліків державного управління слід відзначити такі: недостатню роботу щодо розробки технічних регламентів і стандартів та їх гармонізації з вимогами Європейського Союзу та Російської Федерації; відсутність підтримки вітчизняного товаровиробника в напрямі забезпечення його відповідною якісною технікою; невідповідність системи документального оформлення відомостей про розташування і правовий режим природних об'єктів; невирішеність

питання покращення інформування споживачів про властивості як вітчизняних, так і імпортованих харчових продуктів; недотримання належного контролю за ввезенням на митну територію України продукції тваринницького походження.

Характеристики сьогodнішньої харчової промисловості України засвідчують, що інтеграція в ЄС є досить проблематичною і вимагає певних адаптивних заходів. При цьому необхідно досягти зведеного показника економічної підтримки харчової промисловості на рівні країн ЄС. Входження України до СОТ посилило вимоги до гарантій державної безпеки харчової продукції. Це зумовлено також і недостатньою ефективністю існуючої системи контролю за якістю продукції. Сьогodні можливості контролюючих державних органів непорівнянні з масштабами ринку. Сертифікати, які видають товаровиробникам на продукцію, слугують лише „перепусткою” на ринок, а в подальшому ніхто не перешкоджає підприємцю змінити з тих чи інших міркувань умови виготовлення, зберігання, транспортування, продажу, тобто відійти від існуючих технічних регламентів на продукт чи товар.

Створення цивілізованого українського ринку харчової продукції, стан захищеності і впевненості споживача у безпечності та якості продукції будуть залежати від того, наскільки виконуються норми законодавчого забезпечення. Зокрема, основних Законів, таких як Закони України „Про безпечність та якість харчових продуктів”, „Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів”, „Про державну підтримку сільського господарства України”, „Про молоко та молочні продукти”, „Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них”, та інших на всіх рівнях. Тому пропонується розглядати державне регулювання харчовою промисловістю як сукупність законодавчих актів, принципів, методів, регуляторів діяльності органів усіх гілок державної влади (законодавчої, виконавчої і судової) з вироблення й реалізації управлінських рішень для здійснення регулюючих, організуючих і координуючих впливів на комплекс агропромислового виробництва з метою забезпечення потреби у продуктах харчування, питній воді в обсязі, якості, асортименті, доступності в будь-який час і суворій відповідності санітарно-гігієнічним нормам і стандартам, необхідних і достатніх для повноцінного фізичного, психічного і соціального благополуччя кожного громадянина країни, згідно з його індивідуальними фізіологічними потребами.

На думку провідних українських вчених, зростання внутрішньої пропозиції продовольства може бути досягнуто завдяки державній підтримці виробників продовольства, підвищенню інвестиційної привабливості агропродовольчої сфери шляхом надання державних гарантій інвесторам, раціоналізації інституціональної структури ринку продовольства, розвитку системи інформаційного забезпечення суб'єктів ринку тощо [4]. Це передбачає використання наступних засобів стимулювання:

- реалізація заходів державної підтримки (позички, компенсації, дотації, лізинг);
- пільгове оподаткування;
- субсидування розвитку виробничої інфраструктури;
- страхування;

- закупівельні та товарні інтервенції;
- здійснення регіональних програм розвитку.

Висновки. Реалізація державної регуляторної політики в харчовій промисловості визначається оптимальним поєднанням внутрішнього виробництва і експортно-імпоротної політики, адже реалізація його організаційно-економічного механізму сприяє підвищенню конкурентоспроможності продовольчого сектора економіки, залученню інвестицій, інноваційному оновленню промисловості і соціальної інфраструктури України. Одне з найважливіших місць в структурі заходів державної підтримки України повинно посідати податкове стимулювання у сфері переробної галузі промисловості. Здійснення державної регуляторної політики, вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між міністерством та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності. З метою усунення суперечностей, що виникають в ході погодження проектів регуляторних актів, посилено роботу з підготовки проектів регуляторних актів у відповідності до принципів державної регуляторної політики.

Список літератури:

1. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року Режим доступу: <http://www.minagro.kiev.ua/page/?3800>
2. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» [Текст] / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 49, ст.527.
3. Продовольчий комплекс України: стан і перспективи розвитку / [Дейнеко Л.В., Коваленко А.О., Коренюк П.І. та ін.]; за ред. Б.М. Данилишина. – К.: Наукова думка, 2007. – С.51-60.
4. Про стратегію трансформації АПК і забезпечення продовольчої безпеки України: наук. доповідь / [Лукінок І.І., Саблук П.Т., Онищенко О.М. та ін.] – К.: вид-во Інститут аграрної економіки УААН, 2000.
5. Індекси промислової продукції у 2011 році (уточнені дані) / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/ukgprom.htm>.

УДК 338.24

ЭКОНОМИКА В РАМКАХ СИНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ

Павлова О.Н.

Старший преподаватель УО «Барановичский государственный университет»

В тезисе отражены основные тенденции мировой экономики. Показано развитие экономической системы в рамках синергетических представлений.

XXI век обозначил ряд новых тенденций мировой экономики, которые состоят в следующем.

- 1 Глобализация экономической деятельности, проявляющаяся во все большем

расширении и усилении международных связей в сфере инвестиций, производства, обращения, снабжения и сбыта, финансов, научно-технического прогресса, образования.

2 Либерализация мировой экономики, выражающаяся в постепенном удалении препятствий на пути международного движения товаров, услуг, объектов интеллектуальной собственности, труда, капитала, финансовых ресурсов.

3 Регионализация мировой экономики, проявляющаяся в развитии на всех континентах межгосударственных объединений (зон свободной торговли, таможенных союзов, экономических сообществ и т.п.), создающих благоприятные условия для развития экономических связей между странами-участниками.

4 Информатизация мировой экономики, проявляющаяся во всем более широком использовании компьютерных систем, телекоммуникаций, сети Интернет в современной экономике, науке, образовании, культуре.

Анализ этих и других тенденций показывает, что мировая экономика может быть представлена как саморазвивающаяся система. Безусловно, что развитие национальной экономики во многом определяется степенью интегрированности, синергетического соответствия мировым трендам. Кроме того, все указанные тенденции находятся во взаимосвязи друг с другом, создавая в своей совокупности динамичную, сложную саморазвивающуюся систему мировой экономики на ее современном этапе.

Республика Беларусь стоит на пути развития новой экономики, стратегической задачей которой является обеспечение высоких устойчивых темпов ее роста и сокращение разрыва уровня экономического и социального развития с ведущими странами Запада. В связи с этим, модернизированную модель экономического роста необходимо исследовать в рамках мировых тенденций и синергетического подхода.

Современная синергетика занимается изучением сложных систем, состоящих из многих элементов, частей, компонентов, которые взаимодействуют между собой сложным образом. В самом кратком определении синергетика представляет собой теорию самоорганизации систем различной природы [1]. Данный термин разработан в 1980 г. Г. Хакеном и в переводе с греческого означает сотрудничество, согласованное действие, соучастие.

Социально-экономические системы – целостные образования, основными элементами которых являются люди, а также их устойчивые связи, взаимодействия и отношения. Управлять ими "командными", "административными" методами не всегда получается, необходимо учитывать структурирование, происходящее в них по законам самих этих систем.

На всех уровнях социально-экономические системы подвластны закону синергии, который относится к основополагающим законам системного анализа. Синергия – это ситуация, когда соединение двух или более элементов приводит к результату, большему их простой алгебраической суммы.[2]

Чтобы система была самоорганизующейся и имела возможность прогрессивно развиваться, она должна выполнять следующие условия:

1 система должна быть открытой, т.е. обмениваться с внешней средой энергией, информацией и т.д.;

2 процессы, происходящие в ней, должны быть совместными, действия ее

компонентов должны быть согласованы друг с другом;

3 система должна быть динамичной.

В рамках синергетических представлений развитие экономической системы представляет собой качественное изменение ее структуры, которая может иметь различную архитектуру. Одна и та же среда способна содержать в себе практически необъятное многообразие форм и путей их развития. А так как существует много путей развития процессов, значит, нет предопределенности, заданности. Чем больше у системы степеней свободы, тем более она способна к самосовершенствованию и самоусложнению, повышению уровня упорядоченности. Синергетика собирает целое из частей, формирует сложные структуры из относительно простых. Независимые, еще не объединенные структуры развивается в своем темпе. Они существуют сами по себе, причем на разных стадиях развития. Сложная структура представляет собой объединение структур, находящихся на разных стадиях развития. Устанавливающийся темп развития целого выше, чем тот темп развития, который был у самой быстро развивающейся структуры, вошедшей в целое. В экономике на базе этого существует принцип: выгоднее развиваться вместе, так как это ведет к экономии материальных и духовных затрат. Синергетические модели позволяют также выявлять «узкие места», возникающие в ходе развития системы.

Любая национальная экономика требует расширенного воспроизводства. Это обусловлено, прежде всего, возрастанием жизненных потребностей граждан страны. Рост жизненного уровня - признак цивилизации. Следовательно, и расширенное воспроизводство национальной экономики - одно из важнейших проявлений цивилизационного уровня. Система, которая не имеет внутреннего потенциала к экономическому росту, никогда не будет иметь титул национальной экономики.

Список использованных источников

1. Курдюмов, С.П., Малинецкий Г.Г. Синергетика - теория самоорганизации. Идеи, методы, перспективы. М., 1983.
2. Лапин, А.Н. Стратегическое управление современной организацией. – М.: ООО «Журнал «Управление персоналом», 2004. – 288 с.

УДК 37

КОНЦЕПЦІЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ ТА АУДИТУ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ І ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

к.е.н., доцент Кравченко О.В.

Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи
Національного банку України», м.Суми

Сучасний етап економічного розвитку характеризується інтернаціоналізацією економічних, фінансових, політичних і суспільних відносин, що є наслідком прояву глобалізаційних процесів. За таких умов сучасна освіта й освіта майбутнього – це освіта, що базується на високотехнологічних засобах навчання, характеризується значною мобільністю, універсальністю та фундаментальністю.

Освіта належить до найважливіших напрямків державної політики України.

В Національній доктрині розвитку освіти зазначено, що вона є основою розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорукою майбутнього України; визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства [3].

Значна кількість наукових досліджень з педагогіки вищої школи підтверджує наявність постійної дискусії стосовно основних концепцій реалізації компетентнісного підходу до формування принципово нової моделі вітчизняної освіти.

Потужним інструментом розв'язання освітніх проблем, що накопичилися за цей час, повинно стати прийняття Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. Це також зумовлено необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграцію її в європейський і світовий освітній простір. Основною метою передбачено підвищення рівня і доступності якісної освіти для громадян України відповідно до вимог інноваційного розвитку економіки, сучасних потреб суспільства і кожного громадянина [4].

Сучасна освіта повинна вирішувати подвійне завдання: забезпечити загальний розвиток, який спрямований на формування інтелектуальних, естетичних, духовно-творчих, моральних, психофізичних якостей людини; сприяти професійному розвитку.

Особливо гостро питання реформування професійної підготовки постають для фахівців облікової сфери. Додатковим фактором реформування професійної підготовки фахівців облікової сфери також є виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Відбувається поступова адаптація національної облікової системи до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і звітності.

Приведення національної системи обліку і звітності до вимог міжнародних стандартів – це шлях до інтернаціоналізації обліку і його гармонізації, підвищення якості облікової інформації та довіри до неї з боку різних користувачів. Водночас реформування системи обліку - процес складний і потребує кропіткої роботи законодавців, науковців і практиків. Успіх проведення реформи багато в чому залежатиме від посилення позицій і координації зусиль щодо навчання майбутніх облікових фахівців.

Фахівець з обліку і аудиту сьогодні проводить не тільки традиційний облік, аналіз, контроль та аудит, зосереджуючись на проблемі їх здійснення, а й впроваджує стратегічні заходи задля підвищення ефективності розвитку суб'єкта господарювання у майбутньому.

Метою підготовки фахівців з обліку та аудиту є формування професійних навиків у сфері обліку, аналізу і аудиту діяльності підприємств, організації та фінансових органів.

Освітня діяльність навчальних закладів економічного спрямування полягає у підготовці та випуску конкурентоспроможних фахівців з бухгалтерського обліку і аудиту, що набули знань та навичок відповідно до загальнодержавних і

міжнародних критеріїв та стандартів освіти.

Досвід діяльності вищих навчальних закладів економічного спрямування, а дозволяє зробити певні висновки про наявність розриву між розвитком суспільного життя та традиційною системою професійної підготовки економістів, яка потребує перетворення на процес, який має за мету змінити настанови та моделі поведінки майбутніх фахівців, гармонійно розвинути в них професійно і суспільно корисні компетенції шляхом інтеграції знань, практичних умінь, навичок, якостей, досвіду професійної та соціальної діяльності для впевненої конкуренції на ринку праці і в суспільному житті [2].

Специфіка організації процесу підготовки фахівців облікових професій ускладнюється постійними змінами чинного законодавства, а також повинна передбачити максимальне наближення навчальних занять до умов практичної діяльності. Разом зовнішні та внутрішні фактори викликають неусталеність системи професійної підготовки фахівців цієї галузі.

Враховуючи це, доцільним є запровадження такої системи освіти, яка б забезпечувала безперервне підвищення кваліфікації бухгалтера, формування його інформаційної культури, розвиток критичного мислення.

Побудова навчального процесу повинна здійснюватись з урахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій навчання, бути орієнтованою на формування досвідченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін в умовах ринкової економіки.

Метою системи професійної підготовки майбутніх фахівців є формування компетентності спеціаліста-обліковця як всебічно розвиненої особистості, яка б змогла гармонійно поєднати свої особисті інтереси з груповими, державними, загальнолюдськими тощо.

Якісний рівень підготовки фахівців забезпечується змістом навчальних планів, структурою та методикою викладання дисциплін.

Цикл професійної та практичної підготовки включає загально-професійні і спеціальні дисципліни, а також дисципліни спеціалізації, згруповані в блок за напрямом спеціалізованого навчання студентів.

Загально-професійні дисципліни дозволяють студентам оволодіти знаннями в області економічної теорії, теорії фінансів і банківської справи, історії економічних учень, світової економіки і міжнародних економічних відносин, менеджменту, маркетингу, прогнозування і планування в умовах ринку, ціноутворення, статистики, бухгалтерського обліку і аудиту, економічного аналізу.

Оволодіння спеціальними дисциплінами передбачає набуття знань за специфічними напрямами економіки.

Процес навчання повинен супроводжуватись постійним пошуком раціональних чинників змісту навчання та його структури.

Під час проведення занять повинні бути реалізовані різноманітні стратегії формування професійної комунікативної компетенції в широкому її значенні.

У процесі вивчення дисциплін особливого значення набуває самостійна робота студентів, яка є обов'язковим компонентом їх навчальної та науково-дослідницької діяльності відповідно до положень Болонської декларації [1].

Приєднання Процес навчання повинен бути організований так, щоб самостійна діяльність студента реалізувалася на всіх етапах: під час аудиторних занять (потоківих та групових), у поза аудиторний час, коли студент веде науково-дослідницьку роботу, виконує домашні завдання, працює над індивідуальними і контрольними роботами, з підручниками і т.п.

Самостійна робота студентів передбачає різноманітні її види, зокрема, самостійну підготовку під керівництвом викладача; самостійну роботу окремого студента.

Самостійна робота може бути спрямована на проведення наукових досліджень через аналіз програмного матеріалу, виявлення його наукового потенціалу; опрацювання інформації з додаткових джерел чи самостійної розробки.

Набутий практичний досвід, дозволяє стверджувати, що проведення студентами наукових досліджень дає можливість пізнати процес наукового пошуку і орієнтує їх і в подальшому на систематичну самостійну пізнавальну діяльність.

Лекційні заняття повинні мати нетрадиційний характер і проводитися у вигляді оглядових і проблемних лекцій, де розглядаються проблемні ситуації, закріплюються і узагальнюються знання, набуті студентами у ході попередньої самостійної роботи з фаховою літературою, нормативними документами, первинними документами та практичними даними, одержаними студентами під час проходження практики тощо. Така самостійна робота студентів, що передуює лекційним та практичним заняттям, сприяє кращому освоєнню студентами матеріалу та набуттю практичних навичок професійної діяльності.

Закріпити теоретичні знання можна також через виконання індивідуальні завдань з дисциплін, розроблених таким чином, щоб дозволити всім студентам працювати самостійно з урахуванням рівня їх підготовленості.

Для формування компетентності необхідним є запровадження такої системи освіти, яка б забезпечувала безперервне підвищення кваліфікації бухгалтера, формування його інформаційної культури, розвиток критичного мислення.

Визначити компетенції фахівця з обліку та аудиту значить сформувати поняття здібностей особистості виконувати професійні завдання в межах функцій, які притаманні цій спеціальності.

Підходи до структуризації завдань професійної діяльності облікових фахівців вимагають наявності обґрунтування дослідницької складової, яка передбачає формування таких професійних компетенцій як: здібності до володіння навичками формування загальної концепції дослідження стану функціонування підсистем; до володіння методологією і методичним інструментарієм щодо оцінки ефективності функціонування підсистеми.

Складність і різноманітність завдань, що має виконувати фахівець у своїй професійній діяльності потребують індивідуальної ініціативи та індивідуальних підходів. І тільки відкритість системи професійної підготовки збільшує творчий потенціал особистості для вільних і усвідомлених дій, цілісного відкритого сприйняття і усвідомлення світу.

У той же час важливо звернути увагу і на створення ефективної системи контролю знань, оскільки вона показує рівень підготовки кваліфікованого фахівця відповідно до вимог ринку. Досягти ефективних результатів при цьому можна через

використання активних методик навчання, які дозволяють формувати і удосконалювати практичні вміння і навички, визначені програмами навчальних дисциплін, готуватися до активного впровадження набутих знань, значно підвищує якість підготовки фахівців.

Для забезпечення високоякісного рівня сучасної освіти об'єктивно необхідно сформувати адекватну науково-дослідну компоненту.

Підготовка висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців облікової сфери можлива за умов поєднання найкращих традицій і принципів з інноваційними технологіями навчання, накопичених світовою наукою фундаментальних і прикладних знань та практичного досвіду; розроблення методичного, організаційного, програмного, технічного, інформаційного забезпечення.

В результаті таких дій забезпечується цілісна професійна підготовка, а професія бухгалтера - залишиться універсальною і перспективною.

Список літератури:

1. Болонська декларація та основні документи щодо втілення її принципів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=education/higher/bolon/2/>

2. Іванченко Є.А. Теоретико-методичні засади системи інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів. / Автореф. дис. д.п.н. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.dissertation.com.ua/node/698403>.

3. Наказ Про Національну доктрину розвитку освіти від 17.04.2002 № 347/2002 [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>

4. Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://www.nmu.edu.ua/files/strateg_rozv_2012.pdf.

УДК 330.2.01

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

к.е.н., доцент кафедри економіки, обліку і аудиту Кір'ян С.М.
ПВНЗ «Європейський університет»

При дослідженні облікових проблем є необхідність застосування міждисциплінарних досліджень, для більш повного врахування етимології відображуваних категорій методами бухгалтерського обліку.

Проблемами міждисциплінарної діяльності в обліку займалися Жук В., Кірейцев Г., Хомин П., Саблук П., Голов С., Легенчук С., Пушкар М., Малюга Н. та ін. Незважаючи на значимість проведених досліджень, слід вказати на те, що процес застосування міждисциплінарності в обліку досі залишається відкритим і навіть ускладнюється.

Тому необхідна оцінка сучасного стану міждисциплінарних зв'язків бухгалтерського обліку в умовах наявних інтеграційних процесів науки.

Міждисциплінарність – спосіб розширення наукового світогляду, що полягає в розгляді того або іншого явища за рамками якої-небудь однієї наукової дисципліни.

На думку дослідників [1] «типовою особливістю сучасної науки про бухгалтерський облік є інтеграція суспільних наук та дисциплін, що й обумовило тенденцію до міждисциплінарних досліджень. У вітчизняній бухгалтерській науці міждисциплінарний підхід є не новим зважаючи на тематику дисертаційних досліджень вчених України останніх років. Проте на сьогодні відсутні чіткі межі застосування міждисциплінарного підходу в наукових дослідженнях проблем розвитку теорії, методології та організації бухгалтерського обліку».

У бухгалтерському обліку використовуються загальнонаукові, міжгалузеві та спеціальні (правові та прикладні) методи. До числа загальних, універсальних методів належать: аналіз-синтез, індукція-дедукція, аналогія, моделювання, абстрагування, конкретизація, системний і функціонально-системний аналіз та ін. Зазначені методи доповнюються міждисциплінарними і конкретними прикладними прийомами (економічним і функціонально-вартісним аналізом, статистичними розрахунками, економіко-математичним аналізом) та документальними методиками (наприклад, інформаційне моделювання, експертизи різних видів, нормативно-правове регулювання, дослідження облікових документів методом експертних оцінок тощо). Сукупність цих методів утворює методологію бухгалтерського обліку, за допомогою якої здійснюється облік господарської діяльності.

До числа конкретних (і суто спеціальних) методів, які застосовуються у бухгалтерському обліку, відносяться наступні:

бухгалтерський баланс - спосіб періодичного відображення стану засобів господарства та їх джерел на певну дату; це метод економічного групування та періодичного узагальнення інформації про майно і зобов'язання за складом і розміщення та джерелами їх утворення в грошовій оцінці;

рахунки бухгалтерського обліку - спосіб поточної реєстрації однорідних господарських засобів, їх джерел та господарських операцій, тобто метод економічного групування за певними ознаками стану і змін господарських засобів, їх джерел і процесів;

Напрями міждисциплінарних зв'язків бухгалтерського обліку

Науки	Причинно-наслідковий зв'язок з обліком
Правові	система права є основою регулювання всіх елементів системи бухгалтерського обліку (визначає особливості облікового відображення – елемент методу (вплив суб'єкта на об'єкт), обумовлює особливості діяльності бухгалтера – суб'єкт, регулює господарську діяльність – об'єкт), правові норми сприяють формування чіткої структури бухгалтерського обліку, що в результаті визначають риси національної системи бухгалтерського обліку та результативність її формування та розвитку; взаємозв'язок бухгалтерського обліку з правовими науками спостерігається в процесуальному праві, у випадку коли система бухгалтерського обліку є доказом порушення законодавства
Соціальні	система бухгалтерського обліку є інструментом відображення соціальних процесів, система бухгалтерського обліку є інформаційним інструментом управління соціальними процесами, залежність бухгалтерського обліку від суб'єкта ведення – людини, надає йому соціального характеру
Економічні	бухгалтерський облік виступає функціональною економічною наукою, та

	пов'язаний з іншими науками даного виду (статистика – виступає джерелом формування статистичних даних, фінанси – фінансова система є основою регулювання особливостей об'єктів облікового відображення, ціноутворення – система бухгалтерського обліку виступає підґрунтям формування ціни та ін.), об'єкт бухгалтерського обліку залежить від економічної політики держави, адже господарська діяльність підприємства є її складовою, економічна система є середовищем формування та розвитку національної системи бухгалтерського обліку, інформаційні запити суб'єктів економічних відносин визначають напрями відображення окремих об'єктів управління, через вплив на елементи методу бухгалтерського обліку, система бухгалтерського обліку виступає зворотнім зв'язком в системі управління стосовно прийняття рішення по конкретному об'єкту
Природничі	ряд об'єктів бухгалтерського обліку мають природничий характер (біологічні активи, природні ресурси та ін.), а тому в залежності від їх властивостей буде організований облік; бухгалтерський облік є засобом відображення та економічної оцінки впливу господарської діяльності та навколишнє природне середовище
Технічні	техніка та технології є об'єктом бухгалтерського обліку, а тому в залежності від їх особливостей будуть визначатися напрями та методики відображення в бухгалтерському обліку, динамічність економічних відносин вимагає застосування в процесі облікового відображення сучасних комп'ютерних технологій, які дозволяють трансформувати використання елементів методу бухгалтерського обліку
Історичні	В історичному процесі розвитку пізнання фундаментальні науки досягли досить високого ступеня розвитку та характеризують досить чіткими межами між ними та досить розгалуженою диференціацією кожної з них

Джерело: [1].

подвійний запис - спосіб відображення кожної господарської операції одночасно на двох взаємопов'язаних (кореспондуючих) бухгалтерських рахунках: по дебету одного і кредиту іншого рахунку в рівній сумі;

документація - матеріальна основа бухгалтерського обліку; будь-яка господарська операція відображається в бухгалтерських рахунках тільки на основі документів - це спосіб оформлення господарських операцій;

інвентаризація - періодична звірка відповідності господарських засобів і їх джерел з даними обліку, перевірка фактичної наявності майна і зобов'язань підприємства з метою встановлення достовірності облікових показників;

калькуляція – визначення собівартості господарських операцій (процесів), спосіб групування витрат;

оцінка - спосіб вираження у грошовому вимірі майна підприємства та його джерел;

звітність – підбиття підсумків господарської діяльності підприємства за певний період (місяць, квартал, півріччя, рік), спосіб отримання підсумкових відомостей, що характеризують виробничо-господарську та фінансову діяльність.

До числа різнобічних методів бухгалтерського обліку як комплексної дисципліни з повною підставою можуть бути віднесені і спеціальні юридичні прийоми: конкретно-соціологічний, порівняльно-правовий, формально-юридичний, методи правового моделювання і судової статистики, правової експеримент,

диспозитивний і імперативний способи правового регулювання.

Вченими досліджено, що міждисциплінарний підхід в наукових дослідженнях проблем бухгалтерського обліку як економічної науки – це синтез наукових проблем інтеграції бухгалтерського обліку не лише з суспільними але й природничими та технічними науками в напрямках, відображених в таблиці, побудованої за різними джерелами [1-3].

Висновки. Таким чином, бухгалтерський облік зважаючи на всі сфери його прояву (наука, професійна діяльність, практична діяльність) та елементи системи вимагає застосування міждисциплінарного підходу до наукового дослідження проблем його методології та організації. Найбільш чітко міждисциплінарний підхід проявляється в причинно-наслідкових зв'язках між різними дисциплінами і не лише економічної сфери, які зазначено вище. Подальшими дослідженнями даного напрямку є визначення степеню цих зв'язків і створення розгалуженої класифікації за ними.

Список літератури.

1. Євдокимов В.В., Грицишен Д.О. Міждисциплінарний підхід в бухгалтерському обліку: виявлення причинно-наслідкових зв'язків //[Електронний ресурс]. – Джерело доступу: zsas.zhitomir.org/.
2. Мірошник В.В. Міждисциплінарний підхід в визначенні категорії “відповідальність” для цілей бухгалтерського обліку //[Електронний ресурс]. – Джерело доступу: http://miroshnik_v_v_mizhdisciplinarnij_pidkhidgo_obliku/13-1-0-444.
3. Семенишена Н.В. Міжпредметні зв'язки бухгалтерського обліку //[Електронний ресурс]. – Джерело доступу: www.nbu.gov.ua/.../23Semenishina.pdf.

УДК 37 (075.8)

ЭКОЛОГИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ СПЕЦИАЛИСТОВ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ

к.э.н., доцент Безуглая В.А., Павловская О. В.
УО «Барановичский государственный университет»

Аннотация. В работе обосновывается необходимость экологизации образования в процессе подготовки специалистов экономического профиля с целью формирования их экологической культуры. Приведен пример организации эколого-ориентированной подготовки в ходе преподавания дисциплины «Маркетинг».

Ключевые слова: экологическое образование, экологизация образовательного процесса, эколого-ориентированная подготовка специалистов.

Введение. Одной из сложнейших современных воспитательных задач, которые необходимо решать в высшем учебном заведении, является воспитание социально-ответственной, экологически культурной личности. Современные специалисты любых структур хозяйствования должны рационально распоряжаться природными ресурсами, быть способными принимать тактические и стратегические решения в

области ресурсосбережения и охраны окружающей среды.

Наиболее эффективным направлением совершенствования подготовки специалистов в настоящее время является экологизация системы образования в соответствии с профилем учебного заведения, что делает экологические знания в сознании студентов профессионально значимыми и оказывает положительный эффект на весь учебно-воспитательный процесс.

Постановка задачи. Цель работы заключается в исследовании возможностей экологизации образования в процессе подготовки специалистов экономического профиля с целью формирования их экологической культуры.

Результаты. Экологизация образования представляет собой непрерывный процесс обучения, самообразования, накопления опыта и развития личности, направленный на формирование ценностных ориентаций, норм поведения и получение специальных знаний по охране окружающей природной среды и природопользованию, реализуемых в экологически грамотной деятельности [7]. В современных условиях наряду с социально-гуманитарным образованием экологическое образование должно формировать экологическое сознание и экологическую культуру, способствовать усвоению экологических ценностей, профессиональных знаний и навыков.

Координация усилий различных стран в сфере экологического образования осуществляется Организацией Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры (ЮНЕСКО). Ее Генеральный директор Ф. Майор, считал необходимой постановку Глобального экологического воспитания в центр всех учебных программ, начиная с дошкольных организаций и заканчивая вузами и системами переподготовки кадров. По его представлениям, «наше выживание, защита окружающей среды могут оказаться лишь абстрактными понятиями, если; мы не внушим каждому... простую и убедительную мысль: люди — это часть природы, мы должны любить наши деревья и реки, пашни и леса, как мы любим саму жизнь» (1990)[8].

Учитывая мировой опыт в области экологического образования, в Республике Беларусь были разработаны Концепция образования в области окружающей среды и Республиканская программа совершенствования образования в области окружающей среды, предусматривающие основные пути достижения целей, стоящих в области экологического образования [2].

Действующая в настоящее время в Республике Беларусь система экологического образования носит комплексный, междисциплинарный и интегрированный характер, с дифференциацией экологического компонента в зависимости от профессиональной ориентации подготовки специалистов.

Согласно мнению Н. М. Мамедова, экологизация системы образования – это проникновение экологических идей, понятий, принципов в другие дисциплины, а также подготовка экологически грамотных специалистов самого различного профиля [3]. В.М. Назаренко отмечает, что процесс экологизации профессиональной подготовки затрагивает как учебную, так и внеучебную деятельность студентов, стоит на принципах целостности, единства и преемственности всех звеньев и этапов вузовского обучения, а также установления межпредметных связей и интеграции учебных дисциплин [6]. Н.А. Бирюкова считает, что экологизация

образования – это процесс проникновения экологических идей, понятий, подходов в другие дисциплины, а также подготовка экологически грамотных специалистов самого различного профиля [1].

На практике информация по проблемам окружающей среды вводится в учебные курсы с учетом специфики дисциплины и специальности подготовки.

Экономическая наука все больше внимания уделяет экологическим составляющим производственной деятельности субъектов хозяйствования. Экобизнес начинает опираться на экомодернизацию, развивается экомаркетинг и экологический менеджмент.

Стимулами для создания системы экоуправления являются:

- формирование международного природоохранного законодательства;
- поиски экономических рычагов, используемых в случаях загрязнения окружающей среды и неразумного использования природных ресурсов;
- повышенное внимание общественности к экологической деятельности компаний;
- понимание международной общественностью того факта, что экологические характеристики продукции и технологических процессов могут повлиять на конкурентоспособность на внутреннем и международном рынках;
- создание международных экологических стандартов из-за опасения столкнуться с международными торговыми барьерами;
- предоставление банками, инвесторами и страховыми компаниями более льготных условий для компаний в случае проведения ими экологической политики с целью стимулирования природоохранной деятельности [4].

В условиях глобального экологического кризиса к вопросам охраны окружающей среды следует подходить не только с гуманистических позиций, но и учитывать экономическую эффективность данного процесса. Это требует подготовки специалистов, способных выполнять специфические задачи управления качеством окружающей среды и обеспечением безопасности жизнедеятельности.

Одним из ключевых направлений экологизации образовательного процесса по экономическому профилю является наполнение экологической информацией специальных профильных дисциплин: «Экономика организации», «Менеджмент», «Маркетинг» и других.

Рассмотрим возможности организации эколого-ориентированной подготовки в ходе преподавания дисциплины «Маркетинг».

На первом этапе преподавателю необходимо выделить и акцентировать внимание студентов на основополагающих положениях, которые должны учитываться при разработке экологически ориентированной концепции маркетинга в деятельности предприятия:

1. Определение цели маркетинга с учетом экологических требований.
2. Закрепление концепции маркетинга в философии предпринимательства и в общей системе целей предприятия.
3. Формулирование цели маркетинга таким образом, чтобы она получала количественное выражение в важных для предприятия аспектах в (например, достижение определенного количества процентов доли на экологически ориентированных рынках за определенный промежуток времени, создание или

упрочение имиджа предприятия, которое способно решать проблемы в определенных сферах экологии).

4. Определение целевых экологических приоритетов с привязкой и согласованием по видам или группам выпускаемых изделий; по клиентам или группам клиентов; по регионам.

5. Интегрированное планирование комплекса маркетинга:

товарная политика: производство и предложение на рынке товаров, с соблюдением требований экономного расходования сырья и учетом вторичного использования ресурсов; обозначение экологичности продукции соответствующей экологической маркировкой; достижение максимально возможной функциональности упаковки и тары и изготовление их из материалов, не причиняющих вред окружающей среде; обеспечение экологичного использования продаваемых товаров через службы сервиса и консультации;

ценовая политика: проведение экологически ориентированной дифференциации цен; перевод калькуляции в доступную для торговли и потребителей форму в случае, если внедрение экологичных технологий производства неизбежно ведет к росту цен; изыскание возможностей удешевления более экологичной продукции;

политика распределения: согласование между производителем и предприятием торговли каналов сбыта, которые благоприятно воздействуют на окружающую среду; развитие экологически ответственного поведения потребителей путем вторичного использования материалов и тары, консультирования в торговле; приоритетный выбор экологичных транспортных средств, используемых для товародвижения и логистики;

коммуникационная политика: усиление современных тенденций экологизации рынка и возрастания экологической сознательности потребителей продукции посредством рекламных мероприятий и развития связей с общественностью; расширение известности и улучшение имиджа предприятия за счет экологической составляющей его деятельности; уменьшение недоверия общественности и населения к деятельности предприятия в области охраны окружающей среды и природопользования путем проведения соответствующих широкомасштабных акций.

6. Проверка и совершенствование организации и контроля маркетинга, создание соответствующей стратегической структуры и системы; внедрение экологического сознания на всех уровнях управления на предприятии; постоянное информирование и повышение квалификации сотрудников с учетом возрастающих экологических требований; формирование элементов корпоративной культуры на основе экологически обоснованного поведения.

7. Создание организационных предпосылок для успешной реализации разработанных стратегий (осуществление структурных изменений в системе; назначение ответственных за все экологические вопросы на уровне руководства предприятием).

8. Создание и развитие системы производственного экологического контроля, используя дополнительные, направленные на решение экологических задач инструменты контроля.

9. Разработка и введение в практику деятельности предприятия особых стимулов для достижения определенных экологических целей.

Таким образом, очевидна возможность введения эколого-ориентированной проблематики во многие разделы дисциплины «Маркетинг», что позволяет показать резервы снижения «экологической стоимости товара», улучшения экономических показателей производства без ухудшения качества окружающей среды

Для оценки результатов обучения подбираются способы оценки результатов достижения целей экологизации образования:

- тестовый контроль полученных знаний по каждой теме включающей экологическую составляющую;
- проведение зачетов, экзаменов, включающим экологическое содержание;
- организация экологических олимпиад, круглых столов с привлечением специалистов – практиков;
- конкурс проектов, разработанных обучающимися, по экологическим проблемам в профессии.

Выводы. Опираясь на вышесказанное, можно утверждать, что при подготовке специалистов экономического профиля имеются возможности для реализации системной педагогической модели, ориентированной на непрерывное экологическое становление личности обучающегося в профессиональном образовательном учреждении и может быть реализована в рамках любой профессиональной образовательной программы. В соответствии с этим цели поэтапной экологизации профессионального образования находятся во взаимосвязи с этапами становления личности и определяются как последовательное формирование у обучающихся экологической грамотности, экологической образованности, экологического компонента профессиональной компетентности, экологической культуры. интегрирования экологического компонента в специальные дисциплины, что, в конечном итоге, позволяет сформировать экологическую культуру студента.

Список литературы:

1. Бирюкова Н.А. Становление и развитие системы непрерывного экологического образования в России (на примере медицинского профессионального образования): автореф. дис. ... д-ра пед. наук. - М., 2006. - 40 с.
2. Концепция образования в области окружающей среды. Республиканская программа совершенствования образования в области окружающей среды: Постановление коллегии Министерства образования Республики Беларусь, 21 апр.1999 г. № 12/362; Постановление коллегии Министерства природных ресурсов и охраны окружающей среды, 19 март 1999 г. № 3.1 // Эталон — Беларусь [Электронный ресурс] / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. — Минск, 1999. — Дата доступа: 22.08.2012.
3. Мамедов Н. М. Теоретические основы экологического образования. - М., 2005.
4. Маркетинговая концепция управления природопользованием на уровне транснациональных корпораций. [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://marketingbases.tk/ekologicheskij-marketing.html> — Дата доступа: 07.09.2010.
5. Назаренко В.М. Система непрерывного экологического образования в средней и высшей педагогической школе: автореф. дис... д-ра пед. наук. - М., 1994. -42 с.

6. Павловская О.В. Экологизация процесса подготовки студентов специальности 1-26 02 03 «Маркетинг» // Актуальные проблемы в изучении и преподавании общественно-гуманитарных наук (дисциплин): тез. докл. I Междунар. науч. конф., 2-3 дек. 2010, г. Витебск. – Витебск: Витебский филиал УО ФПБ «МИТСО», 2010. – С. 321-323.

7. Экологическое образование/ Экологическое сообщество [Электронный ресурс] — 2009. — Режим доступа: <http://greenfuture.ru/dictionary/Экологическое%20образование> — Дата доступа: 12.08.2012.

8. Экологическое образование, воспитание и культура / Экологический портал [Электронный ресурс] — 2009. — Режим доступа: <http://ecology-portal.ru/publ/15-1-0-556> — Дата доступа: 02.09.2012.

УДК 657:005.9

УЗГОДЖЕНІСТЬ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ АКТИВІВ ІЗ СТРАТЕГІЄЮ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Тимощенко Ю.М.

асистент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ДВНЗ «УАБС НБУ»

Економічні реформи в Україні, які направлені на глобалізацію фінансових ринків, впливають на фінансово-кредитну систему, змінюють економічне, інформаційне та правове середовище функціонування суб'єктів господарювання. Підприємства, установи, організації є відкритими системами, які успішно функціонують лише за умов наявності ефективних зв'язків, єдності та взаємодії її складових, у тому числі й підсистем управління: фінансового менеджменту, бухгалтерського обліку які знаходяться під впливом факторів зовнішнього світу. Тому вельми необхідна адекватна ринковій економіці організація діяльності підприємств.

При обґрунтуванні стратегічних управлінських рішень необхідно враховувати загальну стратегічну місію суб'єктів господарювання, а також конкретний ієрархічний рівень управління, оскільки варіативність стратегії конкретного підприємства залежить від розвитку галузі та рівня диверсифікації підприємства. Цільове спрямування бухгалтерського обліку на оперативне інформаційне забезпечення системи управління передбачає необхідність урахування взаємозв'язку внутрішніх і зовнішніх процесів при здійсненні господарської діяльності. З урахуванням цього ефективна та дієва модель бухгалтерського обліку забезпечення стратегічного управління передбачає: чітке визначення ролі, місця, завдань і функцій обліку в підсистемі управління; врахування вимог керівників усіх ланок управління при підготовці облікової інформації; визначення логічних зв'язків складових облікового процесу з елементами стратегічного управління [5].

За умов, коли суб'єкти мусять самотійно вирішувати проблеми фінансового забезпечення власної інвестиційної, фінансової та виробничо-господарської

діяльності, значно зростає роль фінансового менеджменту. На даному етапі розвитку країни, завдання щодо управління фінансами підприємств, які працюють в умовах нестабільного соціально-економічного оточення, також потребують розв'язання у системному підході. Зазначені питання вирішуються через реалізацію функцій фінансового менеджменту, однією з яких є управління активами. Управління активами підприємства являє собою систему принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень щодо формування, ефективного використання, а також щодо організації їх обороту.

Виділення у самостійний блок фінансового менеджменту активів, як окремого напрямку, із загальної системи фінансового менеджменту пов'язане із необхідністю доповнення й розвитку методів аналізу, планування, обґрунтування оперативних управлінських рішень та контролю активів.

Активи підприємства являють собою економічні ресурси, сформовані за рахунок інвестованого в них капіталу, які контролюються підприємством та характеризуються вартістю, продуктивністю, здатністю генерувати дохід. Їх постійний оборот у процесі використання пов'язаний з факторами ризику, часу та ліквідності.

Указані характеристики, які відображають сутність активів підприємства, обумовлюють систему основних задач їх фінансового менеджменту для досягнення головної мети – забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному й перспективному періодах. У свою чергу, ця мета реалізується через максимізацію ринкової вартості підприємства. Не зважаючи на те, що наукові дослідження з проблем фінансового менеджменту активів, у зв'язку з провадженням в економіку України ринкових засад, набули розвитку, ряд напрямків залишаються недостатньо вивченими. Один з них – методи оцінки вартості активів діючих підприємств, їх вплив на фінансові результати діяльності, на показники фінансового аналізу, на оцінку ринкової вартості підприємства.

Слід зауважити, що мета керування активами нерозривно пов'язана з головною метою фінансового менеджменту і для її досягнення необхідно забезпечити реалізацію основних принципів: інтегрованість із загальною системою управління, комплексний характер формування управлінських рішень, високий динамізм управління, варіативність підходів під час розробки окремих управлінських рішень, орієнтованість на стратегічну мету розвитку підприємства.

Оскільки забезпечення високопродуктивного використання активів, росту їх доходності безпосередньо впливає на ефективність всіх напрямків системи менеджменту звичайної діяльності на підприємстві: операційного, інвестиційного, інноваційного тощо, – виникає необхідність органічної інтегрованості фінансового менеджменту з іншими керуючими системами.

Одночасно, кінцеві результати фінансової діяльності прямо чи опосередковано залежать від управлінських рішень щодо формування і використання активів. У зв'язку з цим керування активами повинно розглядатися як комплексна функціональна керуюча система, яка забезпечує розробку взаємопов'язаних управлінських рішень.

Період становлення економіки ринкового типу характеризується частими коливаннями зовнішнього середовища – кон'юнктури фінансового, товарного ринків тощо, а також нестійкими внутрішніми умовами функціонування

підприємства. Така ситуація обумовлює необхідність забезпечення високого динамізму в системі управління активами, який би врахував зміну вище зазначених факторів, потенціал формування фінансових ресурсів, темпи економічного зростання, форми організації виробничої та фінансової діяльності, фінансовий стан та інші параметри функціонування підприємства.

Реалізація кожної вище зазначеної функції неможлива без проведення достовірної вартісної оцінки активів, яка б відповідала основним принципам управління на підприємстві. Прийняття багатьох фінансових рішень спирається на те, яка реальна вартість наявних активів.

Слід зазначити, активи є найскладнішим з об'єктів оцінки, що пов'язано з впливом великої кількості факторів. Адже ці об'єкти в залежності від їх належності до класифікаційних груп (оборотні, необоротні; матеріальні, нематеріальні, фінансові; тощо) можуть використовуватись або утримуватись на підприємстві тривалий час і на їх оцінку впливатимуть інфляція, моральне та фізичне старіння тощо.

Особливо гостро це питання стає у період світової фінансової кризи. Відомо, що організація у своєму розвитку проходить стадії створення, зростання, занепаду. Важливим завданням системи управління є забезпечення якнайдовшого перебування суб'єкта господарювання у другій фазі.

Завчасне й ефективне реагування на зміни у внутрішньому і оточуючому середовищі відповідальна система управління підприємства в цілому. Складовою системи управління є бухгалтерський облік, який, формує інформаційно-аналітичне забезпечення, а відповідно до чинного законодавства, визначається як процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Таким чином, основним джерелом інформації є відомості, які сформовані підсистемою управління – бухгалтерським обліком, обов'язковим для всіх підприємств і організацій.

Слід зазначити, що якість представленої інформації останнім часом піддається суттєвій критиці, як серед вітчизняних так і зарубіжних вчених. Ще на початку 2000-х років Г. Леман зазначав, що звітні дані мають мало спільного з розумним поглядом на істинне фінансове здоров'я підприємства. Пізніше, Д. Панков погоджуючись з даною думкою, зазначив, що події останніх років, пов'язані з світовою фінансовою кризою, вказують на те, що удосконалення звітності, які відбуваються за ініціативи міжнародної бухгалтерської спільноти, поки що не приносять належного результату [3, 6].

Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, які використовують грошовий вимірник, базуються на даних бухгалтерського обліку. Способом вираження за допомогою грошового вимірника активів та зобов'язань суб'єктів господарювання є грошова оцінка. На сьогоднішній день в Україні пріоритетною є оцінка вартості активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання, тобто за історичною собівартістю. Вважаємо слушною думку науковців про те, що історична собівартість не в змозі задовольняти сучасні інформаційні потреби, тому слід ширше застосовувати інші види вартості, які передбачені нормативною базою: первісна вартість, виробнича собівартість, собівартість реалізації, справедлива вартість, ліквідаційна вартість, балансова вартість,

залишкова вартість, чиста вартість реалізації, теперішня вартість.

Разом з цим, на нашу думку, недостатньо визначити вартість активу за справедливою, ліквідаційною чи теперішньою вартістю тощо, застосування тієї чи іншої вартості повинно бути обґрунтованим й носити системний характер. Для цього слід розробити наукове обґрунтування застосовуваних методів оцінки вартості активів підприємств залежно від стадії його розвитку.

Крім того, зобов'язання та відповідальність з визначення облікової політики щодо застосовуваних методів оцінки вартості активів покласти як на службу бухгалтерського обліку так і фінансового менеджменту.

Відомо, що діяльність підприємства знаходиться під впливом законів. Так, відповідно до одного з них – закону інформованості-впорядкованості, чим більше інформації має в своєму розпорядженні організація про внутрішнє і зовнішнє середовище, тим вона має більшу вірогідність стійкого функціонування.

Підсумовуючи зазначене, вважаємо що обґрунтованою є пріоритетність застосування історичної собівартості. Особливо достатнім, на нашу думку, такий вид вартості є на першому етапі розвитку підприємства – етапі створення. Поряд з цим, слід зазначити, що такої оцінки недостатньо й вона не повинна бути єдиною, яка застосовується.

Так, наприклад, для підприємств, які перейшли до другої фази – етапу розвитку, для прийняття управлінських рішень необхідна інформація про справедливу вартість необоротних активів, про чисту вартість реалізації дебіторської заборгованості тощо. Якщо говорити про останній етап – занепад, або реорганізацію, то доречною буде інформація сформована за правилами визначення ліквідаційної вартості.

Отже, підготовка кожного управлінського рішення щодо формування активів, їх використання в операційному чи інвестиційному процесі повинна враховувати альтернативні можливості дій. Система критеріїв, яка визначає фінансову ідеологію, стратегію чи конкретну фінансову політику, встановлюється безпосередньо на підприємстві.

Будь-які управлінські рішення щодо використання активів у процесі інвестиційної чи операційної діяльності не повинні суперечити головній меті діяльності підприємства та стратегічному напрямку його розвитку, оскільки можуть підірвати економічну основу їх ефективного використання у наступному періоді.

Ефективна система керування активами, організована з урахуванням зазначених принципів, складає основу розвитку підприємства, досягнення необхідних кінцевих результатів господарської діяльності, а також постійного підвищення його ринкової вартості.

Список літератури:

1. Домбровський, В.С. Врахування фази життєвого циклу підприємства як чинника попередження його банкрутства [Текст] / В. С. Домбровський, О. Л. Пластун // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 9. – С. 113-120.
2. Бланк, И.А. Управление активами [Текст]. – К.: “Ника-Центр”, 2000. – 720 с. – (Серия “Библиотека финансового менеджера”. Вып. 6).
3. Панков, Д.А. Финансовый кризис и бухгалтерский учет: взгляд из Беларуси [Електронний ресурс] / Д. А. Панков // Міжнародний збірник наукових праць.

Випуск 1(13) – 2009. – № 1. – Режим доступу :
www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2009_1/stat5.pdf

4. Свірко, С.В. Наукові підходи до оцінки як методу бухгалтерського обліку [Текст] / С. В. Свірко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3. – С. 297-298.

5. Шайкан, А.В. Бухгалтерський облік в аспекті стратегічного управління промисловим підприємством: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.00.09 [Електронний ресурс] / А.В. Шайкан; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана". – К., 2009. – 33 с. – укр. Режим доступу :
<http://www.nbuu.gov.ua/ard/2009/09savupp.zip>

6. Lehman G. Accounting Forum, Editorial, March, 2001.

УДК 657

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ДЕРЖАВНОГО АУДИТУ

к.е.н., доцент Слободяник Ю.Б.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України»

Поступова інтеграція України у світове співтовариство актуалізувала проблему розбудови цілісної і ефективної системи фінансового контролю, яка має відповідати сучасним вимогам. Основними загальносвітовими тенденціями в цій сфері є:

посилення контролю громадянського суспільства за діяльністю урядових структур;

підзвітність і відповідальність органів контролю державних фінансів перед суспільством;

забезпечення незалежності органів контролю державних фінансів;

зближення і уніфікація систем і механізмів фінансового контролю у зв'язку з глобалізацією економіки і переходом на міжнародні стандарти обліку, звітності та аудиту.

Зазначені тенденції мають бути враховані при впорядкуванні процесу створення сучасної системи контролю державних фінансів, формуванні двох її гілок – внутрішньої і зовнішньої. При цьому внутрішній контроль виконавчих органів державної влади дозволяє державі не тільки контролювати свої доходи і витрати, проводити фінансову політику, але й сприяє підвищенню ефективності виконавчої влади і державного управління в цілому. Зовнішній контроль виконує функцію забезпечення підзвітності державної системи суспільству.

Громадський контроль за діяльністю влади у більшості розвинутих демократичних країн світу відбувається шляхом реалізації зовнішнього незалежного контролю за органами державного управління – державного аудиту.

Інститут державного аудиту є відносно новим для України, як і для інших країн пострадянського простору. Незвичною для нашого сприйняття стала система суспільних цінностей, основою якої є концептуальна ідея про необхідність практичної участі виборців (громадян – платників податків) в управлінні державним бюджетом, власністю, інтелектуальними та іншими національними ресурсами. Укорінення цієї ідеї у свідомості громадян пов'язане зі змінами у світогляді, в

уявленнях про принципи взаємовідносин особи, суспільства і держави. Проте у багатьох країнах з давніми традиціями демократії, лібералізму, громадянського суспільства зовнішній аудит є обов'язковим елементом суспільного управління фінансами. Належне функціонування системи державного аудиту дозволяє завчасно виявляти відхилення від прийнятих стандартів законності, ефективності, результативності й економічності управління суспільними ресурсами. В результаті функціонування системи державного аудиту суспільство отримує важливу інформацію про якість роботи держави, що безпосередньо впливає на рівень суспільної підтримки чинної влади. Отже, стан системи державного аудиту в країні є індикатором ступеню демократичності, відкритості й ефективності органів влади.

До теперішнього часу стосовно сфери зовнішнього аудиту діяльності органів влади з управління суспільними ресурсами замість усталеного у світовій практиці терміну «аудит» в українській мові дуже часто вживається термін «контроль». Вважаємо, що це призводить до проблеми розуміння принципової різниці між системою контролю держави і системою контролю за державою. Державний контроль є інструментом держави, за допомогою якого органи влади управляють суспільними фінансами. На відміну від державного контролю, державний аудит – інструмент суспільства, за допомогою якого воно бере участь в управлінні суспільними ресурсами.

Забезпечення якості незалежного зовнішнього аудиту дозволить належним чином підтримати реформи системи державного управління, наслідками яких повинні стати законність, економічність, ефективність, результативність та прозорість управління державними фінансами. З огляду на це, потребують нагального вирішення наступні проблеми:

1) відсутність законодавчого визначення і закріплення у Конституції України статусу вищого органу державного аудиту за Рахунковою палатою, що не дозволяє забезпечити чітке розмежування сфер зовнішнього і внутрішнього контролю державних фінансів;

2) дохідна частина державного бюджету залишилася поза контролем суспільства, що суперечить вимогам світових стандартів в сфері аудиту державних фінансів [1];

3) необхідність розробки узгодженої концепції координації діяльності всіх державних контрольних органів і підготовки на цій основі єдиного плану загальнодержавного фінансового контролю;

4) потреба забезпечення дотримання принципу незалежності вищого органу державного аудиту, що включає організаційну, функціональну і фінансову складові;

5) відсутність збалансованого механізму реагування органів державної влади, установ та організацій на висновки, пропозиції і рекомендації Рахункової палати як вищого органу державного аудиту;

6) забезпечення гласності у роботі вищого органу державного аудиту.

Поданий нами перелік проблем, безумовно, не є вичерпним. Проте ми вважаємо, що їх розв'язання дозволить значно покращити якість державного аудиту найближчим часом.

Необхідно зважати на те, що існуюча в Україні система контролю державних фінансів була успадкована від колишнього СРСР і не перебудовувалася

кардинально. Всі реформи років незалежності в цій сфері характеризуються фрагментарністю, відсутністю системного наукового підходу, не завжди виправданим прямим копіюванням зарубіжного досвіду. Проте останнім часом спостерігається активізація процесу розбудови національної системи державного аудиту. Широке обговорення зазначених проблем у наукових колах, велика кількість публікацій з приводу реформ, що проводяться, на нашу думку, сприяють цьому процесу. Отже, можна сподіватися, що законодавці дослухаються до науково обґрунтованих пропозицій і врахують їх при підготовці і прийнятті відповідних законодавчих і нормативних актів.

Вважаємо, що не меншої уваги потребує дещо інший аспект оцінки якості системи державного аудиту, без якого втрачає сенс саме існування цієї системи. Йдеться про довіру суспільства до результатів державного аудиту, забезпечення якої неможливе без належного контролю якості. Отже, під час розробки концептуальних документів в сфері державного аудиту необхідно передбачити механізми контролю якості державного аудиту. Лише в цьому випадку забезпечуватиметься глибокий аналіз ефективності витрачання бюджетних коштів, якості фінансового менеджменту, а, отже, досягатиметься основна мета державного аудиту – гарантована відкритість, прозорість і підзвітність державних органів суспільству.

Необхідно звернути увагу на те, що забезпечення контролю якості державного внутрішнього аудиту з організаційно-методологічної точки зору не має стати значною проблемою. Адже на сьогоднішній день існують відповідні напрацювання в цій сфері. Так, наприклад, Стандартами з аудиту державних фінансів передбачено, що якість планування, порядок здійснення перевірок та їхні висновки можуть ретельно розглядатися кваліфікованими співробітниками, які не були залучені до цих перевірок [2]. Крім того, контроль якості забезпечується наступним:

державні аудитори мають дотримуватися принципів незалежності, чесності, об'єктивності та конфіденційності, а також норм професійної поведінки;

державні аудитори повинні мати відповідні навички, професійну компетентність, необхідну для виконання обов'язків з належною ретельністю;

проведення аудиту має доручатися працівникам, що мають відповідну спеціальну підготовку і досвід, потрібні в даних умовах;

керівники відділів мають здійснювати поточний контроль на всіх рівнях, щоб забезпечити розумну впевненість в тому, що виконана робота відповідає належному рівню якості;

у випадку необхідності проводяться консультації зі спеціалістами, що мають належні знання;

для виконання аналізу якості проведення перевірок особи, що були залучені до такого внутрішнього аудиту, можуть радитися із керівниками відповідних перевірок і регулярно інформувати керівництво про свої висновки тощо.

Утім цікавою може виявитися проблема забезпечення контролю якості зовнішнього державного аудиту, адже у цьому випадку йтиметься про роботу вищого органу державного аудиту. Іншими словами виникає питання – хто і як буде контролювати «головного контролера» держави і чи потрібний взагалі такий контроль? Ми переконані, що контроль якості державного аудиту безумовно потрібний, адже його наявність є цілком логічною, виходячи з призначення і мети

існування самої системи незалежного зовнішнього державного аудиту. Проте процедура здійснення такого контролю повинна мати належне обґрунтування.

На нашу думку, при розробці системи контролю якості зовнішнього державного аудиту необхідно враховувати такі напрямки:

1) Внутрішній контроль якості, що виконується шляхом розробки і впровадження аудиторських стандартів і проведення внутрішніх перевірок роботи співробітників на предмет дотримання цих стандартів або визначених критеріїв. При цьому має відбуватися проведення вибіркового апостеріорного контролю з оцінкою виконання запланованих завдань контролю, об'єктивності й точності зібраних під час контролю доказів, надійності та ретельності висновків і рекомендацій, своєчасності підготовки, адекватності та конструктивності складених звітів за підсумками контролю. Крім того, особлива увага має приділятися підбору кадрів, їх компетентності, підвищенню кваліфікації, відповідальності кожного працівника за результати контролю тощо. Згадувані вище Стандарти з аудиту державних фінансів акцентують увагу на тому, що належні нагляд та контроль виконуваної роботи з аудиту мають здійснюватися незалежно від професійного рівня аудиторів [2].

2) Зовнішній контроль якості, для забезпечення якого, на нашу думку, необхідно дотримуватися наступного:

- наявність і функціонування вищого органу державного аудиту повинні бути легітимними (тобто чітко і недвозначно визначеними у Конституції та інших законах);

- вищий орган державного аудиту має користуватися високим ступенем довіри громадськості до результатів своєї діяльності, а його існування і функціонування – мати широку підтримку в суспільстві;

- повноваження вищого органу державного аудиту мають бути чіткими, зрозумілими, закріпленими у національному законодавстві; реалізація матеріалів проведених контрольних заходів повинна мати прозорі для громадськості наслідки і ґрунтуватися на принципі невідворотності покарання за порушення законодавчих вимог;

- відкритий доступ до останніх напрацювань в сфері державного аудиту, позитивного світового досвіду, а також можливість їх використання на практиці;

- можливість проведення періодичного контролю якості державного аудиту з боку представників відповідних міжнародних організацій (INTOSAI, EUROSAI та ін.) з наступним оприлюдненням висновків за результатами таких перевірок.

Належне функціонування системи контролю якості державного аудиту потребує відповідного законодавчого та інформаційного забезпечення, тісно пов'язане з необхідністю дотримання високої якості державного аудиту, що, в свою чергу, вимагає відповідних науково-методичних розробок. Проте визначальну роль у створенні та подальшому існуванні такої системи контролю якості, на наш погляд, відіграє дотримання принципу гласності. Адже оприлюднення достовірної, повної, об'єктивної та незалежної оцінки результатів соціально-економічного розвитку в державі дозволить забезпечити довіру суспільства до системи державного управління, а, отже, позитивно впливатиме на всі процеси, що відбуваються в країні.

Таким чином, подальший розвиток системи державного аудиту в Україні дозволить підвищити відкритість і відповідальність управління економічними,

соціальними і природними ресурсами, стане основою побудови інноваційної моделі національної економіки, фактором забезпечення її сталого розвитку.

Список літератури:

1. Лімська декларація керівних принципів аудиту державних фінансів [Електронний ресурс] / Рахункова палата України. – Режим доступу : http://www.as-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/140217?cat_id=32836.

2. Стандарти з аудиту державних фінансів [Електронний ресурс] / Рахункова палата України. – Режим доступу: http://www.as-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/232351?cat_id=32836.

УДК 334.732.6

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ З АСОЦІЙОВАНИМ ЧЛЕНСТВОМ

Галушко О.О.

Асистент кафедри логістики та виробничого менеджменту СНАУ

Науковий керівник – к.е.н., професор І.М. Брюховецький

Законодавством України допускається участь в кооперативі асоційованого членства. Асоційований член кооперативу - це фізична або юридична особа, яка внесла пайовий внесок, по яким вона одержує дивіденди та несе ризик збитків, пов'язаних з діяльністю кооперативу, у межах вартості свого пайового внеску право та має, голосу в кооперативі з урахуванням обмежень, установлених Законом і статутом кооперативу.

За статусом асоційовані члени є інвесторами кооперативу. Аналогічний інститут відомий в кооперативному законодавству деяких закордонних країн зокрема у Франції асоційовані юридичні особи не можуть бути його членами, у Фінляндії вони виступають як власники інвестиційних акцій.

Особа, що виявила бажання стати асоційованим членом, повинна падати заяву про прийняття його в асоційовані члени кооперативу. Розгляд правління про прийом до асоційованих членів кооперативу підлягає затвердженню наглядацькою радою (при його відсутності - загальними зборами).

У кооперативі можливе переоформлення членства в асоційоване членство при припиненні трудової діяльності. Розв'язок про переоформлення ухвалюється загальними зборами кооперативу у випадках виходу на трудову пенсію по старості або трудову пенсію по інвалідності; переходу на виборну посаду поза кооперативом, службою в Збройних Силах України. Статут кооперативу може передбачати й інші підстави переоформлення членства в асоційоване членство.

Майнові відносини між кооперативом і асоційованим членом оформляються договором, у якому передбачаються порядок, розмір внесення пайового внеску асоційованого члена, підстави й порядок виплати дивіденду, права та обов'язки сторін. До прав асоційованого члена відноситься право на одержання дивідендів,

право голосу в кооперативі (загальне число асоційованих членів із правом голосу на загальних зборах членів кооперативу не може перевищувати 20% числа членів кооперативу), право на одержання вартості свого пайового внеску при ліквідації кооперативу, право на вихід з кооперативу. Основними обов'язками асоційованих членів є внесення пайового внеску, дотримання статуту, рішень загальних зборів, дотримання умов договору, несення ризику збитків у межах свого пайового внеску.

Асоційовані члени можуть вийти з кооперативу, а також за порушення умов договору або за заподіяння кооперативу збитків можуть бути виключені з кооперативу в тому ж порядку, що й члени кооперативу.

Загальні збори членів кооперативу є вищим органом управління кооперативом. Воно має право вирішувати будь-які питання, що стосуються його діяльності, а також має право скасовувати або змінювати розв'язки правління, голови й спостережної ради.

До виняткової компетенції загальних зборів ставляться наступні питання: затвердження статуту, внесення в нього змін і доповнень; вибори голови, членів правління й спостережної ради й припинення їх повноважень; затвердження програм розвитку кооперативу, бухгалтерського балансу, річного звіту; встановлення розміру й порядку внесення й повернення пайових внесків, порядок розподілу прибутку й збитків; відчуження земельних ділянок і основних засобів виробництва, їх придбання й здійснення інших угод (якщо статут відносить розгляд цього питання до компетенції загальних зборів); визначення видів, розміру й порядку формування пайового й інших фондів кооперативу; приймання й виключення членів кооперативу; визначення умов і розміру винагороди членів правління, голови, компенсації видатків членам спостережної ради; залучення їх до відповідальності; затвердження локальних нормативних правових актів. Статут кооперативу також може віднести до виняткової компетенції загальних зборів і інші питання. Розв'язку з питань про затвердження статуту, внесення в нього доповнень і змін, визначення розміру й порядку внесення пайових внесків, розподілу прибутку й збитків, відчуження земельних ділянок і інших основних засобів виробництва ухвалюються не менш 2/3 голосів членів кооперативу. Статут кооперативу має право встановлювати й більш високий кворум для прийняття розв'язків із цих питань.

Загальні збори членів кооперативу може бути як річним, так і позачерговим згідно з Законом України від 17.07.1997 № 469/97-ВР «Про сільськогосподарську кооперацію» і окремі законодавчі акти України.[1] Одними дослідниками позитивно, іншими - навпаки, оскільки тим самим неправомірно заперечується можливість і необхідність проведення інших, крім річних, планових загальних зборів, наприклад, перед початком посівної та збиральної кампаній.

Порядок скликання загальних річних зборів урегульований пп. 2 ст. 14 Закону. Позачергові збори скликається з ініціативи правління, спостережної ради, ревізійного союзу сільськогосподарських членами кооперативу та асоційованими членами. Ініціатор скликання загальних зборів представляє в правління кооперативу повістку загальних зборів. Правління (або наглядова рада у випадку відсторонення правління) або ухвалює рішення щодо проведення загальних зборів, або відмовляє в його проведенні.

Правовий стан правління визначається статутом кооперативу або статутом

іположенням про правління кооперативу.

Повноваження правління можна розділити на власні повноваження й повноваження, реалізовані правлінням разом з іншими органами кооперативу.

До числа першої групи повноважень правління ставиться розв'язок наступних питань: приймання заяв про вступ у члени кооперативу або асоційовані члени кооперативу й про вихід з кооперативу; попередній розгляд питань про виключення із числа членів кооперативу або асоційованих членів кооперативу; висновок договорів з асоційованими членами кооперативу; затвердження розміру й форми, що вертається паю при припиненні членства; формування повістки загальних зборів його скликання; здійснення угод; затвердження ринкової вартості негрошових внесків, внесених у якості пайових внесків.

До повноважень, реалізованих разом з іншими органами кооперативу, зокрема з наглядовою радою, ставляться рішення про погашення паїв, виплаті дивідендів, кооперативних виплат і розгляд висновку ревізійної комісії про проведену ревізію.

Статутом до компетенції правління можуть бути віднесені й інші повноваження.

Голова кооперативу представляє кооператив без доручення, розпоряджається його майном, укладає договори, здійснює приймання й звільнення працівників, видає обов'язкові для виконання розпорядження й накази, організує виконання розв'язків загальних зборів і спостережної ради й виконує інші функції, віднесені статутом до його компетенції.

При заподіянні збитків кооперативу внаслідок несумлінного виконання своїх обов'язків члени правління зобов'язано відшкодувати їх, за винятком випадків, коли: 1) член правління виконував розв'язку загальних зборів; 2) був відсутній на засіданні правління, на якому було ухвалене рішення, у результаті якого кооперативу були заподіяні збитки; 3) голосував проти або втримався від голосування.

Спостережна рада. Закон передбачає обрання як контрольний орган спостережної ради. У юридичній літературі неоднозначно оцінюється його роль. Одні науковці позитивно оцінюють запозичення закордонного досвіду, а інші вважаються, що скасування ревізійних комісій перекреслює шлях розвитку світової й вітчизняної кооперативної практики й завдає серйозного удару по сільськогосподарській кооперації.

Члени спостережної ради виконують контрольні функції. До них відноситься: контроль над діяльністю правління й голови кооперативу, перевірка бухгалтерського балансу, річного звіту, дача пропозицій про розподіл річних доходів кооперативу й про заходи щодо покриття дефіциту. Крім контрольних функцій спостережна рада виконує окремі елементи управлінських і представницьких функцій, пов'язані з його основною діяльністю: видача висновків по заявах про прийом до членів кооперативу або виходу з нього; скликання позачергових загальних зборів; вистава кооперативу при пред'явленні позовної заяви до членів правління й голові; узгодження видачі кредиту члену правління; призупинення повноважень членів правління у випадках, передбачених Законом та статутом.

Внутрішніми джерелами формування майна є пайові внески членів кооперативу, пайові внески асоційованих членів кооперативу, доходи від власної діяльності, доходи від розміщення коштів у банках, цінних паперах і ін.

Кооператив є власником майна й має право розпоряджатися їм у порядку, певному чинним законодавством і статутом.

Майнові фонди. Для здійснення своєї діяльності кооператив повинен формувати різні майнові фонди. Основний з них — пайовий фонд. При цьому спочатку сформований пайовий фонд — це мінімальний розмір майна кооперативу, що гарантує інтереси його кредиторів.

Пайовий фонд становить суму паїв членів кооперативу й пайових внесків його асоційованих членів. Пай — частина майна кооперативу, що відображає розмір участі члена кооперативу в утворі майна кооперативу, що й ураховується у вартісній вираженні.

Пай члена кооперативу складається з пайових внесків і прирощеного паю.

Кооператив підлягає державній реєстрації у порядку, передбаченому для державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності п. 1 ст. 6 Закону України "Про сільськогосподарську кооперацію".[1] Що ж до підприємницької діяльності, то цей порядок встановлено Господарським кодексом України [2] і конкретизовано у Законі України від 15 травня 2003 року № 755-IV // ОВУ «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців».[3].

Кожний член кооперативу вносить обов'язковий пайовий внесок у рівному розмірі, обумовленому статутом. При створенні кооперативу його члени зобов'язані до моменту державної реєстрації внести обов'язковий пайовий У якості обов'язкового пайового внеску можуть бути внесені гроші, земельні й майнові частки, земельні ділянки, інше майно, майнові права, що мають грошову оцінку. Методику оцінки внесеного майна або прав затверджує загальні збори. Оцінку проводить правління, а спостережна рада затверджує її результати. При внесенні в якості внеску земельної ділянки його оцінка проводиться в порядку, передбаченому в Законі України від 11.12.2003 р. № 1378-IV «Про оцінку земель». [4] Члени кооперативу має право внести додатковий пайовий внесок.

Отже, на особистих рахунках членів кооперативу формується пай як сума обов'язкового пайового внеску, додаткових пайових внесків і прирощеного паю. Кожний з них має свій особливий режим: обов'язковий пайовий внесок не бере участь у розподілі прибутку на відміну від додаткових пайових внесків, вертаються вони тільки при виході або виключенні членів з кооперативу. Прирощений пай може вертатися періодично, але не раніше чому через три роки з моменту створення кооперативу.

Розмір і порядок внесення пайового внеску асоційованого члена визначають статут кооперативу й договір, що укладається між кооперативом і асоційованим членом.

Список літератури

1. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 № 469/97-ВР // Голос України. — 1997. — 13 серпня.
2. Господарський кодекс України // ВВР. — 2003. — № 22. — Ст. 144
3. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV // ОВУ. — 2003. — № 25. — Ст. 117
4. Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 р. № 1378-IV // ВВР. — 2004. — № 15. — Ст. 229

УДК 338.49

СОЦИАЛЬНАЯ ИНФРАСТРУКТУРА КАК УСЛОВИЕ РАЗВИТИЯ ОБЛАСТНОГО АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА

к.э.н., проф. РАЕ Таршилова Л.С.

Западно-Казахстанский аграрно-технический университет имени Жангир хана

Агропромышленный комплекс Западно-Казахстанской области — многоотраслевая система. В ее составе выделяются следующие сферы: сельское хозяйство; промышленность по переработке сельскохозяйственного сырья; производство средств производства для АПК; заготовка, транспортировка и сбыт продукции сельского хозяйства, пищевой и легкой промышленности; инфраструктура [1]. Сбалансированное развитие каждой из названных сфер является условием устойчивого развития всего комплекса и экономики региона.

Анализ структуры АПК в развитых странах показывает, что агропромышленное производство опирается на высокоразвитую инфраструктуру — производственную и социальную. Производственная часть инфраструктуры — прогрессивные аграрные технологии, электро-, газо-, теплоснабжение и связь; строительство и ремонт производственных, гражданских объектов и дорог, мелиорация и ирригация, инженерное обустройство территорий; лизинг машин и оборудования, их обслуживание и ремонт, услуги по выполнению сельхозработ, внесение удобрений и средств защиты растений, санитарно-ветеринарное, агробιοтехнологическое обслуживание; обеспечение горюче-смазочными материалами, запасными частями и комплектующими, племенным и семенным материалом.

Социальная инфраструктура АПК является частью производительных сил общества, создающих условия для эффективного функционирования человека в агропромышленном производстве, и выражает экономические отношения между обществом и его членами в потреблении ими как материальных, так и нематериальных услуг, необходимых для воспроизводства рабочей силы и гармоничного развития человека и включает образование, здравоохранение, жилищно-коммунально-бытовое хозяйство, розничную торговлю, информационную службу и др.

Социальная инфраструктура имеет свои особенности, отражающие специфику сельскохозяйственного производства: 1) отрасли социальной инфраструктуры АПК не участвуют непосредственно в создании конечной продукции, но обеспечивают предпосылки для нормального развития сельскохозяйственного производства; 2) социальная инфраструктура ориентирована не на специализированного отраслевого потребителя (как это наблюдается в промышленности, строительстве и других сферах производства), а на территориального, в роли которого выступает население региона, района, города, поселка, то есть определенная социально-территориальная общность людей); 3) объекты социальной инфраструктуры создаются как путем эффективного использования государственных инвестиций, а также за счет ресурсов сельскохозяйственных предприятий и денежных средств сельского населения; 4) объекты социальной инфраструктуры на селе, как правило, рассредоточены по территории, что затрудняет эффективное их использование; 5) сезонный характер

производства в сельском хозяйстве накладывает свой отпечаток на работу подразделений и служб социальной инфраструктуры и определяет ритм их деятельности [2]. Выполняя функции для сельского населения в виде повышения образовательного и квалификационного уровня, охраны здоровья, улучшения жилищно-бытовых условий, повышения культурного уровня, поддержки социально незащищенных слоев, социальная инфраструктура АПК способствует обеспечению воспроизводственных процессов всего комплекса.

Анализ современного развития социальной инфраструктуры АПК Западно-Казахстанской области свидетельствует о негативных тенденциях. В результате переноса большей части финансирования с республиканского на местный уровень, кризисного положения сельскохозяйственных производителей резко сократились инвестиции в социальное развитие села, что значительно увеличило разрыв в качестве жизни городского и сельского населения.

Проведенные автором исследования, свидетельствуют о том, что процессы сокращения поселенческой сети и снижения инвестиционной активности в АПК региона способствуют сворачиванию потенциала социальной инфраструктуры. Численность населения области на 01.01.2012 г. составляла 612,5 тыс. человек. Плотность населения составляет в среднем 4,0 человека на 1 кв.км. На долю сельского населения приходится 51,5% общей численности населения. За последние годы происходит снижение численности сельского населения, в основном за счет за счет роста городского сектора. Так, если в 1991 г. численность сельского населения составляла 369,7 тыс. человек, то на начало 2012г. - 315,4 тыс. человек или уменьшилась на 54,3 тыс. человек. В результате произошедших в течение 20 лет изменений доля сельского населения снизилась с 57% до 51,5%, а городского возросла с 43% до 48,5% [3]. Данные изменения объясняются повышением уровня рождаемости, миграционными потоками из села в город, изменением отраслевой структуры экономики и, как следствие, изменение структуры занятости населения.

Внутриобластная миграция характеризуется выраженным направлением «из села в город». Ежегодно из села в город прибывает до 6 тыс. человек. Наибольшее количество выбывающих мигрантов приходится на Акжайыкский, Казталовский, Теркентинский и Сырымский районы. Наибольший поток прибывших зарегистрирован в областном центре, в Бурлинском и Зеленовском районах, которые являются благоприятными для приема мигрантов, имеют развитую инфраструктуру и возможности для трудоустройства. Приток городского населения и отток сельского населения носит постоянный характер: городская миграция – положительная тенденция, сельское население – отрицательная тенденция. Для обеспечения оптимального расселения сельского населения и уменьшения миграционного оттока за пределы области необходимы меры по развитию сельских населенных пунктов с высоким потенциалом развития, приграничных территорий, а также административно значимых населенных пунктов, куда действительно необходимо вкладывать средства, создавая предпосылки для устойчивого развития АПК. Статистические данные подтверждают тесную связь между уровнем развития социальной инфраструктуры и динамикой численности сельского населения. При этом региональные различия в уровнях развития социальной инфраструктуры в сельской местности весьма значительны. Уровень развития социальной

инфраструктуры в южных районах области не отвечает потребностям населения, способствуя оттоку населения и препятствуя наращиванию производства продуктов питания в этих районах [4].

В настоящее время области имеется 476 сельских населенных пунктов (СНП), из них: 76 СНП с высоким потенциалом развития (49,1% от общей численности сельского населения области); 395 СНП со средним потенциалом развития (50,2%); 3 СНП с низким потенциалом развития (0,7%). Для двух СНП без населения потенциал развития не определен [3]. Для изменения сельского расселения области характерно уменьшение числа сел и рост их людности. За последние пять лет количество СНП уменьшилось на 8%. Особенно заметные изменения происходят в степной зоне, в зерново-скотоводческих хозяйствах. Происходит обратное взаимодействие инфраструктуры и расселения: ликвидация социально-культурных и бытовых объектов, происходящая чаще всего в периферийных селах, приводит к их дальнейшему уменьшению. Сокращение потенциала социальной инфраструктуры села, помимо ряда негативных последствий (снижение образовательных и культурно-бытовых возможностей сельского населения, осложнения оказания медицинской помощи, снижения уровня жизни сельского населения), отрицательным образом влияет на демографическую и социально-экономическую ситуацию региона в целом.

Рынок труда области характеризуется устойчивым снижением уровня безработицы с 9,0% в 2005 году до 5,6% в 2011 году, что ниже среднереспубликанского уровня (5,8%). При этом уровень безработицы на селе выше уровня безработицы в городе. В результате принимаемых мер по созданию новых рабочих мест, трудоустройству незанятого населения, профессиональному обучению и переобучению, направлению на общественные работы, существенно снизилась доля населения, проживающего ниже величины прожиточного минимума с 33,9% в 2005 году (в том числе в сельской местности 45,1%) до 6,7% в 2011 году (в сельской местности 8,5%). Наиболее высокий уровень бедности характерен для сельского населения, что связано с низким уровнем их доходов.

Характеризуя развитие здравоохранения, следует отметить, что при высоком показателе мощности амбулаторно-поликлинических организаций (164,6 посещений в смену на 10 тыс. человек при среднереспубликанском значении - 131,9) существует дефицит врачей (30,90 врачей на 10 тыс. человек при среднереспубликанском уровне - 38,13). Численность врачей всех специальностей за последние пять лет уменьшилась на 2,0%, среднего медицинского персонала – увеличилась на 4,9%. Причинами снижения обеспеченности врачебными кадрами являются отток кадров, низкая заработная плата, отсутствие социальных льгот. По области имеются 9,2% объектов здравоохранения, не соответствующих санитарным правилам и нормативам и требующие улучшения и реконструкции в соответствии требованиями СанПиН.

Существует проблема относительно невысокого качественного состава педагогических кадров в организациях образования, низкая степень охвата детей с ограниченными возможностями, отсутствие инклюзивного образования. Одна из существенных особенностей системы образования региона – это наличие большого числа малокомплектных школ. Из общего числа общеобразовательных школ в

сельской местности расположены 312 (72,9%), из них 302 или 96,7 % - малокомплектные. Несмотря на принимаемые меры, имеют место факторы, отрицательно влияющие на качество образования. В 108 населенных пунктах отсутствуют общеобразовательные школы, что составляет 7,1% от общереспубликанского показателя, в 31% школ питание организовано в приспособленных помещениях, пищеблоки не укомплектованы современным оборудованием. Малокомплектные средние и основные школы из-за отсутствия современного учебного оборудования, кабинетов снижают качество организации и проведения образовательного процесса. Материально-техническая база и учебная инфраструктура требуют дополнительного финансирования с целью создания комфортных условий.

Продолжается тенденция сокращения трудовых кадров сельского хозяйства. В настоящее время сельхозпредприятия области ощущают значительный недостаток кадров рабочих массовых профессий и квалифицированных кадров. При этом появилась тенденция увеличения доли экономически неактивного населения, значительная часть которого занята в низкодоходном личном подсобном хозяйстве: из 315,6 тыс. человек трудоспособного сельского населения в 2011 году 78,5 тыс. человек было занято в ЛПХ (24,8 %).

Несмотря на положительные тенденции роста основных показателей в области нерешенными остаются вопросы неравного доступа жителей к услугам организаций культуры, потребности строительства объектов культуры в сельской местности. На фоне этого увеличивается тенденция роста сельской бедности, которая усугубляется снижением темпов роста оплаты сельскохозяйственного труда. Среднемесячная номинально начисленная оплата труда (без выплат социального характера) работников предприятий и организаций сельского хозяйства до сих пор остается самой низкой в экономике области. На развитие объектов социального назначения инвестиций направляется значительно меньше, чем в производственный сектор аграрной экономики.

Сложившиеся условия функционирования и развития учреждений социальной сферы требуют проведения государственной политики, направленной на рациональное использование ограниченных инвестиционных ресурсов, реализация мер по социальной поддержке специалистов социальной сферы в сельских населенных пунктах.

Список литературы:

1. Таршилова Л.С. Специфические особенности АПК региона // Вестник сельскохозяйственной науки. 2010 – Алматы, № 6. - С. 15-19
2. Верблюдова В.А. Проблемы и тенденции развития социальной инфраструктуры АПК в современных условиях // Экономический вестник Ростовского государственного университета. - 2006. - №2. – С.
3. Сельское хозяйство Западно-Казахстанской области: стат. сб./ Управление статистики Западно-Казахстанской области. Уральск, 2011.- 104 с.
4. Таршилова Л.С. Актуальные вопросы занятости населения в сельской местности Западно-Казахстанской области // Ученые записки Уральской АТиСО. Выпуск 8. - Уральск, 2012. - С. 67-76

РАЗВИТИЕ ФОНДОВОГО РЫНКА И ИНВЕСТИЦИОННЫХ ИНСТИТУТОВ РОССИИ

к.т.н., доцент Денисенко А.Н., к.э.н. Акимов А.А.

Пензенский Государственный Университет

Поскольку одной из основополагающих целей товарной экономики является получение прибыли, постольку любая деятельность есть или должна быть сферой приумножения капитала и с этой позиции любой рынок есть одновременно и рынок для вложения капиталов.

Сфера, где можно накопить капитал или его получить, – есть финансовая сфера деятельности. А основными рынками, на которых преобладают финансовые отношения, являются: межбанковский рынок, рынок ценных бумаг, валютный рынок, рынок страховых и пенсионных фондов. Следует различать рынки, куда можно только вкладывать капитал, или первичные рынки, и собственно финансовые рынки, где эти капиталы накапливаются, концентрируются и вкладываются в конечном счете в первичные рынки. Так как далеко не все ценные бумаги ведут свое происхождение от денежных капиталов, то и рынок ценных бумаг не может в полном объеме быть отнесен к финансовому рынку. В той части, в какой рынок ценных бумаг основывается на деньгах как на капитале, он называется фондовым рынком и в этом своем качестве есть составная часть финансового рынка.

Рассматривая развитие фондового рынка России в историческом аспекте, можно выделить несколько периодов. Во-первых, дореволюционный (до 1917 г.), затем советский период (с нэпа и последующие годы) и современный этап, начавшийся с приватизации государственной собственности. Фондовый рынок России можно представить как совокупность рынка государственных долговых инструментов, рынка частных ценных бумаг и вторичного рынка фондовой торговли.

Что касается рынка государственных долговых инструментов, то исторической точкой отсчета возникновения Российского фондового рынка можно считать 1769 г., когда в Амстердаме был размещен первый выпуск Российского государственного займа. Первоначально потребности государства в необходимых финансовых ресурсах удовлетворялись большей частью за счет распространения государственных займов на иностранных рынках. И только в 1809 году государственные долговые бумаги появились на российском рынке. К 1920 году было выпущено 24 государственных займа, а в 50-е годы число держателей государственных облигаций превысило 70 млн. человек.

С 1830 года стал развиваться рынок частных ценных бумаг, когда в обращении появляются акции и облигации частных компаний. Однако их оборот по сравнению с государственными процентными бумагами и аналогичными бумагами на западном фондовом рынке был незначителен, что соответствовало определенному уровню развития капитализма в России в тот период. Сделки совершались главным образом с акциями железных дорог, коммерческих и земельных банков, нефтяных и металлургических предприятий, страховых компаний.

Торговля ценными бумагами осуществлялась на товарных биржах и через

Государственный банк России. Продажа государственных облигаций проводилась главным образом через Государственный банк при активном посредничестве коммерческих банков. Первоначально операции с ценными бумагами на биржах осуществлялись в соответствии с правилами биржевой торговли конкретных бирж. Крупнейшей биржей, осуществляющей фондовые операции, была Санкт-Петербургская, на которой торговля ценными бумагами началась после выпуска первых государственных займов. Фондовые маклеры назначались Министерством финансов по представлению

Совета фондового отдела бирж. С конца 1914 года в Петербурге, а также в Москве и Киеве начали проходить частные биржевые собрания для осуществления сделок с ценными бумагами.

После революции рынок ценных бумаг фактически прекратил свое существование. С 1917 года были запрещены советским правительством все операции с ценными бумагами и были аннулированы государственные займы.

Второй этап развития фондового рынка России начался в период перехода к нэпу. В этот период были сняты ограничения на частную предпринимательскую деятельность, появились государственные и смешанные акционерные общества. Товарные биржи и фондовые отделы при биржах существовали с 1921 по 1930 г. организация фондовых бирж в СССР была предусмотрена ВЦИК и СНК о валютных операциях. Общих для всех займов в этот период являлось, во-первых, то, что это была форма принудительного изъятия средств предприятий и заработной платы населения. Во-вторых, непривлекательность из-за невысоких процентов и частного невыполнения обязательств государством, которое выражалось в отсрочке выплат или конверсии займов, при этом выплачивался незначительный доход за пользование этими средствами.

В первой половине 90-х годов Россия начала переход к рыночной организации экономики. Приватизация промышленности и других объектов государственной собственности заложили основы к формированию российского фондового рынка (3 этап развития). Российское государство стало более активно использовать рынок ценных бумаг, который в своей большей части является централизованным биржевым рынком. Ядром этого рынка стала Московская межбанковская валютная биржа (ММВБ), располагающая торговой, расчетной и депозитарной системами, обеспечивающими на современном уровне организацию торговли основными видами государственных ценных бумаг в режиме компьютерных биржевых торгов.

Особенностью рынка корпоративных ценных бумаг в 1990 – 1994 гг. было наличие, кроме приватизационных чеков, различного рода «псевдо» ценных бумаг (типа акций «МММ» и др.), которые активно покупались российским населением под влиянием, с одной стороны, соответствующей рекламы, а с другой – внешних обстоятельств: высокая инфляция, нищета и т. п. На 3 этапе развития рынок частных ценных бумаг практически полностью превратился во внебиржевой рынок. С 1995 года начался выход российских корпоративных ценных бумаг на внешние фондовые рынки через механизм депозитарных расписок.

Рассмотрев исторические аспекты развития фондового рынка России, необходимо остановиться и на перспективах его развития.

Так, основной целью деятельности Правительства Российской Федерации по

развитию фондового рынка в настоящее время является повышение роли фондового рынка в привлечении инвестиций и перераспределении капитала в российской экономике.

В целях стимулирования вложения сбережений в ценные бумаги российских эмитентов необходимо уточнить регулирование отношений по учету прав на ценные бумаги. Для этого надо внести изменения в закон о рынке ценных бумаг, касающиеся регулирования депозитарной деятельности и деятельности по ведению реестра владельцев именных ценных бумаг. В частности, конкретизировать требования к депозитарному договору в части повышения ответственности депозитария; установлены более жесткие условия зачисления ценных бумаг на счет депо и их списания со счета депо, а также четкий перечень лиц, которым выдается соответствующая информация, сформулировать обязанности реестродержателей.

В целях недопущения ущемления прав инвесторов Правительство Российской Федерации на сегодняшний день считает необходимым законодательно установить, что после регистрации отчета об итогах выпуска ценных бумаг выпуск этих бумаг может быть признан недействительным только по решению суда.

Учитывая необходимость привлечения сбережений мелких инвесторов, приоритетное значение будет иметь создание условий для развития институциональных инвесторов и постоянное изучение соответствующих новостей и компаний.

Необходимо создать правовую основу действия акционерных инвестиционных фондов и паевых инвестиционных фондов. При этом большое внимание уделить вопросам раскрытия информации, необходимой инвесторам для оценки рисков, связанных с инвестированием и принятием решений, мерам обеспечения интересов акционеров и пайщиков со стороны управляющей компании при осуществлении инвестиционной деятельности.

Следующим направлением развития фондового рынка и инвестиционных институтов должны стать меры по повышению роли негосударственных пенсионных фондов (НПФ) в качестве инвесторов. И с этой целью внести поправки в законодательство, направленные на установление единых требований и единого надзора за размещением и хранением пенсионных резервов НПФ, в частности, предусматривающие ограничения на инвестирование в ценные бумаги лиц, являющихся учредителями НПФ и их вкладчиками.

Стимулирование инвестиционной активности населения предполагает создание такого механизма, как индивидуальные инвестиционные схемы, которые позволят гражданам на условиях доверительного управления осуществлять инвестиции в российские ценные бумаги. Указанные меры сделают привлекательной работу со средствами населения и будут способствовать увеличению числа участников рынка ценных бумаг.

Предполагается необходимость усиления финансовых требований и требований к рискам брокеров и доверительных управляющих, принятие мер по развитию конкуренции на рынке посреднических услуг, что приведет к снижению в долгосрочной перспективе транзакционных издержек на рынке ценных бумаг, к увеличению привлекаемых при их посредничестве средств средних и мелких инвесторов, удешевит доступ инвесторов на рынок для совершения

самостоятельных сделок.

Для четкого обособления средств клиентов брокера от его собственных средств, направленного на предотвращение несанкционированного использования денежных средств и ценных бумаг клиентов брокерами, а также на защиту этих средств и ценных бумаг от обращения на них взыскания по долгам брокеров, должны быть решены вопросы о клиентских счетах.

Необходимо снять необоснованные ограничения на выпуск ценных бумаг, такие, как запрет на выпуск акций в погашение долга акционерного общества, запрет на увеличение уставного капитала за счет собственного имущества компании, а также ограничений срока и объема выпуска облигаций. В этой связи внести изменения как в Гражданский кодекс Российской Федерации, так и в отдельные законы.

Одним из приоритетов действий Правительства Российской Федерации должно стать содействие формированию срочного рынка в России, что позволит существенно снизить риски инвесторов на фондовом рынке. С этой целью необходимо внести соответствующие изменения в Гражданский кодекс Российской Федерации по отмене правовых норм, позволяющих признавать срочные сделки сделками «пари».

В области развития инфраструктуры фондового рынка усилия целесообразно направить на развитие организованных рынков ценных бумаг. В России должен быть сформирован административно-правовой режим, предполагающий создание различных торговых систем, создана правовая база для развития Интернет-торговли и предоставления финансовых услуг через Интернет.

В перспективе необходимо законодательно закрепить возможность обращения иностранных ценных бумаг и депозитарных расписок на российском фондовом рынке. На первом этапе целесообразно ограничить участие иностранных эмитентов на российском рынке условием допуска российских эмитентов на соответствующие национальные рынки.

Таким образом, рассмотрев историю и перспективы развития фондового рынка и инвестиционных институтов России, можно отметить, что последние годы показали стремительность и необратимость развития фондового рынка России. В этом процессе одновременно проявились черты, свойственные развитию фондового рынка в любой стране, а также специфические российские.

Список литературы:

1. Галиева Г. Стратегия инвестирования зарубежных компаний в российскую экономику // Рынок ценных бумаг. - 2011. - № 12 (315).
2. Дроздов А. Мода или осознанный выбор? // Рынок ценных бумаг. - 2010. - №12 (315).
3. Костиков И. В. Фондовый рынок в зеркале развития экономики [Электронный ресурс]. - www.nccq.ru/site.xp/051056055124057048124.html.

СОСТОЯНИЕ И ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РОССИЙСКОГО РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ

к.т.н., доцент Денисенко А.Н., к.э.н. Акимов А.А.

Пензенский государственный университет

1. Состояние российского рынка ценных бумаг: основные тенденции.

Российский рынок ценных бумаг относится к развивающимся рынкам. Начало его развития пришлось на конец 80-х-начало 90-х годов 20 века. Рынок ценных бумаг в Российской Федерации существует и «в своем развитии он не копирует ни одну из сложившихся на западе моделей фондовых рынков».

При расчете коэффициентов роста становится видно, что рынок ценных бумаг с 1999 г. развивается, при чем значительными темпами. Среди приведенных данных только по одному из пунктов наблюдается спад – это объем торгов долговыми обязательствами Правительства Российской Федерации и Центрального Банка

Российской Федерации. Данная ситуация может складываться по нескольким причинам, одна из которых развитие других инструментов рынка. Зато объем торгов долговыми обязательствами субъектов РФ и муниципальных образований стал занимать отдельную нишу и вырос в 217 раз.

По другим же статьям наблюдается колоссальный рост. Объем торгов акциями вырос почти в 53 раза, а объем торгов облигациями вырос более, чем в 1000 раз. Также значительный рост наблюдается в институциональном вопросе. Количество брокеров, дилеров, управляющих компаний, паевых фондов является заметным сразу.

Исходя из выше изложенных данных и показателей видно, что отечественный рынок в последние годы растет как с количественной стороны (объем торгов инструментами), так и со стороны развития и инфраструктуры.

За 2005 и 2006 годы российский фондовый рынок продемонстрировал динамичный рост основных рыночных показателей. Это хорошо видно на примере Фондовой биржи Московской межбанковской валютной биржи (ФБ ММВБ). Среднедневной оборот на ФБ ММВБ в первые пять месяцев 2006 г. превысил 3 млрд. долл., что в 6 раз превышает результаты начала 2005 г.

В 2006 году капитализация российского рынка акций составила около 90% от ВВП России. Только за один год этот показатель увеличился в 3 раза. В 2005 году капитализация всего рынка акций составляла 200 млрд. долл. Сегодня только один эмитент-Газпром оценивается рынком в 250 млрд. долл. По итогам 2005 года на российском фондовом рынке разместили свои бумаги более 100 эмитентов на общую сумму, превышающую 270 млрд.долл. Общий объем средств, инвестированных в основной капитал российскими компаниями в 2005 году составил почти 8%. К началу 2005 года сложился ряд условий для массового выхода российских компаний на рынок IPO (Initial Public Offering-первичное размещение акций).

Рынок IPO российских компаний имеет почти десятилетнюю историю, но активно начал развиваться в последние 2 года. За два года увеличилось как количество компаний-эмитентов, так и объем привлекаемых ими средств через IPO.

Основная дилемма рынка IPO состоит в том, где размещать акции, в России или зарубежом. Западные биржи проводят мощную рекламную кампанию, заманивая к себе российских эмитентов. В тоже время в России государственные органы, пытаются стимулировать рост внутреннего рынка IPO, ограничивая доступ на международные рынки капитала. Между тем российский рынок первичных предложений пока не оказывает такого влияния на национальную экономику, которую можно наблюдать на других рынках.

В конце 2005 года были приняты поправки в Федеральные законы «О рынке ценных бумаг», «Об акционерных обществах» и «О защите прав и законных интересов инвесторов на рынке ценных бумаг», а также внесены изменения в Стандарты эмиссии ценных бумаг и регистрации проспектов ценных бумаг. Этот шаг способствовал развитию рынка IPO российских компаний на внутреннем рынке.

Совокупный объем рынка IPO российских компаний за 2005 год составил около 4,52 млрд.долл. 93% этих средств российские эмитенты привлекли на Лондонской фондовой бирже. Такое положение вещей во многом обусловлено фактором субъективных представлений эмитентов о недооцененности российского рынка.

2. Основные проблемы российского рынка ценных бумаг.

К проблемам российского рынка ценных бумаг следует отнести:

- отсутствие должной инфраструктуры рынка ценных бумаг;
- неразвитость системы защиты прав собственности инвесторов;
- слабость законодательного регулирования на рынке ценных бумаг;
- исполнение биржевых сделок.

Как известно, инфраструктуру рынка ценных бумаг составляют профессиональные участники рынка ценных бумаг. Среди них важное место занимают брокеры и дилеры. От того насколько развита деятельность посредников зависит состояние рынка ценных бумаг.

До настоящего времени профессиональные участники рынка охотно вкладывали деньги в развитие фронт-офисных систем и средств связи с организованными торговыми площадками. Совершенствование автоматизированных систем, связанных с учетом и оформлением сделок, финансируется хуже. Практика показывает, что на рынке труда крайне ограничено предложение высококлассных специалистов внутреннего учета и всех кто связан с деятельностью элементов инфраструктуры рынка. В то же время трейдеры и специалисты фронт-офиса (отдел, в котором происходит непосредственная работа с клиентами и заключение договоров) представлены очень широко.

Одной из проблем является неразвитость системы защиты прав собственности инвесторов. Основная нагрузка по созданию правоустанавливающих документов, подтверждающих права владельцев ценных бумаг, лежит на депозитариях и регистраторах.

Именно они осуществляют операции по смене владельца, информируют владельцев о наиболее значимых событиях в хозяйственной жизни корпораций, получают и перечисляют дивиденды и осуществляют многие другие действия, реализуя на практике права владельцев ценных бумаг. Решению данной проблемы может помочь создание Центрального депозитария. Аналогичные институты давно

созданы на развитых рынках и уже доказали свою эффективность.

Кроме того, программа защиты инвесторов должна создаваться самими профессиональными участниками рынка ценных бумаг. Активную роль в этом процессе должны играть саморегулируемые организации.

Именно они должны решать проблему страхования деятельности профессиональных участников и определять размер необходимых взносов в зависимости от рисков.

До сих пор не решена проблема законодательного регулирования рынка ценных бумаг. В настоящее время регулирование рынка ценных бумаг осуществляется сразу несколькими органами: ФСФР (Федеральная служба по финансовым рынкам) и ЦБ РФ (Центральный банк Российской Федерации).

Серьезной проблемой становится состояние законодательной базы, регулирующей процесс передачи информации от брокера к инвестору. Законодательные и нормативные акты определяют содержание информации, предоставляемой брокером инвестору в обязательном порядке и обязывают брокера к ее представлению в установленные ограниченные сроки. Но в них не предусматривается возможность использования электронных носителей информации в полной мере.

Одной из существенных проблем в биржевой торговле является проблема исполнения сделок. Она связана с тем, сможет ли покупатель заплатить за купленные ценные бумаги, на покупку которых дал указание, и сможет ли продавец действительно представить ценные бумаги, в отношении которых дал указание о продаже. Биржа может и должна предъявлять жесткие требования и к профессионализму участников торгов, и к их финансовому состоянию. Также, гарантия исполнения сделок достигается за счет постоянно совершенствующейся системы клиринга и расчетов.

В апреле 2006 года в Москве Институт фондового рынка и управления собрал профессионалов российского и зарубежных финансовых рынков на II Всероссийском IPO конгрессе. Федеральная служба по финансовым рынкам России выступила против колонизации российской экономики, профучастники – против «демонетизации» российского финансового рынка. Фондовая биржа РТС (Российская торговая система) и ММВБ анонсировали скорое появление российских аналогов Лондонской биржи AIM (Alternative Investment Market-рынок альтернативных инвестиций-торговая площадка Лондонской фондовой биржи).

В настоящее время уже ни у кого не вызывает сомнений, что деятельность любого финансового института (банка, биржи, инвестиционной компании, брокерской конторы и т.д.) сопряжена с определенными рисками. Именно поэтому залогом его успешного функционирования служит способность управлять своими рисками в конкретных макроэкономических условиях. При этом в России в силу исключительной динамичности и турбулентности ее рынка управление рисками приобретает особое значение. Стоит особо подчеркнуть, что риск есть всегда, так как риск субъекта на финансовом рынке - это неопределенность его финансовых результатов в будущем, обусловленная неопределенностью самого этого будущего. Источники возникновения финансовых рисков могут быть различными. Обычно выделяют рыночный риск, кредитный риск, риск ликвидности, операционный риск,

а также системный и юридический риски. Отметим, что рыночный риск из всех типов рисков наилучшим образом поддается формальному вероятностному описанию, а методы его измерения уже получили широкое распространение в мировой практике. В статье дается определение рыночного риска и рассказывается о современных методах его измерения. Кроме того, приведен пример конкретной реализации таких методов на биржевом рынке срочных инструментов, а также сформулированы принципы управления рыночным риском.

Итак, рыночный риск (market risk) - это риск изменения значений параметров рынка, таких как процентные ставки, курсы валют, цены акций или товаров, корреляция между различными параметрами рынка и изменчивость (волатильность) этих параметров.

Особое значение рыночный риск приобретает при работе со срочными инструментами (фьючерсами и опционами). Источником рыночного риска могут быть неопределенные изменения не только чисто ценовых параметров рынка, но и параметров, не имеющих прямого ценового смысла - волатильности и корреляции.

Итак, рыночный риск субъекта финансового рынка - это риск его потерь в условиях неопределенных (случайных) изменений рыночных факторов, оказывающих влияние на его портфель.

Измерить рыночный риск - означает определить величину и вероятность возможных потерь за заданный период времени (период поддержания позиций). Учитывая, что рыночный риск возникает практически всегда, задача его корректного измерения приобретает особое значение.

Список литературы:

1. Миркин Я. Российский рынок ценных бумаг: риски, рост, значимость // Рынок ценных бумаг. - 2007. - № 3. С. 56.
2. Потемкин А. Российский и мировой рынки капитала: сближение подходов // Биржевое обозрение. – 2010. - № 8 (34).
3. Соловьев Д. Мы заинтересованы в том, чтобы максимальный объем ценных бумаг российских эмитентов обращался бы в РФ // Депозитариум. - 2011. - № 6 (40).
4. Шевцова С. Г. Финансовый рынок за полчаса. Как создать и приумножить личный капитал. - СПб: ПИТЕР.

Библиографическая ссылка

Баєв В.В. Інформаційне забезпечення як складова менеджменту якості суб'єктів туристичної індустрії // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-905 (дата обращения: 14.09.2012).

Ощепкова Д.С. Маркетинг города как результат междисциплинарного научного взаимодействия // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1005 (дата обращения: 14.09.2012).

Андросик Ю.Н. Устойчивое развитие как свойство социально-экономических систем: системно-синергетические основания // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1037 (дата обращения: 14.09.2012).

Здирко Н.Г. Часткова компенсація за кредитами: проблеми та шляхи вирішення // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1065 (дата обращения: 14.09.2012).

Салахова Г.Р. Эффективное управление персоналом – основа конкурентоспособности кредитной организации // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1066 (дата обращения: 14.09.2012).

Зубко О.В. Економіко-математичне моделювання зовнішньої торгівлі інноваційними товарами // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1067 (дата обращения: 14.09.2012).

Погребцова Е.А. Стратегия развития агропромышленного комплекса Омской области // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – №1К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1068 (дата обращения: 14.09.2012).

Грибова Е.В. Основные характеристики современного состояния потребительского рынка // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1077 (дата обращения: 14.09.2012).

Ахмедов Р.М. Экономико-математическое моделирование объемов финансирования развития регионального дорожного хозяйства // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1081 (дата обращения: 14.09.2012).

Стовба Е.В. Применение методов кластерного анализа при разработке стратегии развития сельских территорий региона // Междисциплинарные исследования в науке

и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1147 (дата обращения: 14.09.2012).

Мамадалиева З.М. Региональные особенности становления малого бизнеса и частного предпринимательства в Республике Узбекистан // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1148 (дата обращения: 14.09.2012).

Тарасова О.Е. Роль коммерческих банков в развитии реального сектора экономики (на примере Курского отделения №8596 Сбербанка России) // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1149 (дата обращения: 14.09.2012).

Радченко О.Д. Трансдисциплінарність в дослідженні бюджетної політики аграрного сектору // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1150 (дата обращения: 14.09.2012).

Анохина Е.С. Конкурентные преимущества и слабости российской экономики // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1151 (дата обращения: 14.09.2012).

Омельяненко В.А. Удосконалення механізму врахування критеріїв національної безпеки країни при міжнародному трансфері технологій // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1152 (дата обращения: 14.09.2012).

Омельяненко В.А. Аналіз участі України в процесах міжнародного трансферу високих технологій // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1164 (дата обращения: 14.09.2012).

Кушніренко О.М. Організаційно-економічні засади державного регулювання харчової промисловості // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1165 (дата обращения: 14.09.2012).

Павлова О.Н. Экономика в рамках синергетических представлений // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1166 (дата обращения: 14.09.2012).

Кравченко О.В. Концепція підготовки фахівців з обліку та аудиту в контексті інтеграційних і глобалізаційних процесів // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1167 (дата обращения: 14.09.2012).

Кір'ян С.М. Міждисциплінарні зв'язки бухгалтерського обліку //

Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К;
URL: www.es.rae.ru/mino/158-1168 (дата обращения: 14.09.2012).

Безуглая В.А., Павловская О. В. Экологизация образования как средство формирования экологической культуры специалистов экономического профиля // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К;
URL: www.es.rae.ru/mino/158-1169 (дата обращения: 14.09.2012).

Тимощенко Ю.М. Противоречие концепции исключительного права на топологии интегральных микросхем // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1170 (дата обращения: 14.09.2012).

Слободяник Ю.Б. Контроль якості державного аудиту // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К;
URL: www.es.rae.ru/mino/158-1171 (дата обращения: 14.09.2012).

Галушко О.О. Особенности деятельности кооперативов с асоциированім членством // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К;
URL: www.es.rae.ru/mino/158-1172 (дата обращения: 14.09.2012).

Таршилова Л.С. Социальная инфраструктура как условие развития областного агропромышленного комплекса // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1173 (дата обращения: 14.09.2012).

Денисенко А.Н., Акимов А.А. Развитие фондового рынка и инвестиционных институтов России // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1174 (дата обращения: 14.09.2012).

Денисенко А.Н., Акимов А.А. Состояние и основные проблемы российского рынка ценных бумаг // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К; URL: www.es.rae.ru/mino/158-1175 (дата обращения: 14.09.2012).

Информационные партнеры

<http://lomonosov-msu.ru/>

<http://www.msu.ru/>

<http://www.osvita.org.ua>

<http://agora.guru.ru/>

Спасибо, всем кто принял активное участие в информировании!

Об электронном научно-техническом журнале "Междисциплинарные исследования в науке и образовании"

Электронный научно-технический журнал "МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В НАУКЕ И ОБРАЗОВАНИИ", публикующий статьи по проблемам междисциплинарным исследованиям в различных предметных областях, заявления о новых теоретических и практических результатах диссертационных исследований, которые позволят формировать у научных и научно-педагогических работников междисциплинарной научно-педагогической компетентности.

Электронный научный журнал "МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В НАУКЕ И ОБРАЗОВАНИИ" создан и зарегистрирован на издательской платформе RAE Editorial System Российской Академии Естествознания (РАЕ), которая первой после развала СССР приступила к формированию единого научно-информационного пространства без границ.

Адрес электронной почты: redaktor_mino@mail.ru

Сайт журнала в Интернете: <http://mino.esrae.ru/>

Редакция журнала приглашает к сотрудничеству учёных и разработчиков новых направлений, студентов, бакалавров, магистров, аспирантов, докторантов и всех, кому небезразлично формирование научной точки зрения междисциплинарной научно-педагогической компетентности ученых.

Заинтересованным представленной в журнале информацией, следует обращаться к главному редактору журнала Козубцову Игорю Николаевичу (kozubtsov@mail.ru). По этому же адресу обращаются желающие задать вопросы авторскому коллективу и принять участие в обсуждении публикуемых материалов.

Доступ к журналу бесплатный.

При цитировании ссылка на журнал <http://www.es.rae.ru/mino/> или <http://mino.esrae.ru/> обязательна. Перепечатка материалов журнала только по официальному согласованию с редакцией.

Условное обозначение!

sm – семинар;

k – конференция;

sp – симпозиум;

kg – конгресс;

г – рекламное издание.

Учредитель

Междисциплинарная Академия Наук (МАН), Научно-исследовательская лаборатория

"Междисциплинарных исследований"

Главный редактор

Козубцов Игорь Николаевич, кандидат технических наук, профессор Российской Академии Естествознания, заслуженный работник науки и образования Российской Академии Естествознания

Заместители главного редактора

Масесов Николай Александрович, кандидат технических наук.

Члены редакционной коллегии Междисциплинарная призма на составе членов экспертной редакционной коллегии:

***1. Архитектура * Беззубко Лариса Владимировна, доктор наук по государственному управлению, профессор, Донбасская национальная академия строительства и архитектуры, (Украина, г. Макеевка).

*** 11. Педагогические науки * Москалева Людмила Юрьевна, д.п.н., доцент, Заведующий кафедры социальной педагогики и дошкольного образования Мелитопольского государственного педагогического университета им. Богдана Хмельницкого, (Украина, г. Мелитополь). * Стеценко Ирина Александровна, д.п.н., доцент, Декан факультета информатики и управления ФГБОУ ВПО «ТГПИ имени А.П. Чехова» (Российская Федерация). * Гиенко Любовь Николаевна, к.п.н., доцент, Доцент кафедры социальной педагогики и педагогических технологий, ФГБОУ ВПО «Алтайская государственная педагогическая академия» институт психологии и педагогики, (Российская Федерация).

*** 13. Психологические науки * Чупров Леонид Федорович, к.псих.н, профессор РАЕ, Главный редактор Электронного научного журнала «Вестник по педагогике и психологии Южной Сибири», (Российская Федерация, Хакасия, г. Черногорск).

*** 16. Технические науки * Мараховский Леонид Федорович, д.т.н., профессор, Профессор кафедры Государственного экономико-технологического университета транспорта (Украина, г. Киев). * Стахов Алексей Петрович, д.т.н., профессор, академик Академии инженерных наук Украины, (Канада). Ерохин Виктор Федорович, д.т.н., с.н.с., профессор. Заведующий кафедрой Применения средств специальных телекоммуникационных систем Институт специальной связи и защиты информации Национального технического университета Украины "Киевский политехнический институт", (Украина, г. Киев).

*** 20. Философские науки * Ананьин Валерий Афанасьевич, д.ф.н., профессор, Профессор кафедры ВИТИ НТУУ «КПИ», (Украина, г. Киев). * Золотовская Людмила Алексеевна, к.ф.н., профессор. Профессор кафедры военно-социальной и воспитательной работы Военно-технического университета при Федеральном агентстве специального строительства (Российская Федерация).

*** 21. Химические науки * Кочетова Жанна Юрьевна, к.х.н., Старший преподаватель, Военный авиационный инженерный университет (Российская Федерация г. Воронеж).

Участников из Украины

«До опублікованих праць, які додатково відображають наукові результати дисертації, належать ... друковані тези, доповіді та інші матеріали наукових конференцій, конгресів, симпозіумів, семінарів, шкіл тощо.»

«Апробація матеріалів дисертації на наукових конференціях, конгресах, симпозіумах, семінарах, школах тощо обов'язкова.»

Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 07 березня 2007 р. №423.

Участников из РФ

«К опубликованным работам, отражающим основные научные результаты диссертации, приравниваются работы, опубликованные в материалах международных конференций»

Положение о порядке присуждения ученых степеней от 14.10.2002. Утверждено постановлением Правительства Российской Федерации от 30.01.2002 г. №74.

Научное издание

СБОРНИК НАУЧНЫХ ТРУДОВ

**Первой Международной научно-методической конференции
МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В НАУКЕ И ОБРАЗОВАНИИ**

Секция:

Экономические науки

Подписано к печати 20.09.2012.

Формат 21х29.7.

Электронное издание.

Гарнитура Times New Roman.

Тираж 3 экз. Заказ 1.